

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

REKREASYON ARAŞTIRMALARI VE REKREASYON BÖLÜMLERİ İÇİN
ARAŞTIRMA VE MÜFREDAT KAPSAMI ÖNERİSİ:
BİLİMETRİK BİR ÇALIŞMA

Mehtap ÖZKAN BUZLU

Danışman
Doç. Dr. Göknil Nur SEVER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2015

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Rekreasyon Araştırmaları ve Rekreasyon Bölümleri İçin Araştırma ve Müfredat Kapsamı Önerisi: Bilimetric Bir Çalışma” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel etik kurallara ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini onurumla doğrularım.

28.10.2015

Mehtap ÖZKAN BUZLU

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Mehtap ÖZKAN BUZLU tarafından hazırlanan Rekreasyon Araştırmaları ve Rekreasyon Bölümleri İçin Araştırma ve Müfredat Kapsamı Önerisi: Bilimetric Bir Çalışma başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Üye

Doç. Dr. Göknil Nur SEVER
(Danışman)

Üye

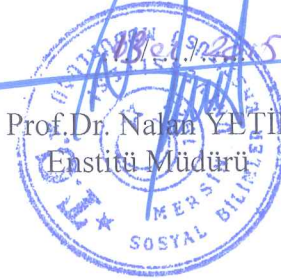
Yrd. Doç. Dr. Dilek ATÇI

Üye

Yrd. Doç. Dr. Emrah ÖZKUL

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

Onay
Prof. Dr. Nalan YETİM
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Çalışmada, rekreasyonun multidisipliner yapısının ve farklı alanlar altındaki konumlanışının tespit edilerek, Türkiye’de hem turizm ile ilgili fakülte ve yüksekokullar altında hem de beden eğitimi spor ile ilgili fakülte ve yüksekokullar altında açılmakta olan rekreasyon bölümlerinin müfredatlarının hem ‘bütünleşik’ hem de ‘birbirinden rol çalmadan’ tasarlanabilmesi için müfredat kapsamalarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışmanın, hem rekreasyon alanında çalışmalar yapacak araştırmacılar için hem de açılan bölümlerin misyonları ve müfredat tasarımlarına ilişkin kararlar bağlamında yol gösterici olacağını umud ediyorum.

Yüksek lisans tez aşamasında, ‘hayatta ne yaparsak yapalım önce yaptığımız şeyden keyif almalıyız, yaptığımız şey her şeyden önce bizi heyecanlandırıyor olmalı’ öğretisiyle bu süreci keyif alarak, heyecan duyarak ve gerçekten ‘merak ederek ve öğrenmek isteyerek’ geçirmemi sağlayan, tezin her aşamasında, her tıkanığında beni sabırla dinleyen, yönlendiren, her sorunun en az bir çözüm yolunun var olduğunu gösteren, beni cesaretlendiren, katkıları ve desteğiyle çalışmanın daha nitelikli olmasını sağlayan çok değerli hocam, danışmanım Doç. Dr. Göknül Nur SEVER’e sonsuz şükranlarımı sunarım.

Tez metninin değerlendirilmesi sürecinde göstermiş oldukları hassasiyet ve düzeltme konusundaki tavsiyeleri ile tezimizin daha doğru ve daha güzel bir şekilde son halini almasına yardımcı olan tez savunma jüri üyelerinden çok değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Emrah ÖZKUL ve Yrd. Doç. Dr. Dilek ATÇI’ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez sürecinde, farklı fikirleri ve önerileriyle yol gösteren, destek olan ve ufuk açan kıymetli hocam Doç. Dr. Erdinç KARADENİZ’e, anabilim dalı/bölüm adlarının tespit edilmesinde güçlükler yaşandığında, farklı ülkelerin eğitim sistemleri ile ilgili bilgiler vererek veri toplama sürecini kolaylaştıran değerli hocam Doç. Dr. Necip Serdar

SEVER'e, tezin yöntem kısmının özgünlüğüne katkı sağladığını düşündüğüm kelime bulutu analiz tekniği ile bizi tanıştıran, tez sürecince yardım ve desteğini esirgemeyen çok değerli arkadaşım Salar KUHZADY'e, farklı araştırma yöntemleri konusunda kaynaklar sunarak yardımcı olan, desteğini esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Yılmaz AKGÜNDÜZ'e, özellikle tez önerisi sürecinde bibliyometri yöntemiyle ilgili örnek bazı çalışmaları fark etmemizi sağlayarak tezin gelişimine katkı sağlayan, mesai arkadaşım Arş. Gör. Selman BAYRAKÇI'ya, yine her ihtiyacım olduğunda kaynaklarını paylaşan, yardım ve desteklerini esirgemeyen mesai arkadaşlarım Arş. Gör. Ali DALGIÇ, Arş. Gör. Selda KAHİLOĞULLARI, Arş. Gör. Sercan BENLİ ve Arş. Gör. Ozan GÜLER'e, bu süreçte yanımda olan, öğrenme sürecime katkıda bulunan canım arkadaşım Gamze YILDIZ ve manevi ablam Şebnem YILDIZ'a, tez sürecince manevi olarak yanımda olan ve varlıklarıyla bana destek olan tüm diğer mesai arkadaşlarım ve değerli hocalarıma, en içten teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca maddi manevi desteğiyle hep yanımda olan canım babam Enver ÖZKAN'a, varlığıyla bana mutluluk kaynağı olan, güç veren birtanecik kardeşim Erkan ÖZKAN'a ve sevgisi, desteği, sabrı ve anlayışıyla her daim yanımda olan, varlığıyla bana güç veren, hayat arkadaşım, sevgili eşim Ali BUZLU'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

REKREASYON ARAŞTIRMALARI VE REKREASYON BÖLÜMLERİ İÇİN

ARAŞTIRMA VE MÜFREDAT KAPSAMI ÖNERİSİ:

BİLİMETRİK BİR ÇALIŞMA

Farklı araştırma alanlarında başlı başına bir araştırma konusu olan rekreasyon Türkiye’de hem beden eğitimi spor yüksekokulları ve fakülteleri hem de turizm fakülteleri ve yüksekokullarında bölüm olarak açılmaya başlanmıştır. Turizmde ayırık (distinctive) bir akademik alan olarak beliren rekreasyon konusunda yapılacak bilimsel çalışmalara yön vermek, lisans eğitimindeki müfredat tasarımı ve ders içerikleri konusunda yol ve yön belirlemek için, öncelikle alanın tanınması gerekmektedir. Bu haliyle, farklı fakülte ve yüksekokullar altında açılan bölümler için yol haritası belirsizdir. Bu çalışmada, hem farklı alanlardan çıkan rekreasyon tezlerindeki temel araştırma konularının belirlenerek hem de diğer alanlarla turizm alanı arasındaki örtüşme ve farklılaşmaların tespit edilerek rekreasyonun multidisipliner yapısının ortaya çıkarılması ve açılan bölümler için müfredat kapsamının önerilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmada bilimetrik bir yaklaşım benimsenmiş olup, Proquest veri tabanında 1917-2014 yılları arasında yayınlanmış rekreasyon konulu 619 yüksek lisans ve doktora tezinin başlıklarına ve tezlerin çıktığı anabilim dalı/bölüm adlarına görsel veri analizi tekniklerinden kelime bulutu analizi uygulanmıştır. Rekreasyonun; eğitim, turizm, sosyoloji, tarih, psikoloji, sağlık, kinesiyojoloji, spor, coğrafya, ekonomi, ormancılık, işletme, ziraat, çevre tasarımı ve planlaması ve peyzaj mimarlığı alanlarıyla ilişki halinde olduğu tespit edilmiştir. Turizm ile ilgili alanlar ve diğer araştırma alanlarındaki rekreasyon tezleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirleyebilmek için, tezler anabilimdalı/bölüm adlarına göre ‘turizm/boş zaman/ağırlama/otel/restoran’ ile ilgili

alanlardan çıkan tezler ve diğer alanlardan çıkan tezler olarak iki kategori altında sınıflanarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen kelimeler, “araştırılan değişkenler (ne), araştırma kapsamı (nerede), örneklem türü (kim), araştırma yaklaşımı (nasıl), araştırılan aktivite, zaman ifadeleri (ne zaman) ve yöntem yaklaşımı” parametrelerine göre sentezlenmiştir. Rekreasyonun farklı alanlar altındaki konumlanışını tespit edebilmek için, tezler insanın duygusal düşünsel doğası ile ilgili alanlar, insanın fiziksel doğası ile ilgili alanlar, doğal çevre ile ilgili alanlar ve yapılandırılmış çevre ile ilgili alanlar olmak üzere dört farklı kategori altında gruplanarak analiz edilmiştir. Bulgulara dayanarak, beden eğitimi spor ile ilgili fakülte ve yüksekokullar ile turizm fakülte ve yüksek okullarında açılan rekreasyon bölümlerinin müfredat kapsamaları, müfredat tasarımı ve ders içerikleri konusunda yol gösterici olabilecek çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Eğitim, Müfredat, Bilimetre, Kelime Bulutu Analizi

ABSTRACT

CONTENT PROPOSITION OF

RECREATION EDUCATION AND SCHOLARLY RECREATION RESEARCH:

A SCIENTOMETRIC STUDY

Recreation is a research subject for various scholarly researches and also recreation education is provided by various departments belong to various scientific areas. This variability causes confusion about the scope and contents of the research and programs related to recreation. The purpose of this thesis is twofold. The first purpose is to explore the multidisciplinary frame of recreation by determining the intersections and differences between Tourism/Leisure/Hospitality/Hotel/Restaurant related scholarly researches and other areas. The second purpose is to discover the ideal content of tourism recreation programs provided at the undergraduate level in the frame that does not overlap with the recreation programs belong to other faculties.

The method of the thesis is scientometrics which enables researchers to concentrate on the qualities of studies. Scientometrics is somehow similar considered with bibliometrics but the latter is concentrated on some quantitative parameters of studies. Scope of the sampling frame of this study consists of thesis and dissertations provided in the Proquest data base which published between the years 1917-2014. Data comprise 619 thesis/dissertations which contain the word “recreation” within title. Content analysis has been generated by using ‘word clouds’ which is one of the visual data analysis techniques.

Main analysis which performed for discovering the answers of major research questions are directed by the sub questions of “what is, how is, who is, where is searched” in the recreation subject so far. Findings are reached through synthesis of analysis. In the conclusion, its determined ; “Education, Physical Education, Health, Tourism, Economics,

Agricultural Economics, Rural Economy, Resources Development, Resources (Tourism / Natural / Forest), Forestry, Geography, Management (Tourism / Recreation / Resource and Environmental), Administration (Park / Educational / Tourism / Business / Recreation / Public), Leisure Studies, Agriculture, Environmental Design and Planning, Sociology, History, Kinesiology, Sport, Landscape Architecture, Psychology, are the main research areas which have been produced work about recreation. At the end of thesis, various implications are produced for the scope and content of the research and programs related to recreation.

Keywords: Recreation, Education, Curriculum, Scientometrics, Word Clouds Analysis

Anneme

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	viii
EKLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM: LİTERATÜR TARAMASI	9
I.1. Bilim Kavramı ve Farklı Çağlarda Yapılan Bilim Sınıflamaları.....	9
I.2. Zaman, Boş Zaman ve Rekreasyon Kavramları ve İlişkileri.....	29
I.3. Türkiye’deki Rekreasyon Bölümlerinin Yapılanması İle İlgili Bilimsel Çalışmalar	33
I.4. Turizm, Ağrlama, Rekreasyon ve Boş Zaman ile İlgili Bilimsel Çalışmalar Üzerine Yapılan Araştırmalar (Literatür Değerlendirmeleri, Meta-Analizler, Bibliyometrik ve Bilimetric Çalışmalar).....	34
II. BÖLÜM: YÖNTEM	37
II.1. Problem Sunumu	37
II.2. Tezin Amacı	38
II.3. Tezin Kapsamı.....	38
II.4. Tezin Önemi	39
II.5. Araştırma Soruları.....	39
II.6. Yöntem Tartışması	40

II.6.1. Bibliyometri	41
II.6.2. Literatür Değerlendirmesi (Literature Review)	43
II.6.3. Bilimetri	44
II.6.4. İçerik Analizi	45
II.6.5. Kelime Bulutları (Word Clouds) Analizi	46
II.6.6. Araştırma Yaklaşımları ve Tekniklerine İlişkin Bir Değerlendirme	48
II.7. Tezin Yöntem Yaklaşımı	49
II.8. Araştırma Süreci	50
III. BÖLÜM: ANALİZ, SENTEZ VE BULGULAR	52
III.1. Veri Analizi	52
III.2. Sentez ve Bulgular	59
III.2.1. Turizm / Boş Zaman / Ağırlama / Otel / Restorant İle İlgili Araştırma Alanlarındaki ve Diğer Araştırma Alanlarındaki Tez Başlıklarının Sentezi	59
III.2.2. Turizm /Boş Zaman / Ağırlama / Otel / Restorant İle İlgili Araştırma Alanları ve Diğer Araştırma Alanlarındaki Benzerlik ve Farklılıklar	61
III.2.3. Farklı Alanlardaki Rekreasyon Tezlerin Araştırma Konularının Tespit Edilmesi	69
IV. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
KAYNAKÇA.....	81
EKLER	

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Turizm, Konaklama, Boş Zaman ve Rekreasyon ile İlgili 'Literatür Değerlendirmesi', 'Meta-analiz' ve 'Bibliyometri' Çalışmaları (n=73)

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BESYO	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SBF	Spor Bilimleri Fakülteleri
SBT	Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulları
TDK	Türk Dil Kurumu
ÜAK	Üniversitelerarası Kurul
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu ve Fakülteleri’ndeki Rekreasyon Bölümleri.....	2
Tablo 2: Türkiye’de Turizm Fakülteleri ve Yüksekokullarındaki Rekreasyon Bölümleri...	3
Tablo 3: Farklı Bilim Tanımları.....	11
Tablo 4: Farklı Bilim Tanımları Üzerinden Bilimin Yapısı ve İşleyişi Üzerine Bir Çözümleme.....	14
Tablo 5 : Bilim Sınıflamasına Yönelik Farklı Örnekler.....	27
Tablo 6: Literatür Taramasının Yapıldığı Dergi Listesi.....	35
Tablo 7 : Örnek Bibliyometrik Çalışmalar.....	41
Tablo 8: Araştırmada Tespit Edilen Anabilim Dalı/Bölümlere Yönelik Bir Sınıflama.....	56
Tablo 9: Turizm ve Diğer Alanlardaki Rekreasyon Tez Başlıklarının Karşılaştırmalı Sentezi	59
Tablo 10: İnsanın Duygusal Düşünsel Doğası İle İlgili Alanlar.....	73
Tablo 11: İnsanın fiziksel doğası ile ilgili alanlar.....	73
Tablo 12. Doğal çevre ile ilgili alanlar.....	74
Tablo 13. Yapılandırılmış çevre ile ilgili alanlar.....	74

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 : Rekreasyonla İlişkili Temel Araştırma Alanları.....	53
Şekil 2 : Rekreasyon Konulu Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	54
Şekil 3: Rekreasyon Konulu Tezlerin En Çok Yayınlandığı Yıllar.....	54
Şekil 4: Turizm / Boş Zaman / Ağrlama / Otel / Restorant İle İlgili Araştırma Alanlarındaki Tez Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler.....	55
Şekil 5: Diğer Araştırma Alanlarındaki Tez Başlıklarında En Sık Geçen Kelimeler.....	55
Şekil 6: İnsanın Duygusal Düşünsel Doğası İle İlgili Alanlardaki Rekreasyon Tez Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler.....	57
Şekil 7: İnsanın Fiziksel Doğası İle İlgili Alanlardaki Rekreasyon Tez Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler.....	57
Şekil 8: Doğal Çevre İle İlgili Alanlardaki Rekreasyon Tez Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler.....	58
Şekil 9: Yapılandırılmış Çevre İle İlgili Alanlardaki Rekreasyon Tez Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler.....	58
Şekil 10: Rekreasyon Konulu Tezlerde ‘Araştırılan Değişkenler’ deki Benzerlik ve Farklılıklar.....	62
Şekil 11: Rekreasyon Konulu Tezlerin ‘Araştırma Kapsamı’ndaki Benzerlik ve Farklılıklar.....	63
Şekil 12: Rekreasyon Konulu Tezlerin ‘Örneklem Türü’ndeki Benzerlik ve Farklılıklar.....	64
Şekil 13: Rekreasyon Konulu Tezlerin ‘Araştırma Yaklaşımı’ndaki Benzerlik ve Farklılıklar.....	65

Şekil 14: Rekreasyon Konulu Tezlerde ‘Araştırılan Aktiviteler’deki Benzerlik ve Farklılıklar.....	66
Şekil 15: Rekreasyon Konulu Tezlerde Geçen ‘Zaman İfadeleri’ndeki Benzerlik ve Farklılıklar.....	68
Şekil 16: Rekreasyon Konulu Tezlerin ‘Yöntem Yaklaşımları’ndaki Benzerlik ve Farklılıklar.....	69

GİRİŞ

Rekreasyon ve boş zaman bölümleri ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde 1920'lerin ortalarında açılmaya başlamıştır (Kızanıklı, 2014). ABD'nin öncülüğünde diğer ülkelerde de sayıları hızla artan rekreasyon bölüm ve anabilim dallarının, ağırlıklı olarak üniversitelerin Sağlık Bilimleri Fakültelerinde (Uygulamalı Sağlık Bilimleri ya da Sağlık Meslek Fakülteleri gibi), Spor Teknolojisi Yüksek Okullarında (Sağlık, Rekreasyon, Park ya da Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulları gibi) ve Turizm ve Ağırlama İşletmeciliği Yüksek okullarında (Turizm, Rekreasyon, Park ya da Turizm İşletmeciliği Yüksek Okulları) yer aldığı görülmektedir (Tütüncü, 2008:95).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) 'nda belirtilen "Boş zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek nitelikli elemanların yetiştirilebilmesi amacı ile üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde "rekreasyon" anabilim dalı açılacaktır" ifadesi ve Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)'ndeki "Boş zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla üniversitelerde rekreasyon ana bilim dalı tesis edilecektir" ifadesinden Türkiye'de de rekreasyon eğitimine yönelik planlamaların 1990'lı yılların başlarından itibaren yapılmaya başlandığı anlaşılabilmektedir (<http://www.kalkinma.gov.tr>). Üniversitelerarası Kurul'un (ÜAK) 3 Temmuz 1998 tarihinde Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bünyesinde Rekreasyon Bölümü açılması yönünde Yüksek Eğitim Kurulu Başkanlığı'na görüş bildirilmesine karar verilmesinin ardından, Yükseköğretim Kurumunun 12.04.2000 tarihli toplantısında Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları (BESYO) bünyesinde Rekreasyon Bölümünün açılmasına karar verilmiş, başta Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi olmak üzere üniversitelerin BESYO'ları altında Rekreasyon bölümleri

açılmaya başlanmıştır (Zorba, 2008). Tablo 1’de Türkiye kapsamında Beden Eğitimi Spor Yüksekokullarında lisans düzeyinde açılan ve açılma kararı alınan rekreasyon bölümleri sunulmaktadır.

Tablo 1: Türkiye’de Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu ve Fakülteleri’ndeki Rekreasyon Bölümleri

Üniversite	Birim	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Adnan Menderes	BESYO	X		
Afyon Kocatepe	BESYO	X		
Akdeniz	BESYO	X	X	
Anadolu	Spor Bilimleri Fakültesi	X		
Atatürk	BESYO	X		
Bartın	BESYO	X		
Bülent Ecevit	BESYO	X		
Celal Bayar	BESYO	X	X	
Dokuz Eylül	Spor Bilimleri ve Teknolojisi YO.	X		
Dumlupınar	BESYO	X		
Erciyes	BESYO	X		
Fırat	BESYO	X		
Gazi	BESYO	X		
Girne Amerikan	Spor Yüksekokulu	X		
Gümüşhane	BESYO	X		
Hacettepe	Spor Bilimleri Fakültesi	X		
Haliç	BESYO	X		
Harran	BESYO	X		
Hitit	BESYO	X		
Iğdır	BESYO	X		
Karadeniz Teknik	BESYO	X		
Kırıkkale	BESYO	X		
Kocaeli	BESYO	X		
Muğla Sıtkı Koçman	BESYO	X	X	
Mustafa Kemal	BESYO	X		
Ondokuz Mayıs	Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi	X		
Ordu	BESYO	X		
Pamukkale	Spor Bilimleri ve Teknolojisi YO.	X		
Sakarya	BESYO	X		
Selçuk	BESYO	X		
Siirt	BESYO	X		
Trakya	Kırkpınar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	X		
Uşak	Spor Bilimleri Fakültesi	X		

Kaynak: Kızanlık (2014)

Rekreasyon bölümleri Türkiye’de Turizm eğitimi fakülteleşme süreci öncesinde yalnızca Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları (BESYO) bünyesinde yer almaktaydı. Turizm eğitiminde fakülteleşme süreciyle birlikte, Turizm Fakülteleri altında da rekreasyon ve rekreasyon yönetimi bölümlerinin açılması gündeme gelmiştir. Türkiye’de Turizm Fakülteleri ve Yüksekokullarında açılan ve açılma kararı alınan lisans düzeyindeki Rekreasyon Yönetimi ve Rekreasyon Bölümleri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Türkiye’de Turizm Fakülteleri ve Yüksekokullarındaki Rekreasyon Bölümleri

Üniversite	Birim	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Afyon Kocatepe	Turizm Fakültesi	X		
Akdeniz	Turizm Fakültesi	X		
Aksaray	Turizm Fakültesi	X		
Atatürk	Turizm Fakültesi	X		
Doğu Akdeniz	Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu	X		
Gazi	Turizm Fakültesi	X	X	X
İzmir Katip Çelebi	Turizm Fakültesi	X		
Karabük	Safranbolu Turizm Fakültesi	X		
Kırklareli	Turizm Fakültesi	X		
Medeniyet	Turizm Fakültesi	X		
Mersin	Turizm Fakültesi	X		
Necmettin Erbakan	Turizm Fakültesi	X	X	
Nevşehir Hacı Bektaş Veli	Turizm Fakültesi	X		
Ondokuz Mayıs	Turizm Fakültesi	X		
Pamukkale	Turizm Fakültesi	X		
R.T.Erdoğan	Ardeşen Turizm ve Otelcilik YO	X		
Selçuk	Turizm Fakültesi	X		

Kaynak: Kızanlık (2014)

Tablo 2’de de görüldüğü gibi; BESYO dışında Turizm fakülteleri bünyesinde de Rekreasyon bölümleri yer almaya başlamıştır. Günümüzde hem Turizm Fakülte ve Yüksekokulları hem de BESYO/Spor Bilimleri Fakülteleri (SBF)/Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulları (SBT) altında yer alan rekreasyon ve rekreasyon yönetimi bölümlerinin nasıl yapılanması gerektiği konusunda tartışmalar sürmektedir. Antalya Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda 24-25 Şubat 2012 tarihleri

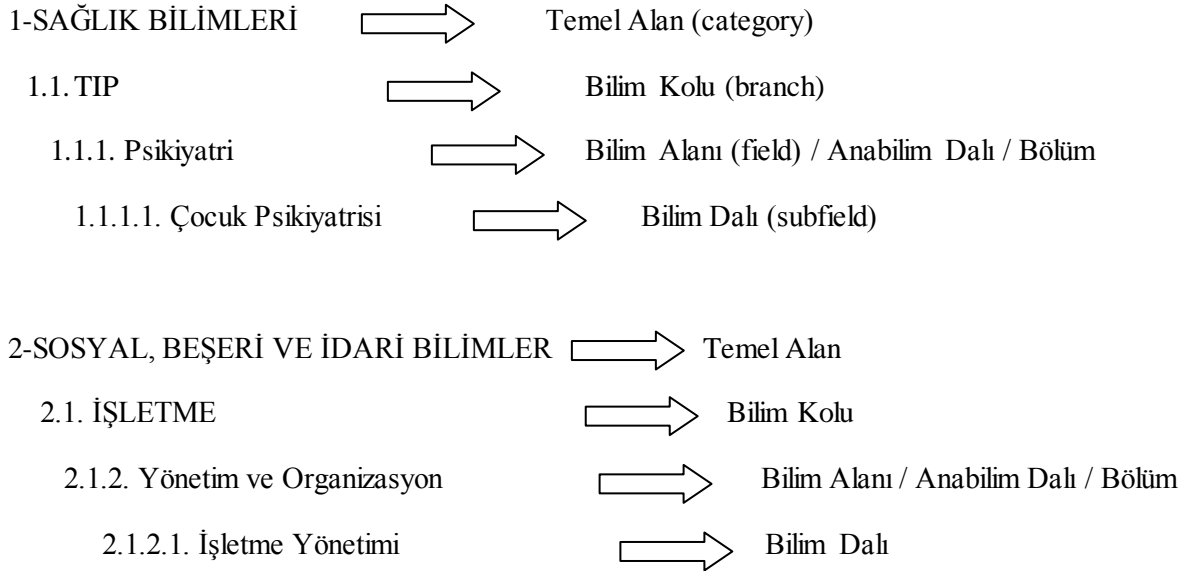
arasında gerçekleştirilen III. Rekreasyon Bölümleri Koordinasyon Toplantısı'nda rekreasyon bölümlerine ilişkin sorunlar, rekreasyon bölümlerinin misyon ve vizyonu, uygun müfredat geliştirme ve müfredatların uyumluluğunu sağlayabilme, öğrenci istihdamı konuları tartışılmıştır (Akyıldız, 2012: 146). Dokuz Eylül Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu ve Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi tarafından düzenlenen, 17-20 Nisan 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Rekreasyon ve Rekreasyon Yönetimi Programlarının Amaçları Ne Olmalı” adlı arama konferansında, rekreasyon bölümlerinin, program amaçları, müfredat tasarımları, ders içerikleri, mezunlara yönelik meslek tanımları konuları tartışılmıştır (www.anatoliajournal.com). Şu ana kadar konuyla ilgili yapılan çalışmalar, nelerin yapılması gerektiğini belirleme çabası niteliğindedir ve yapılması gerekenler için yol göstericidir. Ancak yapılması gerektiğine ve önemine vurgu yapıldığı halde; farklı fakülte ve yüksekokullar altında açılan rekreasyon ve rekreasyon yönetimi bölümlerinin, program amaçları, müfredat tasarımları ve ders içeriklerinin nasıl olması gerektiği konusunda henüz netlik sağlanamadığı görülmektedir. Bu tez bu belirtilen tartışmalara yönelik, bilimsel yöntem sürecine dayalı öneriler getirebilmek için tasarlanmıştır.

Takip eden bölümlere geçmeden önce; yazar ve okur arasında anlam birliğini sağlamak açısından, tezde sıklıkla kullanılan terminolojinin netleştirilmesi gereği duyulmuştur. Genel literatürde “bilim alanı, bilim dalı, bölüm, disiplin, interdisiplin, multidisiplin” gibi kavramlar sıkça geçmektedir ve tezin amacı gereği bu kavramlarda ortak bir anlayış sağlanması önemlidir. Ancak, bu kavramlar literatürde sıklıkla kullanıldığı halde kavramların tanımları ve birbirleriyle olan ilişkilerini içeren ve bilim

pratiğindeki yerlerini tartışan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kavramları netleştirmek için, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'na yayınlanmış olan doçentlik sınavı alanları (T.C. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı [ÜAK], 2014) ve 'Üniversitelerarası Kurulca Doçentlik Sınavı Açılacak Anabilim - Anasanat, Bilim ve Sanat Dalları' (ÜAK, 1994), Lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitülerinin Teşkilât ve İşleyiş Yönetmeliği (1983), çeşitli üniversitelerin enstitü sayfaları ve ilgili makaleler incelenmiştir.

Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'na yayınlanmış olan doçentlik sınavı alanları incelendiğinde, temel alanların (sağlık bilimleri; sosyal, beşeri ve idari bilimler gibi); ortak özellik gösteren bilim kollarını (tıp; işletme gibi) bünyesinde toplayan gruplar olduğu anlaşılmaktadır (ÜAK, 2014). Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'na hazırlanmış olan 'Üniversitelerarası Kurulca Doçentlik Sınavı Açılacak Anabilim - Anasanat, Bilim ve Sanat Dalları' adlı kitapçık incelendiğinde, bilim kollarının ortak özellikler sunan bilim alanlarını (psikiyatri; yönetim ve organizasyon gibi) içeren gruplar olduğu görülmektedir (ÜAK, 1994). Bu iki belge birlikte incelendiğinde, bilim alanı/anabilim dalı/bölüm kavramlarının, üzerine araştırma yapılan ortak özelliklere sahip nesnelere, düşüncelere ve eylemler grubuna yönelik araştırma alanını temsil eden mantıksal kavramlar oldukları söylenebilir. Lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitülerinin Teşkilât ve İşleyiş Yönetmeliği'nin (1983) 5. Maddesinde belirtildiği üzere; enstitülerin altındaki anabilim dalları, ilgili fakültelerin bölümleriyle aynı adı taşımaktadırlar. Buradan hareketle, enstitülerde araştırmanın yapıldığı bilim alanını temsil eden anabilim dalının, fakültelerdeki karşılığının bölüm olduğu söylenebilir. Çeşitli üniversitelerin enstitü sayfalarındaki anabilim dalları ve bilim dalları incelendiğinde, bilim dallarının (çocuk psikiyatrisi, işletme yönetimi gibi);

bilim alanlarının birbirinden farklılık gösteren alt birimleri oldukları görülmektedir (www.marmara.edu.tr ; www.hacettepe.edu.tr). Kavramların daha net anlaşılabilmesi için, aşağıda sağlık bilimleri ve sosyal, beşeri ve idari bilimler temel alanları üzerinden iki örnek sunulmuştur.

Disiplin, öğretim konusu olan veya olabilecek bilgiler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], ty). Bu tanıma göre, akademik alanların her biri disiplin olarak adlandırılmaktadır. Akademik bölümler konularına göre organize olurken, her bir uzmanlaşma alanının kendi bölümü vardır ve her bölüm birden fazla disiplinden oluşmaktadır (Biglan, 1973:195). Konularına göre organize olmuş bu bölümlere ait her bir bilim alanı ve bilim dalı bir disiplin olarak adlandırılmaktadır (Umbach, 2007:180). Kendine özgü kavramları, yasaları ve teorileri olan bu disiplinler, çalışmalarına konu edindikleri nesne veya olgulara göre birbirinden ayrılmaktadır: Fizik disiplini madde ve enerji ile; biyoloji disiplini bitki ve hayvanların yaşam süreçleri ile; psikoloji insan davranışı ile; sosyoloji sosyal grupların oluşumu ve süreci ile ilgilenmektedir (Singleton, Staats, Straits, & McAllister, 1988:18).

Van den Besselaar ve Heimeriks (2001:2), bilgi üretme şekillerini disiplinler (disciplinary) ve disiplinler olmayan (non-disciplinary) olarak ikiye ayırmaktadır: Disipliner araştırma alanları, bir grup araştırmacının spesifik bir takım araştırma soruları üzerinde aynı methodları ve ortak bir yaklaşımı kullanarak çalıştıkları alanları ifade ederken, disiplinler olmayan araştırmalar (interdisipliner, multidisipliner) ise, pratik sorulara cevap bulmak ve pratik problemleri çözmek için iki ya da daha fazla, farklı disiplinler uzmanlık alanları arasında bir etkileşim ve çeşitli disiplinlerin unsurlarının birleştirilmesiyle gerçekleşmektedir. Multidisipliner araştırmalarda, çalışma altındaki konuya farklı disiplinlere ait perspektifler kullanılarak, farklı açılardan yaklaşılmakta, fakat disiplinlerarası entegrasyon tam anlamıyla gerçekleştirilemezken; interdisipliner araştırmalar; teorik, kavramsal ve metodolojik bir kimlik oluşumu sonucunu doğurmakta, bağdaşık ve bütünlük sonuçlar elde edilmesine olanak tanımaktadır (Morilla, Bordons & Gomez, 2003:1237). Multidisipliner araştırmalar, bazı ortak hedeflere ulaşmak için çeşitli disiplinleri biraraya getiren eşgüdümlü bir çabayı içeren, tamamlayıcı katkılara dayanmaktayken; interdisiplinerlik için tamamlayıcılıktan öte, disiplinlerin metod ve kavramlarını (concepts) birleştirerek yeni kompleks ampirik yaklaşımlar geliştirmelerine olanak tanıyan bir işbirliğine ihtiyaç vardır (Fiore, Hoffman & Salas, 2008:156). Van den Besselaar ve Heimeriks, interdisipliner ve multidisipliner alanları disiplinler olmayan alanlar olarak görmekteyken; Savoï, multidisipliner ve interdisipliner yaklaşımların, yeni bir kavramın (concept), yeni bir paradigmanın, yeni bir metod ya da yenilikçi bir modelin oluşumu ve hatta yeni bir disiplinin (ekonofizik, ekonobiyofizik v.b.) ortaya çıkmasında büyük ölçüde etkili olduklarını belirtmektedir (Savoïu, 2014:688-689).

Çalışmada kullanılan bir başka kavram olan ve İngilizce karşılığı 'literature review' olan araştırma yaklaşımının, bu çalışmada kullanılacak Türkçe karşılığıyla ilgili

tereddüte düşülmüştür. ‘Review’ kelimesinin sözlükteki Türkçe karşılığı ‘gözden geçirmek, eleştirmek, değerlendirmek, incelemek’ anlamlarına gelmekte olup (tureng.com), daha önce yayınlanmış Türkçe bir makalede (Gülpınar & Güçlü, 2013) ‘literature review’ ifadesinin karşılığı olarak ‘derleme’ kelimesinin kullanıldığı görülmüştür. Fakat, bir ‘literature review’ çalışmasının amacının, literatürdeki çalışmalardan çeşitli alıntıların bir araya getirilmesinden (derlenmesinden) çok, konu ile ilgili literatürün ayrıntılı olarak incelenip, yeniden gözden geçirilip, değerlendirilmesi ve çalışmaların gelecekte nasıl şekilleneceği ile ilgili çıkarımlarda bulunulması olduğu göz önüne alınarak, ‘literature review’ ifadesinin karşılığı olarak ‘literatür değerlendirmesi’ ifadesinin kullanılmasının daha uygun olabileceği düşünülmüştür. O nedenle, çalışmada alıntı yapılan kaynaktaki ‘derleme’ kelimesi ‘literatür değerlendirmesi’ kavramı şeklinde değiştirilerek aktarılmıştır. Ayrıca, okuyucular için metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla çalışmada kullanılan bazı diğer terimlerin de kısa açıklamaları aşağıda sunulmuştur.

Kinesiyoloji: İnsan hareketlerini araştıran bilim dalı (Korkmaz, 2011:7).

Terapötik Rekreasyon: Özel gereksinimli bireylere (hasta, yaşlı ve engelliler) yönelik olarak tasarlanmış rekreasyonel aktiviteler yoluyla onların eğlenerek, oynayarak, keyif alacağı uğraşlar edinerek, yarışarak gelişimlerine ve tedavi süreçlerine katkıda bulunan rekreasyon türü (Karaküçük, 2014:74).

Softbol: Dokuzar kişilik iki takımın karşı karşıya oynadığı beyzbola benzer bir spor türü (<http://www.tbsf.org.tr>). Slow-pitch ise softbol çeşitlerinden biridir.

I. BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde, bilim kavramı ve bilim sınıflamaları ile zaman, boş zaman, rekreasyon kavramları ve birbirleriyle ilişkileri incelenmektedir. Türkiye'deki rekreasyon bölümlerinin yapılanması ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar ve turizm, ağırlama, rekreasyon ve boş zaman ile ilgili bilimsel çalışmalar üzerine yapılan araştırmalar hakkında bilgi verilmektedir.

Rekreasyonun multidisipliner yapısını ve Turizm Fakülteleri bünyesindeki rekreasyon bölümlerinin müfredat kapsamını belirleyebilmek için, öncelikle rekreasyonun disiplinler konumunu netleştirmek gereği duyulmuştur. Bu gereksinim doğrultusunda turizmin yer bulduğu temel bilim alanını saptamak elbette önceliktir. Ancak bu tezin amaçları doğrultusunda, rekresyon konusunda araştırmalar yapılan diğer alanların da, hangi temel bilim alanları altında kümelendiğini belirlemek gerekmektedir. Bu amaçla literatürdeki kaynaklar incelendiğinde, temel bilim alanlarını ayırtmak ve bir alt alanın hangi ana alana bağlı olduğunu belirlemek konusunda ortak bir kabulün olmadığı görülmüştür. Bu saptamadan hareketle takip eden kısımda, bilim sınıflamaları tartışılmakta ve bu tartışmaya giriş mahiyetinde öncelikle bilim kavramı açıklanmaktadır.

I.1. Bilim Kavramı ve Farklı Çağlarda Yapılan Bilim Sınıflamaları

Bilimsel faaliyetin; tanımlama, betimleme ve sınıflamayı kapsayan keşifsel bir süreçle başladığı (Singleton ve diğ., 1988: 21-28; Babbie, 1989: 80-82; Tekeoğlu, 1998:13; Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2007: 54-62; Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2007: 9-10; Babbie, 2008: 21-22; Balcı, 2011: 8-11; Saruhan & Özdemirci, 2011:6-7), tüm “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” derslerinde ve kitaplarında ilk vurgulanan konulardır.

Nitekim elimize aldığımız her akademik kitap, içeriği keşfetmemizi sağlayacak bir “içindekiler” bölümüyle başlar. Akademik ilgi alanları üzerine yapılan tartışmalar, akademik alanlar üzerine belirli bölümler yapılmadan mümkün değildir. Türkiye’de öğretim elemanları doçentlik sınavına başvururken ÜAK tarafından belirlenen bilim alanlarından kendilerine göre seçim yapmak durumundadırlar. Üniversiteler bünyesindeki enstitüler, alanlara göre sınıflanır ve yine kendi alanına uygun anabilim dallarını bünyesinde toplar. Bu örnekler daha uzatılabilir.

Akademik hayatın bu kadar içinde olan bilim alanlarının, bölümlerin ya da disiplinlerin doğal olarak tıpkı kitaplardaki gibi belirli bölümler altında gruplanmış olması gerekirdi. İlk bakışta var olduğu sanılan bu gruplamayı tespit etme çabasıyla araştırmaya girişildiğinde bilim alanları açısından durumun belirgin olmadığı görülmektedir. Oysa bilim alanlarının kendi çerçeveleri belirlenmeden, interdisipliner ve multidisipliner gibi tartışmaları yapmak veya bir bilim alanının diğerleri içerisindeki konumunu ve diğerleriyle ilişkisini belirlemek mümkün değildir. Tezin bu kısmında, sonraki tartışmalara yol gösterici olması amacıyla, bu aktarılan konulara ilişkin açıklamalar sunulmaktadır. Daha önce yapılan bilim sınıflamalarını daha doğru değerlendirip tartışabilmek için, öncelikle bilim kavramının incelenmesinde yarar olduğu düşünülmektedir.

Aristo (M.Ö. 384-322) zamanından 19. yüzyıla kadar bilim adamları tarafından kullanılan temel yöntem, deney ve gözlem yoluyla veri toplama; verinin açıklanması için hipotez formüle etmek ve hipotezleri test etmek iken, 20. Yüzyılda yaygınlaşan mantıksal pozitivizm yaklaşımına göre bilimsel yöntem, bilim adamlarının hipotezleri tasarladığı keşfetme süreci ve mevcut kanıtlara uygun bilimsel kuralları uyguladığı doğrulama sürecinden oluşan iki aşamayı içermektedir (Cochrane, 2011:193). Pozitivizmden mantıkçı pozitivizme, mantıkçı pozitivizmden post pozitivizme giden süreçte gerçekliğin ne olduğu,

psikolojik, öznel ve kültürel faktörlerin bilimsel bilginin üretilme sürecinde etkili olup olmadığı, duyularla kesin bir gerçekliğe ulaşıp ulaşılamayacağı, bilimsel bilgiye ulaşmada belirli bir yöntem ya da yöntemler olup olmayacağı gibi konular farklı bilim adamları ve düşünürler tarafından tartışılmıştır (Kuhn, 1962/2005; Feyerabend, 1996/1999; Yıldırım, 2001; Erdoğan, 2011; Luigi, 2011; Nanay, 2011; Albinus, 2013; Van der Meer, 2013). Fakat çalışmada bilim kavramının incelenmesindeki amaç, bilimin doğasına ve işleyişine yönelik farklı bakış açılarının derinlemesine irdelenmesi değil, farklı bilim tanımlarının ve turizm alanının bilim olup olmadığıyla ilgili tartışmaların incelenerek, rekreasyon alanında yapılacak bilimsel çalışmalara doğru şekilde yön verebilmektir.

Günümüze kadar farklı düşünür ve yazarlar tarafından farklı bilim tanımları yapılmış olmasına rağmen, sınırları net ve herkesçe kabul gören ortak bir bilim tanımı yapılamamıştır (Rubin & Babbie, 1989:2). Bilimin sürekli olarak gelişmesi, disiplinler arası etkileşim sonucunda yeni disiplinlerin oluşması, bilime yönelik farklı yaklaşımların olması, ortak bir bilim tanımının yapılmasını güçleştirmektedir. Tablo 3’de, farklı düşünürler, yazarlar, örgütler tarafından oluşturulmuş bilim tanımları ve bilimin sözlük tanımları bulunmaktadır.

Tablo 3: Farklı Bilim Tanımları

Tanım	Kaynak
Bilim; bireyin sorduğu sorulara <u>doğru</u> cevaplar bulmak için gerçek bir arzuyla uğraştığı aktivitelerdir. Bilim, <u>gerçeğin</u> sadece kendisi için arandığı <u>aktiviteleri</u> ifade eder.	Charles S. Peirce (1839-1914), aktaran De Waal, 2005:287.
Bilim, her türlü düzenden yoksun <u>duyumsal algılar</u> ile <u>mantıksal olarak düzenli düşünce</u> arasında <u>uygunluk sağlama çabasıdır</u> .	Albert Einstein (1879-1955), aktaran Tekeoğlu, 1998:10.
Bilim, <u>gözlem</u> ve gözleme dayalı akıl <u>yürütme</u> yoluyla, önce dünyaya ait <u>olguları</u> , sonra bu olguları birbirine bağlayan <u>kanunları</u> bulma <u>çabasıdır</u> .	Bertrand Russell (1872-1970), aktaran Tekeoğlu, 1998:10.
Bilim yapmak sadece <u>gerçekleri toplamak</u> değil, <u>tekrar eden</u> örnekleri aramaktır.	MacArthur, 1984; aktaran www.gly.uga.edu/

Bilim, insanların içinde yaşadığı doğal dünya hakkındaki bilgileri ve bu bilgilerin anlamlı yapılar oluşturacak şekilde nasıl organize edileceğini keşfetmek için insanlar tarafından sürdürülen entelektüel bir aktivitedir. Bilimin birinci amacı bilgi(veri) toplamaktır. Bilimin nihai amacı ise çeşitli gerçekler arasında var olan düzeni anlamaktır.	Gotlieb, 1997; aktaran www.gly.uga.edu/
Bilim, gözlemsel kanıtlara (bulgulara) dayanan hipotezlerin açık bir şekilde formüle edilmesi ve sınanmasından oluşmaktadır; deneyler uygulanabilir olduğu yerlerde önemlidir, fakat deneylerin işlevi sadece gözlemin kontrol altına alınmış koşullar altında gerçekleştirilmesini kolaylaştırır.	Dott ve Batten, 2009; aktaran www.gly.uga.edu/
Bilimsel topluluğun ağız sözlü bir bölümünün ışığında, bilim; sadece naturalist ve materyalist açıklamalar ve nedenlerin dikkate alınarak evren hakkında sistematik bilgi edinme yöntemidir. Bilim, bu bağlamda otomatik olarak Tanrı'yı ve onun evreni yarattığı ihtimalini reddeder, çünkü; öne sürülen doğüstü iddialar sınamamaz ve tekrarlanamaz. Bir fikir sınanabilir, tekrarlanabilir, ve yanlışlanabilir değilse, bilimsel kabul edilmez.	Patterson, 2014 https://answeringgenesis.org
Bilim, bilgi arayışı ve kullanımı ile doğal ve sosyal dünyanın kanıt(bulgulara) dayalı bir sistematik metodolojinin takip edilerek anlaşılmasına çalışmasıdır.	The Science Council, 2006 http://www.sciencecouncil.org /
Bilim, geçerliliği kabul edilmiş sistematik bilgiler topluluğudur.	Yazıcıoğlu & Erdoğan,
Bilim, görgül ve nesnel bir konusu olan, aralarında mantıksal ve olgusal ilişkilerin bulunduğu dizgeli bir bilgi birikimi ya da bilgiler bütünüdür.	Aziz, 2011:3.
Bilim, an itibarıyla aksi ispat edilmemiş sistemli bilgiler bütünüdür.	Saruhan & Özdemirci, 2011:6
Genel olarak doğruyu bulmak, özel olarak evrenin yapısı ile işlemlerini sağlayan düzeni ve doğal yasaları ortaya çıkarmak amacıyla deney, gözlem, usavurma, çözümleme, birleştirme teknikleri kullanarak ve yansızlık, ölçülebilirlik, yinelenebilirlik, sorgulanmaya açıklık ölçütlerine uyularak, fiziksel ve doğal dünyanın sistemli biçimde incelenmesi ve bu inceleme sonucunda oluşan bilgi birikiminin tümü.	Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü [TUBA] http://www.tubaterim.gov.tr/
Bilim, gerçekleri keşfetmek ve bu gerçeklere dayanan yasaları ve prensipleri oluşturmak için, doğal olgu ve durumlara yönelik yapılan sistematik gözlemdir. Bu gözlemlerden elde edilen, ileriki araştırmalar tarafından doğrulanabilir veya sınanabilir sistemli bilgiler bütünüdür. Bu genel bilgiler bütününe spesifik bir dalı; biyoloji, fizik, jeoloji, astronomi gibi.	Academic Press Dictionary of Science & Technology; aktaran www.gly.uga.edu
Doğal fenomenlere yönelik gözlemlenebilirlik, ayırt etme, tanımlama, deneysel inceleme ve teorik açıklamadır.	The American Heritage Dictionary of English Language aktaran Gottlieb, 1997
Fiziksel dünyanın yapısı ve hareketinin özellikle gözlemlenebilirlik, ölçme, deneyler yapma ve bu aktivitelerin sonuçlarını açıklamak için teoriler geliştirme yoluyla yapılan dikkatli çalışmadır.	Cambridge Dictionaries Online, http://dictionary.cambridge.org/

*Yazar tarafından derlenmiştir.

Farklı bilim tanımları incelendiğinde, bilimin evrenin yapısını ve işleyişini; somut (nesnel), gözlemlenebilir (görgül), denenebilir doğal ve sosyal olguları; bu olgular arasındaki ilişkiyi ve düzeni keşfetmek; doğruyu ya da gerçek olanı bulmak; evrendeki bilgilerin nasıl sistematize edileceğini keşfetmek ve sonunda yasalara ve prensiplere ulaşmak amacıyla sürdürülen bir çaba, arayış ya da entelektüel bir aktivite ve bu sürecin ürünü olan teorileri, prensipleri ve yasaları kapsayan sistemli bilgiler bütünü olduğu düşünülebilmektedir. Bilimin doğasını tartışırken, bilimsel bilginin ortaya çıkma sürecini oluşturan yöntemler ve araştırma mantığı (süreç olarak bilim) ile bilimin ürünü oluşturan teoriler, prensipler ve yasalar (ürün olarak bilim) ayrı ayrı ele alınsa da, bilimsel bilgi üretimi teori ile araştırma arasında sürekli ve karşılıklı etkileşimi gerektirmekte ve bilim süreci bu nedenle teorilerin tahminlere, tahminlerin gözlemlere, gözlemlerin genellemelerle tekrar teoriye götürdüğü döngüsel bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır (Singleton ve diğ., 1988:18-38). Sistematik bir metodolojinin takip edildiği bilimsel sürecin genel olarak izlediği yollar farklı bilim tanımlarından hareketle şu şekilde sıralanabilir: gözlem ve gözleme dayalı akıl yürütme; gözlemsel kanıtlara (bulgulara) dayanan hipotezlerin formüle edilerek sınanması yoluyla, kontrol altına alınmış koşullarda gerçekleştirilen deneyler yapılarak, sadece doğaya ve maddeye dayanan; yani somut, gözlemlenebilir, sınanabilir nedenler ve açıklamalar dikkate alınarak; akıl yürütme, çözümlenme, birleştirme teknikleri kullanılarak; yansızlık, ölçülebilirlik, yinelenebilirlik, sorgulanmaya açıklık, yanlışlanabilirlik ölçütlerine uyularak; ayırt etme, tanımlama, ölçme ve bulguları teorik olarak açıklayarak.

Tablo 4: Farklı Bilim Tanımları Üzerinden Bilimin Yapısı ve İşleyişi Üzerine Bir Çözümleme

Ne	Süreç (aktivite, çaba, arayış) , ürün (bilgiler bütünü)
Neyi	Gerçeği; doğruyu; doğal ve sosyal dünyaya ait olguları; evreni; somut(nesnel), gözlemlenebilir(görgül) ve denenebilir nesne ve olayları.
Neden	Doğruyu/gerçeği bulmak; dünyaya ait olguları, olgular arası ilişkileri ve düzeni keşfetmek; dünyadaki bilgileri ve bu bilgilerin nasıl sistematize edilebileceğini keşfetmek; evrenin yapısı ve işlemlerini sağlayan düzeni anlamak ve doğa yasalarını ve prensiplerini ortaya çıkarmak.
Nasıl	<ul style="list-style-type: none"> -Duyumsal algılar ile mantıksal düzen içerisindeki düşünceleri birleştirerek / gözlem ve gözleme dayalı akıl yürütme yoluyla, - Gözlemsel kanıtlara(bulgulara) dayanan hipotezlerin formüle edilerek sınanması yoluyla, - Kontrol altına alınmış koşullarda gerçekleştirilen deneyler yapılarak, - Sadece doğaya ve maddeye dayanan; yani somut, gözlemlenebilir, sınanabilir nedenler ve açıklamalar dikkate alınarak, -Sistematik bir şekilde; sistematik bir metodolojinin takip edilerek, -Akıl yürütme, çözümleme, birleştirme teknikleri kullanılarak, -Yansızlık, ölçülebilirlik, yinelenebilirlik, sorgulanmaya açıklık, yanlılanabilirlik ölçütlerine uyularak, -Ayırt etme, tanımlama, ölçme ve teorik açıklama yapılarak.

*Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Herkes tarafından kabul edilen tek bir bilim tanımının olmadığından ve bunun en önemli sebeplerinden birinin farklı bilim yaklaşımları olduğundan daha evvel bahsetmiştik. Thomas Kuhn ve Paul Feyerabend, bu farklı bilim yaklaşımlarına göre bir alanın bilim olup olmadığı nasıl belirleneceğiyle ilgili tartışmalar yapan bilim felsefecilerindedir. 1960'ların başlarında 20. Yüzyılın en çok öne çıkan bilim felsefecilerinden Thomas Kuhn ve Paul Feyerabend, dogmatizm ve çoğulculuğun bilimsel ilerlemenin desteklenmesi üzerindeki etkileri konusunda bir anlaşmazlığın başlangıcını oluşturmuşlardır (Sirtes & Oberheim, 2006:1147). Kuhn 1962 yılında yayınlamış olduğu 'Bilimsel Devrimlerin Yapısı (The Structure of Scientific Revolutions)' isimli kitabında bilimsel ilerlemenin kesintisiz bir şekilde devam etmediği bilgiyi kopmalara uğratan devrimci dönüşümlerle gerçekleştiğini, bir paradigmaya kavuşan bilim dallarının dogmatik

bir yapıya sahip olduklarını ileri sürmektedir (Kuhn 1962/2005:14-16). Kuhn olağan bilimlerin birden bire oluşmadığı, belirgin bir paradigmaya sahip olmamasına rağmen, ilk başta dağınık, birbirinden kopuk çeşitli araştırmalar, bulgular ve kuramların olduğu karmaşık bilgi yığınlarını olağan bilim öncesi dönem olarak adlandırmakta ve bir paradigmaya bağlı kalmadan da bilimsel çalışmaların yapılabileceğini, fakat bir paradigmanın kurulması ve bu sayede daha kapalı ve uzmanlaşmış araştırma yapılabilmesinin herhangi bir bilim dalının gelişmesinde olgunlaşma göstergeleri olduğunu savunmaktadır. Kuhn'un bu görüşlerini şu ifadesinde net olarak görmek mümkündür (Kuhn, 1962/2005:92-93): *“Varlık nedenleri kendi dışlarında bir toplumsal gereğe dayalı olan tıp, teknoloji ve hukuk gibi dallar dışında, çoğu bilimlerde uzmanlaşmış yayıncılığın oluşması, uzman derneklerin kurulması ve o bilimin eğitim alanında hak ettiği yere kavuşması genellikle bilim topluluğunun tek bir paradigmayı ilk kez kabul etmesiyle birlikte düşünülmüş adımlardır.”* Kuhn bilim teriminin büyük ölçüde, son derece açık olarak ilerleme kaydeden alanlara ayrılmış olduğunu, özellikle çağdaş toplum bilimlerinin biri ya da diğerlerinin gerçekten bilim sayılıp sayılmadığı üzerine yapılan tartışmaların, bilimin tanımlanmasına bağlı olarak değil, şu andaki konumlarından kuşku duyan bilimsel toplulukların geçmişteki ve şimdiki başarıları konusunda görüş birliğine varmaları ile çözüme kavuşabileceğini savunmaktadır (Kuhn, 1962/ 2005: 265-266). Paul Feyerabend ise ‘Yönteme Karşı (Against Method)’ adlı kitabında bilimleri oluşturan olayların, yöntemlerin ve sonuçların hiçbir ortak noktası olmadığını; bilimde katı, değişmez ve mutlak olarak bağlayıcı ilkeler barındıran bir yöntemin olamayacağını; bilim adamının çoğulcu bir yöntembilim izlemesi gerektiğini savunmakta ve tikel araştırma durumlarından ayrılacak ve varlıkları başarıyı garantileyecek belirli ve kesin yöntemlerin olamayacağını düşündüğünden, bilimin başarısının henüz çözülmemiş sorunları standart

bir tarzda ele almak için bir argüman olarak kullanılmayacağını savunmaktadır (Feyerabend, 1996/1999: 21-45). Katı ve değişmez ilke ve kurallar bilimin diyalektik yapısı düşünüldüğünde uygulanabilirlik açısından gerçekçi görünmese de, Feyerabend'ın görüşü bilim ile bilim dışı (entelektüel) bilgi edinimi türleri arasındaki ayrımı belirlemek için geriye hiçbir kriter bırakmamaktadır. Kuhn'un paradigma yaklaşımı ise bir alanın bilim olup olmadığını açıklamaktan çok olağan bilim ile olağan bilim öncesi dönemin (Kuhn bu dönemde de bilimsel çalışmaların yapılabildiğinden bahsetmektedir) ayırma imkanı tanımaktadır. Kuhn toplum bilimlerinin hangilerinin belirli bir paradigmaya sahip olduğunun halen net olmadığını ifade etmekte (Kuhn, 1962/2005: 87) ve Kuhn'un bu söylemine göre toplum bilimlerinin olağan bilim öncesi dönemde olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bir bilim olup olmadığı tartışılabilen farklı araştırma alanlarından biri turizm olmuştur. Çakır (2009:1237), turizmin bilim dalı olarak geliştirilmesine yönelik çalışmaları konu edinen bildirisinde, Almanya, Avusturya ve İsviçre'de yapılan akademik turizm araştırmalarının gelişimi ve akademik düzeyde iktisat ve işletme ile ilişkilendirilerek verilen turizm eğitimi ve tartışmalarını incelemiştir. Bilim dünyasında bir görüngü ya da uygulama alanı olarak görülen 'akademik turizm' çalışmalarının ülkemizde bağımsız bir bilim dalı olarak kabul edilmesi yönündeki çalışmaların giderek yoğunlaştığını belirten Çakır (2009), turizm biliminden söz edebilenin turizm alanında yapılan bilimsel çalışmaların niteliğinden geçtiğini şu sözleriyle ifade etmektedir: “...turizm araştırmacısı ekonomi, işletme, maliye, politika, hukuk, mimarlık, çevre bilimi, sosyoloji, demografi, psikoloji gibi birçok bilim dalından yararlanmalı; bu disiplinlerin temsilcileriyle kubaşık ve barışık çalışma becerilerini kazanması gerekmektedir. İnsanın yaşadığı yer dışındaki geçici konaklama ve seyahatlerinden doğan tüm olay ve ilişkileri bilimsel yöntemlerle ele

alıp inceleyen bir bilim ve uygulama alanı olarak tanımlanan; bilimsel araştırma objesi olma savındaki akademik turizm alanı, homo academicus'un bireysel tatmin araçlarından arındırılmalıdır. Bu gerçekleştirilemediğinden, turizm araştırmaları bilimsel değerler dizgesi içine oturtulamamakta, dolayısıyla turizm biliminden söz etmek gerçekle bağdaşamamaktadır.”. Gülcan (2009) ise turizmin bağımsız bir bilim dalı olarak düşünülmesinin önündeki önemli bir engelin bir turizm teorisinin olmaması olduğunu vurgulamaktadır.

Anadolu Üniversitesi Turizm Araştırma ve Uygulama Birimi ile Muğla Üniversitesi Turizm Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin işbirliği ile 21-24 Nisan 2011 tarihinde gerçekleştirilen III. Akademik Turizm Eğitimi Arama Konferansı'nda 'disiplin olarak turizmin bilimsel konumu' felsefi, metodolojik, teorik ve amprik açılardan yaklaşılarak tartışılmış, bilimin ne olduğu, bilimsel disiplinlerin karakteristiklerinin neler olduğuna yönelik farklı görüşlerin neticesinde turizmin bilimsel konumuna ilişkin alternatif görüşler belirlemiştir (Barca, 2011:428; <http://www.anatoliajournal.com/>). Farklı disiplinlerden toplam 38 katılımcının görüşleri dört ana başlık altında toplanmıştır. Turizmin belirli bir fnomeni açıklamak ve tahmin etmekten çok belirli bir sektörü desteklemeye çalışan bir szdebilim (pseudoscience) olduğunu iddia eden ilk grup, turizmin kendine özgü bir kuramının bulunmadığını, genel işletme kuramları ve diğer bilim dallarının kuramlarını kullanarak, diğer sosyal bilimlerdeki yöntem anlayışını uyguladığını ve asla bir bilimsel disiplin olamayacağını ileri srmştir. İkinci grup, 50 yıldır kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi üretme anlayışının, turizmin bilimsel bir disiplin olma yolunda ilerleme kaydettiğini göstermediğini, turizmin kendine ait test edilebilir teorilerinin, yöntem anlayışının, geçerli varsayımlarının v.b. olmadığından bilimsel bir disiplin olmaktan uzak olduğunu vurgulamıştır. nnc grup, alandaki bilimsel topluluğun hızlı

oluşumu, yüksek eğitim enstitülerinde kuruluşu ve kazandığı meşruiyet, son yıllarda teorik ve amprik anlamda gösterdiği ilerleme düşünüldüğünde, turizmin olgun bir bilimsel disiplin olma yolunda ilerleme kaydettiğini, fakat alanda tek başına egemen olan bir paradigma veya teorik çerçeve görünmediğinden olgun bir bilim olduğunun henüz söylenemeyeceğini öne sürmüştür. Dördüncü grup ise, turizmin, hukuk, sosyoloji, psikoloji, ekonomi gibi disiplinlerle yakın etkileşim içinde olduğunu, turizmle ilgili olguları bilimsel yöntemlerle araştıran, olayların sebep-sonuç ilişkilerini ortaya çıkaran bir bilimsel disiplin olduğunu savunmuştur. Sosyal bilimlerin kollarından hiçbirinin, bir disiplininde araştırmaları tek biçimli kılacak tek bir teorinin, kendine özgü bir metodolojisinin ya da ortak disiplininde çalışan araştırmacılara ait temel varsayımlarının olmadığını, turizm hakkındaki katı yargıların haksızlık olduğunu ileri sürmüşlerdir. Sonuç olarak, katılımcılar turizmin olgun bir bilim olma yolunda önemli mesafeye kat ettiği görüşüne varmışlardır.

Bir araştırma alanının bilim ya da bilimsel disiplin olup olmadığı değerlendirilirken, bilimin ne olduğu, bir bilimsel disiplinin karakteristiklerinin neler olması gerektiği konusundaki farklı görüşler ortak bir karara varılmasını güçleştirmektedir. Halbu ki bilimsel bir çalışmayı, - entelektüel bilgi ediniminden (Phillips & Pugh, 1994:46-47) - (örneğin, şirketlerin pazarlama departmanlarının yaptığı pazar araştırmaları) ayıran en belirgin özellikler;

1-Kavramların ve olguların ele alınış ve açıklanış biçimlerinin üst soyutlama seviyesinde olması ve bu sayede ulaşılan bilimsel bilginin genellenebilir olması (Singleton ve diğ., 1988:21-26).

2- Geçerlilik ve güvenilirlik argümanlarını sağlamayı amaçlayan (Koçak, 2012:11), ele alınan olgular ve kullanılan araştırma teknikleri farklı olsa da (deney, gözlem v.b.) aslında doğa bilimlerinde de toplum bilimlerinde de temelde aynı aşamaları içeren (Erkuş, 2013:46) metodolojik yaklaşım.

Aslında her ne kadar bilim(ler) çoğul bir kavram olarak kullanılsa da bilimin nihai amacı evreni ve olguları açıklamaktır ve bilimin tekil ve tüm alanları kapsayan bütün bir kavram olduğu düşünülmektedir. Bu bakış açısına göre, turizm gibi bilimsel disiplinlerin ise, bilimin evrenin belirli bir kısmını açıklamaya çalışan kendine özgü bir konusu olan alt dalları olduğu değerlendirilebilir.

İnsanların bilgi edinme çabaları sonucunda bilimlerin çoğalması ve artan bilgi külliyatında bilimlerinin yerini saptama ihtiyacı, bilimlerin sınıflandırılmasına olan gerekliliği ortaya çıkarmıştır (Erdoğan, 2009: 138; Erdoğan, 2011:210). Farklı çağlarda, kimi filozoflar, çeşitli bilimlerin amaçlarını, konularını, yöntemlerini, sadelik veya karmaşıklıklarını, işlevlerini, yararlarını ya da insan ihtiyaçlarını dikkate alarak, her bilimin doğuşunu, gelişimini ve diğer bilimlerle arasındaki karşılıklı ilişkiyi ortaya koyabilmek adına bilimlere ilişkin çeşitli sınıflamalar yapmışlardır (Erdoğan, 2011:214). Bilimlerin sınıflandırılması, çeşitli yazarlar (Glanzel & Schubert, 2003; Tijssen, 2010; Waltman & Van Eck, 2012) tarafından dergilerin ya da makalelerin sınıflandırılması için bir araç olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte, bazı yazarlar çalışmalarında, dergi ya da makaleler üzerinden bibliyometrik (Waltman & Van Eck, 2012) ve bilimetrik analizler (Glanzel & Schubert, 2003) yapmak amacıyla çeşitli veritabanları (Thomson Reuters-Web of Science (WoS), Science Citation Index (SCI; ISI – Thomson Scientific, PA, USA)'nın bilimlere ilişkin sınıflama sistemlerini kullanmışlardır. Bilimlere ilişkin bir sınıflama sistemi, dergileri ya da makaleleri araştırma alanlarına göre ayırma ve bilimsel disiplinlere

ilişkin yapı ve dinamikler üzerinde çalışma imkanı sunmaktadır (Waltman & Van Eck, 2012: 2378).

Bilimler ve bilimlere yönelik ilk sınıflama çabaları, Pisagor, Platon ve Aristo ile daha çok kendi yapısını ve ilk hareket prensibini oluşturan bilim (techne) ve bilgi (episteme) ikili yaklaşımıyla dünya üzerine basit bir bakış, akıl yürütme ya da farklılaştırılmış görüşler halinde ortaya çıkmıştır (Savoio, 2014:685). Bilimlere ilişkin sınıflamanın tarihteki ilk örneğini veren Platon, deneysel (duyusal) hiçbir veri içermeyen, tamamen akılsal (düşünsel) kavramlara ve onlar arasındaki tümdengelimli çıkarımlara dayanan aritmetik, geometri, astronomi, harmoni ve bütün bunların üzerinde olan diyalektik'i bilim olarak kabul etmiştir (Erdoğan, 2009:138). Antik Yunan filozoflarından Aristoteles ise bilimleri; uygulamalı/pratik (practical) bilimler, üretici/teknik (productive/mechanical) bilimler ve mantıksal/teorik (logical) bilimler olarak sınıflamıştır (Trompf, 2011:117). Aristo'nun sınıflamasında teorik bilimler; teoloji (tanrı bilimi; metafizik), fizik ve matematik bilimlerinden, pratik bilimler; ahlak ve siyasetten (iktisat, retorik, strateji v.b.), üretken bilimler ise mühendislikler ve çeşitli zanaatlerden oluşmaktadır (Erdoğan, 2011:218). Aristo matematik ve fiziği amaçları bakımından ayrılan iki ayrı bilim olarak ele almıştır (Ariew, 1990:293-299). Fizik, metafizik ve matematiği tek bir bilimin parçaları değil; konusu ve yöntemi birbirinden farklı olan üç ayrı bilim olarak değerlendiren orta çağ filozoflarından Thomas Aquinas öğretilerini savunanların sınıflamalarında, matematik genellikle en altta yer almış; astronomi, astroloji ve optik gibi matematiksel bilimler matematik ile fizik arasındaki orta bilimler (middle sciences) olarak adlandırılmış ve matematiğe dayandığı düşünülen bu bilimler aynı zamanda fiziksel nesnelere uygulanabilen matematiksel konular olarak değerlendirilmiştir (Ariew, 1990:294). İlkçağ ve orta çağ filozofların görüşleri incelendiğinde, bilimlerin sınıflamasına

ilişkin zorlukların daha çok matematik, fizik ve metafiziğin diğer bilimler arasındaki konumu ve diğer bilimlerle ilişkilerinin belirlenmesi noktasında ortaya çıktığı görülmektedir.

Onuncu yüzyılda yaşadığı düşünülen İhvan-ı Safa bilimleri üç tür altında sınıflamıştır (Savoiu, 2014:686): (a) başlangıç bilimleri (bu dünyada yaşamının güzellikleri ve varoluş arayışına kaynaklık eden öğrenme ve eğitim ile ilgili bilimler: okuma ve yazma; dil ve gramer; hesaplama ve işlemler; şiir ve vezin; kehanet ve iyilik; sihirbazlık, tılsımlar, simya ve hile; meslekler ve zanaatlar; satış, satın alma, ticaret, tarım ve hayvancılık; biyografiler ve tarihler); (b) dini ve geleneksel bilimler (ruhların iyileştirilmesi ve ahiret hayatı arayışına kaynaklık eden bilimler: vahiy bilimi; tefsir bilimi; hikayeler ve raporlar; hukuk, normlar ve yasalar; sofuluk ve tasavvuf; rüya yorumlama); (c) felsefi ve reel bilimler (matematik; mantık; doğa bilimleri; metafizik). İhvan-ı Safa felsefi bilimleri alt türlerine ayırmıştır (örneğin matematik dört alt türden oluşmaktadır: aritmetik; geometri; astronomi; müzik) ve bu üç aşamalı ayırım onun sınıflamasını önemli kılmaktadır (Savoiu, 2014: 686).

Modern sınıflamaya en yakın ve en kapsamlı sınıflamalardan biri olan (Pietarinen, 2006: 127-129) Peirce'nin sınıflandırmasında türlerin sınıflandırılmasına paralel bir yaklaşım benimsenmiştir. Peirce, bilimlere ilişkin olarak; sınıflar (classes), alt sınıflar (subclasses), cinsler (orders) ve diğer taksonlardan (alt cinsler, aileler) oluşan dört aşama kullanmıştır (Savoiu, 2014: 686). Peirce 1902'de yapmış olduğu ve 1903 yılında revize ettiği sınıflandırmasında bilimleri; keşifsel (discovery) bilimler, incelemeye dayalı bilimler (science of review) ve uygulamalı (practical) bilimler olarak üç bölüm(branches) altında sınıflamıştır (Atkins, 2006: 489). Matematik, felsefe (cenoscopy) ve özel bilimler (idioscopy) Peirce'nin sınıflamasının ilk kategorisi olan keşfetmeye dayalı teorik bilimleri

oluşturmaktadır (Atkins, 2006: 489; Pietarinen, 2006: 128). Matematik kendi içerisinde: formal mantık, ayırık matematik ve sürekli matematik olarak; felsefe: fenomenoloji, normatik bilimler (estetik, etik, mantık) ve metafizik (ontoloji, fiziksel metafizik, dini metafizik) olarak; özel bilimler: fiziksel bilimler (genel fizik, sınıflandırılmış fizik, açıklayıcı fizik) ve beşeri bilimler (genel psikoloji, sınıflandırılmış psikoloji, dil bilimleri, etnoloji, tanımlayıcı psikoloji) olarak ayrılmıştır (Savoieu, 2014: 686). Sınıflamanın ikinci kategorisini oluşturan incelemeye dayalı bilimler Peirce tarafından adlandırılmış, Peirce'nin açıklamaları dikkate alınarak Pietarinen (2006) tarafından tamamlanmıştır. Pietarinen'in sınıflamaya katkısı ile şekillenen incelemeye dayalı bilimler; keşiflerin sonuçlarının düzenlenmesi, özümsemesi ve bilim felsefesini şekillendirecek uğraşların sürdürülmesi gibi faaliyetleri ifade etmektedir (Pietarinen, 2006:134). İncelemeye dayalı bilimler kendi içinde tarih, sistematik incelemeler (reviews) ve uygulamalı incelemeler olarak üçe ayrılmaktadır. Tarih: bilim tarihi, soybilim ve bilimin gelişimi, entelektüel fikirler tarihini; sistematik incelemeler: bilimlerin sınıflandırılması, interdisipliner araştırmalar üzerine çalışmalar (multidisipliner, türdeş alanlılık, interdisipliner, transdisipliner) ve bütüncül araştırmalar üzerine çalışmaları (sistem teorisi, bilgi birikteliği, bilgi) içermektedir. Uygulamalı incelemeler ise bilimsel yayınlar ve araştırmaların dağılımı üzerine yapılan çalışmalar (bibliyometri, bilimetri, bilimsel değerlendirmeler, bilişim, internet), pedagoji (bilimsel iletişim, bilim eğitimi, popüler bilim) ve araştırma politikası geliştirme (akademik kurumsal tutum, sosyal hükümete tutumlar, ekonomik endüstriyel tutum) olarak üçe ayrılmaktadır. Sınıflamanın henüz alt ayrımları belirlenmemiş olan üçüncü kategorisi pratik bilimlerdir. Peirce'a göre, günlük yaşamın içinde kullanmak amacıyla üretilen, sonu belirsiz bir bilimsel araştırma formu olan pratik bilimler ile gerçek insan ihtiyaçlarının doyurulması amaçlanmaktadır (Pietarinen, 2006: 135).

20. yüzyıldaki önemli bilim sınıflamalarından birini literatüre kazandıran Biglan 1973 yılında farklı akademik disiplinlerden bilim adamlarının, akademik disiplinlerin özelliklerini dikkate alarak akademik alanların benzerlik ve farklılıklarına yönelik değerlendirmeleri sonucunda bir sınıflama sistemi geliştirmiştir (Biglan, 1973: 195-203). Biglan çalışmasında, bilimler ya da bilimsel disiplinler arasındaki bazı farklılıkları üç farklı kriter yardımıyla açıklamaya çalışmıştır (Savoie, 2014: 687): (a) Thomas Kuhn'un paradigma yaklaşımı (bu kriter bilimleri ya da bilimsel disiplinleri paradigmatic ya da paradigmatic olmayan olarak ayırmakta, aynı zamanda doğal bilimler ile beşeri ya da sosyal bilimler ayırımına da işaret etmektedir); (b) uygulanabilirlik düzeyi (örneğin, fizik gibi teorik ağırlıklı ve mühendislik gibi doğrudan uygulanabilir bilimler) ; (c) canlı sistemlerle ilişki durumu (örneğin, tarım gibi canlı sistemlerle ilgili bilimler ve jeoloji gibi cansız sistemlerle ilgili bilimler). Paradigmatik (hard)/ paradigmatic olmayan (soft), canlı (living) / cansız (non-living) ve teorik (pure) / uygulamalı (applied) kategorilerindeki kriterlere dayanan bu üç katmanlı sınıflama sistemi yardımıyla tüm bilimler ya da bilimsel disiplinler sınıflanabilmektedir (Savoie, 2014: 687; Stoecker, 1993: 452; Schommer-Atkins, Duell & Barker, 2003: 352). Bu sınıflama sistemine göre, paradigmatic bilimler ya da bilimsel disiplinler yaygın olarak kabul edilen tek bir paradigmayı takip ederken, paradigmatic olmayan bilimler ya da bilimsel disiplinler kavramları ve metodolojileri bakımından farklılıklar göstermektedir (Goel, 2010). Teorik disiplinler (örneğin matematik, sosyoloji) genellikle kavramlar üzerinden çalışarak, teori geliştirmeye odaklanırken, uygulamalı disiplinler (örneğin, finans, özel eğitim) teorilerin uygulanmasına odaklanmaktadır (Schommer-Atkins, Duell & Barker, 2003:352). Paradigmatik olmayan-teorik disiplinler tekil durumlar ya da olaylarla ilgilenirken, paradigmatic-teorik disiplinler genel olgular ve yalınlaştırmaya odaklanmaktadır (Goel,

2010). Canlı disiplinler (örneğin tarım, biyoloji), canlı ya da organik nesnelere konu alırken, cansız disiplinlerin (örneğin jeoloji, bilgisayar bilimi) biyolojik bir nesnesi bulunmamaktadır (Schommer-Atkins, Duell & Barker, 2003:352). Biglan tarafından yapılan bu sınıflama özellikle fakülte ve bölümlerin karakteristiklerinin anlaşılmasında yararlı olabilecek bir sınıflama olmakla birlikte, daha önce hiç sınıflandırılmamış olan disiplinlerin konumunun belirlenmesi bakımından yetersiz görülmektedir (Stoecker, 1993:453).

Glanzel ve Schubert 2003 yılında Science Citation Index (SCI;ISI-Thomson Scientific, PA, USA) veri tabanındaki dergiler ve seçilen dergilerdeki makaleleri sınıflandırarak bilimetrik değerlendirme yapmayı amaçladıkları çalışmada, bilimlere ait 12 alan (field) ve 60 alt alan (subfields) kategorisinden oluşan iki basamaklı bir sınıflama yapmışlardır (Glanzel & Schubert, 2003: 358). Glanzel ve Schubert tarafından belirlenen 12 alan, ziraat ve çevre (ziraat ve çevre; bitki ve toprak bilimi ve teknolojisi; gıda ve hayvan bilimi ve teknolojisi); biyoloji (hayvan bilimleri; su bilimleri; mikrobiyoloji; bitki bilimleri; teorik ve uygulamalı ekoloji; veterinerlik bilimleri); biyolojik bilimler (multidisipliner biyoloji; biyokimya/biyofizik/moleküler biyoloji; hücre biyolojisi; genetik ve gelişimsel biyoloji); biyomedikal araştırma (anatomi ve patoloji; biyomalzemeler ve biyomühendislik; deneysel/laboratuvar ilaçları; farmatoloji ve toksikoloji; fizyoloji) ; klinik ve deneysel tıp I (kalp, damar ve solunum; endokrinoloji ve metabolizma; genel ve iç hastalıklar; hematoloji ve onkoloji; immünoloji); klinik ve deneysel tıp II (yaş ve cinsiyet ile ilgili uzmanlık; diş hekimliği; dermatoloji ve ürogenital sistem; göz/kulak burun boğaz bilimi; paramedikal; psikiyatri ve nöroloji; radyoloji; romatoloji/ortopedi; cerrahi); sinirbilimi ve davranış (sinirbilimi ve psikofarmakoloji; psikoloji ve davranışsal bilimler); kimya (multidisipliner kimya; analitik, inorganik ve nükleer kimya; uygulamalı

kimya ve kimya mühendisliği; organik ve tıbbi kimya; fiziksel kimya; polimer kimya; materyal bilimi); fizik (multidisipliner fizik; uygulamalı fizik; atomik, moleküler ve kimyasal fizik; klasik fizik; matematiksel ve teorik fizik; parçacık ve nükleer fizik; katı, sıvı ve plazma fiziği); coğrafya ve uzay bilimleri (astronomi ve astrofizik; coğrafya ve teknoloji; su bilimi/oşinografi; meteoroloji/atmosfer ve uzay bilimi ve teknolojisi) ; mühendislik (bilgisayar bilim/bilgi teknolojileri; elektrik ve elektronik mühendisliği; enerji ve yakıtlar; genel ve geleneksel mühendislik); matematik (uygulamalı matematik; teorik matematik); sosyal bilimler I (eğitim ve enformasyon; genel bölgesel ve toplumsal konular); sosyal bilimler II (ekonomi; işletme ve yönetim; tarih; politika ve hukuk); edebiyat, sanat ve beşeri bilimlerden (sanat ve edebiyat; dil ve kültür; felsefe ve din) oluşmaktadır. Bu sınıflama dergilerin ve dergilerde yayınlanan makalelerin yöneldiği alanlar dikkate alınarak oluşturulduğundan, sınıflamanın özellikle sosyal bilimlerin altındaki bilim alanlarının çok az bir kısmını içerdiği görülmektedir.

İlk kez 2002 yılında yayınlanan ve 2006 yılında revize edilen *Frascati Klavuzu* en güncel sınıflama örneklerinden biridir (Savoie, 2014: 688). 1963 yılında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinin uzmanlarınca, ülkelerin bilim ve teknoloji politikalarının oluşturulmasına esas teşkil eden araştırma ve deneysel geliştirme göstergelerine standart oluşturmak amacıyla hazırlanan Frascati Klavuzu'nun, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun 2005 yılında yaptığı toplantıda, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında AR-GE istatistiklerinin toplanması, Ar-Ge ve Ar-Ge desteği kapsamına giren konuların belirlenmesi ve ilgili diğer hususlarda referans olarak kullanılmasına karar verilmiştir (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü [OECD], 2002). 2006 yılında yeniden düzenlenerek yayınlanan Frascati Klavuzuna göre bilimler temelde altı alanda toplanmıştır: doğal bilimler (matematik; bilgisayar ve enformasyon bilimleri; fiziksel bilimler; kimyasal

bilimler; yer küre ve ilgili çevresel bilimler; biyolojik bilimler; diğer doğal bilimler); mühendislik ve teknoloji (inşaat mühendisliği; elektrik/elektronik/enformasyon mühendisliği; makine mühendisliği; malzeme mühendisliği; medikal mühendisliği; çevre mühendisliği; çevresel biyoteknoloji; nano-teknoloji; diğer mühendislik ve teknolojiler); tıp ve sağlık bilimleri (temel tıp; klinik tıp; sağlık bilimleri; sağlık biyoteknoloji; diğer tıbbi bilimler); zirai bilimler (tarım, ormancılık ve balıkçılık; hayvan ve süt bilimleri; veterinerlik bilimi; zirai biyoteknoloji; diğer zirai bilimler); sosyal bilimler (psikoloji; ekonomi ve işletme; eğitimsel bilimler; sosyoloji; hukuk; politik bilimler; sosyal ve ekonomik coğrafya; medya ve iletişim; diğer sosyal bilimler); beşeri bilimler (tarih ve arkeoloji; diller ve edebiyat; felsefe, etik ve din; sanat; diğer beşeri bilimler).

Bilim alanlarına yönelik güncel bir sınıflama örneği olarak dikkate alınabilecek bir diğer kaynak Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı (ÜAK, 2014) tarafından belirlenen doçentlik sınavı temel alanlarıdır. Bu sınıflamaya göre, bilim alanları toplam 12 temel alan altında toplanmıştır: Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme (alan eğitimi; eğitim bilimleri); Fen Bilimleri ve Matematik (kimya; fizik; biyoloji; matematik; istatistik); Filoloji (Türk dili; çeviribilim gibi dil bilimi ile ilgili bilim alanları); Güzel Sanatlar (müzik; sahne sanatları; tasarım; plastik sanatlar; geleneksel Türk sanatları); Hukuk; İlahiyat; Mimarlık; Planlama ve Tasarım (mimarlık; şehir ve bölge planlama; endüstri ürünleri tasarımı; iç mimarlık; peyzaj mimarlığı); Mühendislik (mühendislikle ilgili çeşitli bilim alanları); Sağlık Bilimleri (acil tıp; adli tıp; biyokimya; mikrobiyoloji gibi sağlıkla ilgili bilim alanları); Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler (Atatürk inkılapları ve Türkiye Cumhuriyeti tarihi; demografi; ekonometri; felsefe gibi sosyal, beşeri ve idari bilimler); Ziraat ve Orman ve Su Ürünleri (bahçe bitkileri yetiştirme ve ıslahı; bitki koruma; peyzaj

mimarlığı; orman endüstri mühendisliği gibi ziraat, orman ve su ürünleri ile ilgili bilim alanları); Spor Bilimleri.

Erdoğan 2011 yılında yayımlanmış olduğu “Bilim ve Metafizik Üzerine Tarihsel Bir Soruşturma” adlı eserinde bilimlerin sınırlarının belirlenmesi ve sınıflandırılmasının, bilimin anlaşılması açısından önemli bir çaba olduğunu belirtmiştir. Bilimleri ve bilimlere ilişkin sınıflandırma çabalarını tarihsel bir dizge içerisinde ele almıştır. Bilimlerin farklı şekillerde sınıflanabileceğini ifade eden Erdoğan’a göre bilimler, amaca göre “*kuramsal (teorik) bilimler*” ve “*uygulamalı (pratik) bilimler*”; konusuna göre “*real bilimler*” ve “*ideal bilimler*”; bilgi kaynağına göre “*empirik (deneysel) bilimler*” ve “*salt rasyonel (önsel) bilimler*”; yöntem ve alanına göre “*doğa bilimleri*” ve “*tinsel bilimler*” olarak sınıflandırılabilir (Erdoğan, 2011: 210-214).

Tablo 5 : Bilim Sınıflamasına Yönelik Farklı Örnekler

Amaca Göre	Kuramsal(Teorik) Bilimler	-Kuramsal düşünme ile bilgiye yönelir. -Amacı uygulama değil, kuramdır. -Yarar sağlamayı ya da uygulamayı amaçlamaz, salt bilgi edinmeye yönelir. -Olayları denenmemiş, yalnızca düşünce üzerine kurulmuş temeller üzerine oturur. -Yeni olguları bulma yolunu gösteren öğretiler ortaya koymaya çalışır.
	Uygulamalı(Pratik) Bilimler	-Kurama dayanmaz, yalnızca uygulamayı dikkate alır. -Bir sanat ya da bilim dalının ilkelerini düşünce alanından uygulama alanına geçirip gerçekleştirmeye çalışır.
Konuya Göre	Real Bilimler	-Uzay ve zamandaki gerçek(nesnel bir varoluşa sahip olan) nesnelere ve olgularla konu alır.
	İdeal Bilimler	-Uzay ve zaman dışı nesnelere ilgili olan, yalnızca düşünce ile kavranabilen, soyut olanı konu edinir.
Bilgi Kaynağına Göre	Empirik(Deneysel) Bilimler	-Deneye, gözleme, duyuma, algıya, olgulara dayanır. -Somut durumlarla, gerçek olaylarla ilgilidir. -Salt deneyle kalmaz, düşünmenin araçlarını da kullanır.
	Rasyonel Bilimler	-Matematik ya da mantık gibi deneye dayanmayan, akılsal bilimlerdir. -Kavrama gücüne, yani akla dayanır, çıkarsama, soyutlama yapabilme yetisi üzerine inşa edilmiştir.
Yöntem ve Alanına Göre	Doğa Bilimleri	-Doğa ve doğa olayları ile ilgilenir, olgusaldır. -Olgular arasında neden-sonuç ilişkisini inceleyerek ve açıklayarak doğa yasalarına ulaşır. -Nedensellik ilkesine dayanır ve deneysel yöntemi temel alır.
	Tinsel Bilimler	-Din, ahlak, dil, hukuk, siyaset, sanat gibi insani, toplumsal ve tarihsel konuları ele alır. -Sosyal bilimler, beşeri bilimler ya da kültür bilimleri olarak adlandırılmaktadır.

Kaynak: Erdoğan’ın (2011) Bilim ve Metafizik Üzerine Tarihsel Bir Soruşturma Adlı Eserinden Yararlanılarak Oluşturulmuştur.

Saruhan ve Özdemirci 2011 yılında yayınlanmış olan ‘Bilim, Felsefe ve Metodoloji: Araştırmada Yöntem Problemi’ adlı eserinde, toplumla ilgilenen bilimler “sosyal bilimler”, doğa ve doğa kanunlarıyla ilgilenen bilimler “doğa bilimleri” ve düşünsel dünya (ideler dünyası) ile ilgilenen bilimler “matematik” şeklinde bir bilim sınıflaması yapılabileceğini belirtmiştir (Saruhan & Özdemirci, 2011: 9).

İlk çağdan günümüze kadar bilime yönelik yapılan bazı sınıflamalar tarihsel olarak incelendiğinde, farklı yüzyıllarda ve çağlarda yapılan bilim sınıflamalarının değişim gösterdiği fark edilmektedir. Örneğin, ilk sınıflamayı yapan antik çağ filozoflarından Platon’dan 20. Yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar metafizik bir bilim olarak sınıflamalarda yer alırken, Biglan’ın (1973) sınıflamasından itibaren sınıflamaların pozitif bilimler dikkate alınarak yapıldığı görülmektedir. Bu değişimin farklı çağlarda benimsenen bilim tanımları ve yaklaşımlarındaki değişimden kaynaklandığı düşünülmektedir. Dikkat çeken bir diğer farklılık ise yakın çağdan itibaren bilimlerin çeşitlenmesi ve 20. Yüzyılda (Peirce ve Biglan’ın sınıflamaları) daha kapsamlı (farklı düzeyleri içeren) sınıflamaların yapılmasıdır. Biglan’ın (1973) sınıflamasından itibaren yapılan sınıflamalarda (Glanzel ve Schubert, 2003; OECD, 2006; ÜAK, 2014) yer alan bilimlerin üniversitelerdeki akademik alanlarla aynı olduğu görülmektedir. 20. Yüzyılın ikinci yarısından sonraki sınıflamaların akademik alanlar dikkate alınarak yapıldığını söyleyebiliriz. Ayrıca, 21. Yüzyılda yapılan sınıflamaların (Glanzel ve Schubert, 2003; OECD, 2006; ÜAK, 2014) multidisipliner bilim alanlarını da içerdiği ve temel bilim alanları ile bilim alanlarını içeren iki aşamalı sınıflamaların yapıldığı görülmektedir. Bunun sebebinin, bilim alanlarının kapsadığı bilim dallarının ve bilim dallarının kendi içerisindeki alt dalların sayısının oldukça artmış olması, multidisipliner alanların artması ve çok düzeyli bir sınıflamada yerini tespit etmenin zorlaşması olduğu düşünülmektedir.

Yapılan farklı bilim sınıflamalarında bazı ortak özellikler gösteren bilim kolları ya da bilim alanları farklı temel bilim alanları altında toplanmış olsa da, temel alanlarını da içerecek çok genel bir gruplama yapılması gerektiği fark edilmiştir. Ancak, araştırmamızdaki içerik analizi kategorilerini oluşturacak olan genel gruplamayı yapabilmek için öncelikle araştırmanın örneklemini oluşturan tezlerin çıktıkları anabilim dalı/bölmelerini incelemek gerekmektedir. O nedenle, alanlara ilişkin gruplamanın analiz ve bulgular kısmında yapılması uygun görülmüştür.

1.2. Zaman, Boş Zaman ve Rekreasyon Kavramları ve İlişkileri

Rekreasyon kavramının tanımı ve özelliklerinden bahsetmeden önce rekreasyon kavramı ile sıkça birlikte kullanıldığı görülen zaman ve boş zaman kavramlarına değinmekte yarar görülmektedir. Zaman, tekrarı imkansız, başlangıcı ve sonu belli, saatle ölçülen bir akıştır (Hacıoğlu, Gökdeniz & Dinç, 2003:15). Zamani 'bir iş veya oluşun gerçekleştiği süre' olarak tanımlayan Hazar'a göre zaman kavramının temel özellikleri şunlardır (Hazar, 2003:5): Ödünç alınmaz, kiralanamaz, satın alınmaz, çoğaltılamaz, stoklanamaz, tasarruf edilemez ve iyi değerlendirilemediğinde insanlarda stres yaratır.

Zamani kullanım amacına göre, zorunlu davranışlar için gerekli zaman ve boş zaman olarak iki sınıfta ele alan Hazar (2003:6), çalışma zamanı, çalışmayla ilgili etkinliklere ayrılan zaman (iş ile ilgili hazırlık, mesai dışında yapılan mesleki uğraşlar ve işe gidiş geliş ayrılmış zaman) ve yaşamı sürdürmeye yönelik etkinlikler için kullanılan zamanı (yeme, içme, uyuma gibi fizyolojik ihtiyaçlar ve kişisel bakım ve temizlik, ev temizliği gibi zorunlu ihtiyaçlara ayrılmış zaman) zorunlu davranışlar için gerekli zaman olarak, bu zorunluluklardan arta kalan ve bireyin tamamen özgürce davranabildiği zaman dilimini ise boş zaman olarak değerlendirmiştir. Etimolojik olarak boş zaman kavramı,

İngilizce “leisure” kelimesinin türetilmiş olduğu, Latince “licere” kelimesinden gelmekte olup, Latince “izinli olmak” ya da “özgür olmak” anlamlarına gelmektedir (Yüncü, Coşkun, Sevil, Özel, Yüncü, & Şimşek, 2013:4). Boş zaman, Shievers ve deLisle tarafından (1997:102) iş ya da görevlere ilişkin taleplerin olmadığı, özgür, serbest, kısıtlanmamış zaman olarak tanımlanmaktadır. Torkildsen’a (2005:64) göre boş zamana sahip olmak, hayatı arzu edilen şekilde yaşamayı, arzulanan şeyleri yapmayı, zorlamalardan, kısıtlamalardan kurtulmuş olmayı ve olmak istediği şeyi seçebilmeyi ifade ederken, boş zamanı değerlendirme, “iyi tercih yapma” sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir.

Boş zaman etkinlikleri, ilkel kültürlerde, beslenme, güvenlik gibi temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik baskı ve zorlukların ortadan kalkmasıyla birlikte, ölümlerden sonra veya kötü hava koşulları boyunca yapılan törenlerle başlamıştır (Torkildsen, 2005:64). Antik Yunan’da yüksek sınıfa mensup kişiler iş hayatından muaf oldukları için boş zamanlarında entelektüel, kültürel ve sanatsal aktiviteler için serbest olan bu dönem insanları için boş zaman, ruhsal ve entelektüel aydınlanma fırsatı ve ideal özgürlüğü ifade etmekteydi. (Yüncü ve diğ., 2013:4-5). İş, yaşamsal ihtiyaçları karşılayabilmek için manüel işgücüne dayanmaktayken, boş zaman; müzik ve tiyatro gibi kültürel ve sanatsal aktivitelerle ilgilenen yüksek sınıflar için yaşamın bir parçasıydı (Torkilsen 2005:67). Boş zamanla ilgili yapılan tanımlar ve açıklamalara bakıldığında, toplumun farklı kesimleri dikkate alınmaksızın boş zaman ve çalışma (iş) zamanının birbirinden tamamen ayrı olarak düşünüldüğü görülmekte ve boş zaman etkinliklerinin yalnızca iş dışı zamanda gerçekleştirilebileceği gibi yanlış bir algı oluşabilmektedir. Halbuki, bir ev hanımı da, evde yerine getirdiği görevler sonrasında, eğlenmek, dinlenmek ve sosyalleşmek için boş zamana ihtiyaç duymaktadır (Yüncü vd., 2013:6). Aynı şekilde,

bireyler iş dışı zamanlarda da mesleki yetkinliklerini geliştirebilecek ve aynı zamanda işleri ile ilgili keyif alarak yaptıkları entelektüel uğraşlar edinebilir veya iş dışı ortamlarda da çalışabilirler (örneğin, akademisyenler). Bu durumda, boş zaman ve iş kavramları üzerinde çalışırken, modern çalışma koşullarını ve toplumun tüm kesimlerini dikkate almanın daha doğru olabileceği düşünülmektedir.

Rekreasyon, Latince “yenilenme, tazelenme veya yeniden yapılanma” anlamına gelen “recreatio” kelimesinden gelmektedir (Metin, Kesici & Kodaş, 2013: 5025). Rekreasyon, çalışma faaliyetleri ile tükenen bedensel ve zihinsel kaynakların “yeniden yapılanması” amacını taşımaktadır (Hacıoğlu, Gökdeniz & Dinç, 2003:29). Türk Dil Kurumu rekreasyonu, “İnsanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler” olarak tanımlamaktadır (TDK, ty).

Hazar’a göre rekreasyon (2003: 21), insanların zorunlu davranışlar dışında kalan zaman diliminde, gönüllü olarak katıldıkları ve doyum sağladıkları para kazanma amacı taşımayan etkinliklerdir. Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç’e göre ise (2003:30) rekreasyon, günlük yoğun çalışma temposu, alışagelmış hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etme isteği ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan, bağımsız ve kendisine ait boş zamanda isteğe bağlı ve gönüllü olarak, ferdi veya grup içinde yapılan etkinliklerdir. Shievers ve DeLisle (1997: 102), rekreasyonel aktiviteleri kişilerin boş zamanlarında hoşça vakit geçirme amacıyla gönüllü olarak katıldıkları, bireysel ve toplumsal olarak negatif etkileri olmayan aktiviteler olarak tanımlamakta, rekreasyonel bir aktivitenin kişilerin iyi-oluş hali (well-being) için yeniden yapılanması, yenilenmesi olduğunu ifade etmektedir.

Farklı rekreasyon tanımlarındaki ortak ifadeler incelendiğinde, rekreasyonun bireylerin boş zamanlarında (ya da zorunlu davranışlar dışında kalan zaman diliminde) gönüllü olarak, bireysel veya grup içerisinde, fiziksel ve zihinsel olarak ‘yenilenmek’, ‘yeniden yapılanmak’ ve hoşça vakit geçirmek amacıyla gerçekleştirdikleri etkinlikler olduğu düşünülmektedir. Rekreasyona ilişkin tanımların pek çoğunda rekreasyonel aktivitelerin boş zamanda gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Ancak, Metin, Kesici ve Kodaş’ın (2013:5042), Türkiye’de rekreasyon ile ilgili çalışmaları bulunan akademisyenlerin rekreasyona ilişkin yaklaşımlarını belirlemeye yönelik yapmış olduğu bir çalışmada; boş zaman ve rekreasyon ilişkisi konusunda önemli bir görüş ayrılığı olduğu tespit edilmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kişilerin evde de iş ile ilgili çalışmalar yapması ve iş yerinde de bir takım rekreatif faaliyetlerde bulunması söz konusu olabileceğinden boş zaman ve rekreasyon olgularının kesin çizgilerle ayrılması ya da ilişkilendirilmesinin güç olduğu, “Rekreasyonun boş zamana bağlı bir kavram olmaması gerektiği” ve “rekreasyonun sadece iş dışında yapılan bir aktivite olmaması gerektiği” görüşleri ortaya çıkmıştır (Metin, Kesici ve Kodaş, 2013: 5042) . Rekreasyonun boş zaman ile ilişkisine yönelik görüş farklılıklarının, boş zaman ve iş kavramlarının modern çalışma koşulları ile toplumun tüm kesinlerinin dikkate alınmaksızın kesin çizgilerle ayrılmaya çalışılmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Bireysel veya grup içerisinde, açık veya kapalı alanlarda gerçekleştirilebilen rekreasyon faaliyetleri, bireylerin yaptığı ortak tüm faaliyetler gibi zamanla kendine ekonomik bir endüstri yaratmaktadır. 21.06.2005 tarihinde 25852 nolu resmi gazetede yayınlanmış olan ‘Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’ te eğlence merkezleri, temalı tesisler, günübirlik tesisleri, kış sporları ve

kayak merkezleri mekanik tesisleri ve bu tesislerde bulunması gereken asgari nitelikler ‘Rekreasyon Tesisleri’ başlığı altında ele alınmaktadır (<http://www.resmigazete.gov.tr>).

I.3. Türkiye’deki Rekreasyon Bölümlerinin Yapılanması İle İlgili Bilimsel Çalışmalar

Türkiye’de farklı fakülte ve yüksekokullar altında açılmaya başlayan rekreasyon bölümlerinin yapılanması ile ilgili olarak; rekreasyon yönetimine ilişkin lisans düzeyinde müfredat geliştirmeyi (Tütüncü, Taş & Kiremitçi, 2008), rekreasyonda kurumsallaşma ve uzmanlaşmayı (Tütüncü, 2012), Türkiye’deki rekreasyon eğitiminin genel yapısını (Kızanıklı, 2014) ve rekreasyon bölümlerinin tercih edilme nedenleri ile bölüm öğrencilerinin beklentilerini (Zorba, Cerit, Gümüşdağ & Evli, 2013) konu alan çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM), Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS Index) ve Google Akademik’te yapılan taramada konuyla ilgili olarak yukarıda belirtilen çalışmalar dışında başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Halen başlangıç evresinde sayılabilecek tartışmaları ilk başlatan Tütüncü (2008:100), rekreasyonun ‘sportif rekreasyon’, ‘rekreasyon yönetimi’ ve ‘terapötik rekreasyon’ u barındırması gerektiğini vurgulamış ve ülkemizde bu üç unsuru kapsayan bir program çeşitliliğinin sağlanamamasının önemli bir sorun olduğunu belirtmiştir. Tütüncü, Taş ve Kiremitçi (2012:112), beden eğitimi ve spor ile ilgili fakülte ve yüksekokulların rekreasyonu, ‘insanın sağlıklı bir yaşam sürmesi’ ve ‘spor’ açısından ele alınması gerektiğini ve ilgili okulların rekreasyon terapisi ile rekreasyonel rehberlik alanlarına odaklanması gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak aynı çalışmada, turizm ile ilgili fakülte ve yüksekokullar bünyesinde açılan ‘Rekreasyon Yönetimi’ bölümlerinin, ‘Turizm İşletmeciliği’ bölümlerinden farklı olarak ne üreteceğinin belirsiz olduğundan bahsedilmekte ve hem turizm hem de beden eğitimi-spor ile ilgili fakülte ve yüksekokullardan mezun olacak bireylerin görev tanımları ve mesleki unvanlarının

birbirinden ayrıştırılmamasının ileride bazı sorunlara yol açabileceği ifade edilmektedir. Zorba ve arkadaşlarının (2013), rekreasyon bölümlerinin tercih edilme nedenleri ve bölüm öğrencilerinin beklentilerini araştırdıkları çalışmada, açılan rekreasyon bölümlerinde amaca uygun müfredat belirlenmediği ve takip edilen ülkelerdeki rekreasyon programına uygun eğitim verilmediğinden bahsedilmektedir. Kızanlıkl (2014), Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında rekreasyon eğitiminin genel yapısını ortaya koymayı amaçladığı çalışmada, rekreasyon eğitiminin diğer disiplinler ile ilişkisini ortaya koymak için rekreasyon ile ilgili Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'nde yayınlanan lisansüstü tezlerinin anabilim dallarını incelemiştir. Bu çalışma, farklı anabilim dallarında rekreasyon ile ilgili hazırlanan lisansüstü tez sayılarını gösterse de, rekreasyonun farklı anabilim dalları altında hangi açılardan nasıl ele alındığı hakkında bilgi vermemektedir.

Konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar, açılan bölümlerin yapılandırılması ile ilgili önemli bilgiler ve öneriler sunmakla birlikte, farklı fakülteler altındaki rekreasyon bölümlerinin amaçları, müfredatları ve ders içeriklerinin hem bütünlük hem de birbirinden rol çalmadan nasıl tasarlanacağını netleştirebilmek için, rekreasyonun multidisipliner yapısının ve ilişkili olduğu alanlar altındaki konumlanışının daha net anlaşılması gerektiği düşünülmektedir.

I.4. Turizm, Ağrlama, Rekreasyon ve Boş Zaman ile İlgili Bilimsel Çalışmalar Üzerine Yapılan Araştırmalar (Literatür Değerlendirmeleri, Meta-Analizler, Bibliyometrik ve Bilimetric Çalışmalar)

Rekreasyon alanında yapılmış 'literatür değerlendirmesi', 'meta-analiz', 'bibliyometri', 'bilimetri' (bilimetri ile ilgili detaylı bilgi için; bkz. sf. 44) çalışmalarını ve hangi konularda yapıldığını tespit etmek ve rekreasyon alanındaki (varsa) bilimetric

çalışma sıklığı ve amaçlarını belirlemek amacıyla yapılan literatür taraması için, Social Sciences Citation Index (SSCI) 'de rekreasyonun ait olduğu 'Ağırlama, boş zaman, spor ve turizm' kategorisindeki 41 dergiden başlıkta sadece spor geçenler dışındaki 20 dergi dikkate alınmıştır (science.thomsonreuters.com). Literatür taramasının yapıldığı dergilerin listesi Tablo 6'de gösterilmektedir.

Tablo 6: Literatür Taramasının Yapıldığı Dergi Listesi

	Dergi Adı
1	Annals of Tourism Research
2	Asia Pacific Journal of Tourism Research
3	Cornell Hospitality Quarterly
4	Current Issues in Tourism
5	International Journal of Contemporary Hospitality Management
6	International Journal of Hospitality Management
7	International Journal of Tourism Research
8	Journal of Hospitality & Tourism Research
9	Journal of Hospitality Leisure Sport & Tourism Education
10	Journal of Leisure Research
11	Journal of Sustainable Tourism
12	Journal of Tourism and Cultural Change
13	Journal of Travel & Tourism Marketing
14	Journal of Travel Research
15	Leisure Sciences
16	Leisure Studies
17	Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism
18	Tourism Economics
19	Tourism Geographies
20	Tourism Management

Tablo 6'de gösterilen dergilerde, son on yılda (2004-2014) yayınlanan makaleler, başlıkta 'literatür değerlendirmesi (review)', 'meta-analiz (meta-analysis)', 'bibliyometrik (bibliometric)', 'bilimetric (scientometric)' anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Çıkan sonuçlar arasında kitap değerlendirmeleri (book reviews) dikkate alınmamıştır. Yapılan taramada bilimetrici ile ilgili sonuç bulunamamıştır. Literatür değerlendirmesi, meta-analiz ve bibliyometri ile ilgili 73 makaleye ulaşılmıştır (Ulaşılan

makalelerin künyesi, konusu ve araştırma türüne ilişkin detayları içeren literatür tablosu ek 1'de sunulmuştur).

Belirtilen dergiler ve yıllar kapsamında yapılan bu incelemenin sonucunda; turizm, rekreasyon, ağırlama ve boş zaman ile ilgili olarak çok farklı konularda literatür değerlendirmesi, meta-analiz ve bibliyometri çalışmaları yapıldığı tespit edilmiştir. Rekreasyonla ilgili olarak; spor ve fiziksel rekreasyona katılım (Long & Hylton, 2014), rekreasyon aktiviteleri değerlemesi (Wang, Zhao, Zhou & Littel, 2013), park ziyaretime yönelik kısıtlamalar (Zanon, Doucouliagos, Hall & Lockstone-Binney, 2013), boş zaman ve rekreasyonda kırsal alanlar ve kırsal meseleler (Edwards & Matarrita-Cascante, 2011), rekreasyonel tüplü dalış kaynakları olarak yapay resifler (Stolk, Markwell & Jenkins, 2007), rekreasyon fırsatları (Pierskalla, Lee, Stein, Anderson & Nickerson, 2004) konularında yapılan çalışmalar görülmekle birlikte, rekreasyonun multidisipliner yapısını ortaya koyabilecek bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca, rekreasyon da dahil olmak üzere turizm ile ilgili alanlarda bilimetric bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu saptamalar hem tezin önemine hem de araştırmanın amacı ve yönteminin özgünlüğüne destek sağlar niteliktedir.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

İkinci bölümde araştırmanın yöntemiyle ilgili olarak, problem sunumu, araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı, çalışmanın önemi ve araştırma soruları ele alınmıştır. Daha sonra tezin amacına uygun olabilecek yöntem ve analiz tekniğini belirleyebilmek adına yöntem tartışmasına yer verilmiş, tezin yöntem ve analiz yaklaşımından bahsedilerek, araştırma süreci açıklanmıştır.

II.1. Problem Sunumu

Türkiye’de hem Beden Eğitimi ile ilgili fakülte ve yüksek okullar altında hem de turizm ile ilgili fakülte ve yüksekokullar altında rekreasyon bölümleri açılmaya başlanmıştır. Açılan bölümlerin yapılandırılması ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar, önemli bilgiler ve öneriler sunmakla birlikte, farklı fakülteler altındaki rekreasyon bölümlerinin amaçları, müfredatları ve ders içeriklerinin hem ‘bütünleşik’ hem de ‘birbirinden rol çalmadan’ nasıl tasarlanacağını netleştirebilmek için, rekreasyonun ilişkili olduğu alanlar altındaki konumlanışının daha net anlaşılması gerekmektedir. Rekreasyonun multidisipliner yapısı, rekreasyon ile ilgili hangi bölümlerin, hangi fakülte ya da yüksekokullar altında, hangi amaçlarla açılacağına ilişkin kararları ve açılacak bölümlerin müfredat tasarımlarının yapılmasını, ders içeriklerinin belirlenmesini, dolayısıyla mezun olacak bireylerin mesleki unvanları ve görev tanımlarının belirlenmesini güçleştirmektedir. Açılan rekreasyon ve rekreasyon yönetimi bölümlerinin, kendi misyonlarını diğer bölümlerden ayırarak belirtmelerinde güçlükler yaşanmaktadır. Bu haliyle henüz kuruluş aşamasında olan rekreasyon bölümleri için yol haritasının da belirsiz olduğu söylenebilir. Turizmde ayrık (distinctive) bir akademik alan olarak beliren rekreasyon konusunda yapılacak bilimsel çalışmalara yön vermek, gerektiğinde lisans eğitimindeki

program tasarımı ve ders içerikleri konusunda yol ve yön belirlemek için, öncelikle alanın tanınması gerekmektedir.

II.2. Tezin Amacı

Rekreasyon konusunda verimli bilimsel çalışma ve tartışmalar yapabilmek, farklı fakülte ve yüksekokullar altında açılan bölümlerde verilecek eğitimin hem ‘bütünleşik’ hem de ‘birbirinden rol çalmadan’ nasıl tasarlanacağını netleştirebilmek için, alanın multidisipliner yapı içindeki konumlanışını belirlemek gerekmektedir. Çalışmanın amacı, rekreasyonun ilişkili olduğu alanlar altındaki konumlanışının incelenerek, farklı fakülte ve yüksekokullar altında açılacak rekreasyon ile ilgili bölümlerin müfredat kapsamı hakkında öneriler getirmektir. Ayrıca rekreasyonun multidisipliner yapısının kapsamına yönelik yapılan saptamalarla, farklı alanların tekil ve işbirlikli olarak yapabileceği bilimsel araştırmalarda hangi konuların halen dikkate alındığı konusunda da çıkarımlar yapılabilecektir. Bu yönüyle tezin diğer bir amacı, rekreasyon konusunda yapılacak bilimsel araştırmalara da yol göstermektir.

II.3. Tezin Kapsamı

Çalışmanın kapsamı Proquest veri tabanında (www.proquest.com) 1917-2014 yılları arasında yayınlanmış rekreasyon konulu tezlerden oluşmaktadır. Bu kapsam tezin, rekreasyonun multidisipliner yapısını belirleme amacından kaynaklanmaktadır. Eğer kapsam dergilerde yayınlanan makaleler üzerinden belirlenmiş olsaydı, dergilerin tek ve açık disiplinini belirleyebilmek gerekecekti ve fakat bu her koşulda mümkün değildir. Çünkü dergiler yayın kapsamı açısından tek bir disipline odaklı olmanın ötesinde interdisipliner eğilim gösterebilmektedirler. Oysa tezlerde, tezin çıktığı bilim alanı açıkça belirtilmektedir. Dahası tezlerin, yazıldığı bilim alanına doğrudan katkı yapmak gibi bir kaygı taşıdığı düşünülebilir. Bu yönüyle araştırma kapsamının tezlerden hareketle

belirlenmiş olmasının, bu tezin amaçları açısından en uygun seçim olduğu değerlendirilmektedir.

II.4. Tezin Önemi

Türkiye’de farklı fakülte ve yüksekokullar altında açılan rekreasyon bölümlerinin müfredat kapsamlarının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmanın, beden eğitimi, animasyon gibi alanlarla, turizm alanının rekreasyon ilgi kapsamını ayırtırmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu yönüyle çalışmanın, açılan rekreasyon bölümleri için belirlenecek lisans düzeyindeki program tasarımı ve ders içerikleri konusunda yol ve yön gösterici olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma rekreasyon ile ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılara, literatürün genel serimini yapmanın dışında, incelenebilecek konular yelpazesi sunması nedeniyle de önemlidir. Çalışmanın, rekreasyonun bilimsel çerçevesini belirleyerek, daha verimli çalışmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, daha önce rekreasyon alanında yapılmış bilimetric bir çalışmaya rastlanmamış olması, tezin hem amacı hem de yönteminin özgünlüğünü destekler niteliktedir.

II.5. Araştırma Soruları

Literatürdeki güncel tartışmalar ve kabullerden hareketle tezin amacına uygun olarak aşağıdaki araştırma sorularının yanıtları aranacaktır:

- 1- Rekreasyon konusunda yazılan tezlerin sunulduğu anabilim dalı / bölümler nelerdir?
- 2- Rekreasyon konusunda yayımlanan tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 3- Turizm / boş zaman (leisure) / ağırlama / otel / restoran ile ilgili alanlarda yazılmış rekreasyon tezlerinin temel özellikleri [araştırılan değişkenler (ne), araştırma

kapsamı (nerede), örnekleme türü (kim), araştırma yaklaşımı (nasıl), yöntem, zaman ifadesi (ne zaman) ve araştırılan aktivite] nelerdir?

4- Turizm / boş zaman (leisure) / ağırlama / otel / restoran ile ilgili alanlar ve diğer alanlarda yazılmış rekreasyon tezlerinin temel özellikleri [araştırılan değişkenler (ne), araştırma kapsamı (nerede), örnekleme türü (kim), araştırma yaklaşımı (nasıl), yöntem, zaman ifadesi (ne zaman) ve araştırılan aktivite] arasında benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

5- Farklı alanlarla ilgili rekreasyon tezlerinin temel araştırma konuları nelerdir?

II.6. Yöntem Tartışması

Yöntem; genel bir açıklamayla bir araştırma amacına geçerli ve güvenilir biçimde ulaşmak için izlenen yollar bütünüdür. Bu kapsamda yöntem içerisinde; araştırma amaçlarına uygun olarak, keşifsel veya sınamacı yöntem, örneklemin ve araştırma sorusu/hipotezlerin yapısına uygun olarak farklı veri toplama teknikleri bir bütün olarak desenlenmektedir.

Bir alandaki bilimsel çalışmaların bilgisini ortaya koymayı amaçlayan çalışmalar genel olarak keşifsel niteliktedir ve veriler özü itibarıyla içerik değerlendirmesine tabi tutulmaktadır (Wang, Law, Hung & Guillet, 2014; Brooker & Joppe, 2013; Hall, 2011; Zandersen & Tol, 2009; Palmer, Sese & Montano, 2005) . Veri içeriğini çözümlmek için, farklı analiz yaklaşımları belirlenmektedir. Bilimin bilgisini keşfetmeye yönelik çalışmalarda tercih edilen araştırma yaklaşımları [bibliyometri, bilimetri, literatür değerlendirmesi (literature review)] ve analiz teknikleri (içerik analizi, kelime bulutları) karşılaştırmalı olarak aşağıda anlatılmıştır. Bu anlatımın ardından bu çalışma için hangi tekniğin neden uygun görüldüğü tartışılmaktadır.

II.6.1. Bibliyometri

Bibliyometrik analiz, yayınlarnın çeşitli parametrelerine (konu, yöntem ve kaynakça bilgileri gibi) ilişkin bir sıklık analizi, sosyal ağ analizi ve atf analizini içeren bir çeşit içerik analizidir (Evren & Kozak, 2013:67). Bibliyometri, araştırmaların verimliliğinin değerlendirilmesi ve bir bilgi üretme ve iletişim sistemi olan bilim ve bilimin teknoloji ile karşılıklı etkileşimi üzerine çalışmak amacıyla kullanılabilir (Van Raan, 2005: 50). Bibliyometrik çalışmalarla yayınlarnın bibliyometrik özellikleri incelenerek bilimsel iletişime ilişkin çeşitli bulgular elde edilebilmekte ve bilimsel yayınlarnın etkinliği ortaya çıkarılabilmektedir (Al, Soydağ, & Yalçın, 2010: 2). Bibliyometrik çalışmalar, incelenen bilim dalına, ülkelere, kurumlara veya kişilere ait bilimsel çalışmaların değerlendirilmesine, gelişimin incelenmesine, mevcut durumuna yönelik saptamalarda bulunulmasına ve gelecekteki durumlarına yönelik değerlendirmeler yapılabilmesine olanak tanımaktadır (Denktaş Şakar & Cerit, 2013: 38). Aşağıdaki tabloda çeşitli bibliyometrik çalışma örneklerine ilişkin bazı bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 7 : Örnek Bibliyometrik Çalışmalar

Yazar	Araştırma Alanı	Çalışmanın Amacı	Araştırma Kapsamı	Taranan Toplam Kaynak	Parametreler
Turan, 2014	Turizm	Disiplinin Genel Yapısı	Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Veritabanı	1670 (tez)	Yazar Danışman Kurum Anabilim dalı Uygulama alanı Sayfa sayısı Konu
Kaya, 2014	Turizm	Alanyazının Gelişimi	Annals of Tourism Research	535 (makale)	Yılı Yazar Kaynakça bilgileri Kurum Bölüm Konu
Aydın, 2014	Yiyecek İçecek İşletmeciliği	Alanın genel yapısı	YÖK Veritabanı	179 (tez)	Yılı Anabilim dalı Kurum Konu Danışman Araştırmanın türü (uygulamalı, kavramsal, belirsiz) Araştırma yaklaşımı (nitel/nitel/karma) Uygulama alanı

Kodaş, 2014	Şarap Pazarlaması ve İşletmeciliği	Literatürün Gelişimi	International Journal of Wine Business Research	362 (makale)	Yılı Yazar Kurum Dayandığı disiplin Araştırma yaklaşımı (kavramsal/görgül) Yöntem (nitel/nicel/karma) Atıf sayısı Sayfa sayısı
Nergiz, 2014	Turizm	Akademik Tezlerin Gelişimi	YÖK Veritabanı	2348 (tez)	Türü Yılı Dili Kurum Anabilim dalı Konu
Arıca, 2014	Seyahat İşletmeciliği	Akademik Tezlerin Gelişimi	YÖK Veritabanı	220 (tez)	Yılı Dayandığı disiplin Danışman Kurum Sayfa sayısı Program (yüksek lisans/doktora) Araştırma yaklaşımı (nitel/nicel/karma) Uygulama alanı Örnekleme hacmi
Türktarhan, 2013	Turizm Pazarlaması	Alanyazının Gelişimi	Türk Hakemli Dergileri	627 (makale)	Yılı Sayfa sayısı Yazar Kurum Konu İncelenen alt turizm sektörü İncelenen turizm türü Dergi adı Araştırma türü (görgül/kavramsal) Örnekleme hacmi Araştırma yöntemi (nitel/nicel/kavramsal) Araştırma tekniği (anket, gözlem vb.) Veri türü (birincil/ikincil) Kullanılan analiz Kaynakça bilgileri
Metin, 2013	Boş Zaman	İlgili Alanlar Temel Aktörler	Leisure Science	349 (makale)	Yazar Konu Bölüm Bilim dalı Kaynakça bilgileri
Evren ve Kozak, 2013	Turizm	Literatürün Gelişimi	Türk Hakemli Dergileri	1217 (makale)	Konu Kurum Yöntem (ampirik/kavramsal) Yazar

*Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 7’de de görüldüğü üzere, bibliyometri ile bir alanda yapılan çalışmaların yılı, sayfa sayısı, yöntemi, konusu, dayandığı disiplin/anabilim dalı/bölüm, kaynakça

bilgileri, yazar/ları, yazarların kurumları, bölümleri v.b. özellikleri incelenerek, alanın genel yapısının, ilişkili olduğu disiplinlerin ve alanyazının gelişiminin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

II.6.2. Literatür Değerlendirmesi (Literature Review)

Bir literatür değerlendirmesi (review) yapmanın temel nedeni önemli bir araştırma sorusu ya da konusuna ilişkin güncel literatür içindeki en iyi kaynakların bir sentezini sunmaktır (Gülpınar & Güçlü, 2013: 44). Literatür değerlendirmesinde, araştırmaya dahil edilen çalışmaların sonuçlarını özetlerken ya da analiz ederken istatistiksel yöntemlerin kullanılma zorunluluğu bulunmamaktadır (Moher, D.; Liberati, A.; Tetzlaff, J.; Altman, D.G.; PRISMA Group, 2009: 334). İyi literatür değerlendirmesi çalışmaları okuyucuya güncel bilginin durumuna ilişkin tarafsız bir bakış açısı kazandırdıkları için önemlidir (Gülpınar & Güçlü, 2013: 44).

Üç çeşit literatür değerlendirmesi bulunmaktadır (Green, Johnson, & Adams, 2006: 102-103): hikayesel değerlendirmeler (narrative reviews), kalitatif sistematik değerlendirmeler ve kantitatif sistematik değerlendirmeler (meta-analizler). Hikâyesel değerlendirmeler; teori geliştirme, alanda gelişmekte olan konuların saptanması, tartışmaya yol açan ve karmaşık konuların irdelenmesi ve uygulayıcılar için yol gösterici (how to) stratejilerin açıklaması gibi amaçlar için kullanılmaktadır (Fitzgerald & Rumrill, 2005: 318). Cook, Mulrow ve Haynes (1997: 377), sistematik yöntemlere ilişkin belirgin açıklamalardan yoksun olan araştırma özetlerinin genellikle hikâyesel değerlendirmeler olarak adlandırıldığını belirtmektedir. Sistematik değerlendirmeler, konu ile ilgili araştırmaların belirlenip, seçilmesi, eleştirel olarak değerlendirilmesi ve değerlendirmeye dahil edilen çalışmalardan sağlanan verinin toplanması ve analizi için sistematik ve belirgin yöntemlerin kullanıldığı açıkça formüle edilmiş bir araştırma sorusuna ilişkin

olarak tasarlanan değerlendirmelerdir (Moher ve diğ., 2009: 334). Sistemik bir değerlendirme, belirli bir araştırma sorusuna dayalı olarak tasarlanan araştırmanın her aşamasında sistemli, şeffaf ve yinelenbilir prosedürler kullanılarak bütün boyutlarıyla ayrıntılı bir şekilde konumlandırılması ve sentezlenmesini amaçlamaktadır (Littel, Corcoran & Pillai, 2008: 1). Meta-analiz, değerlendirmeye dahil edilen çalışmaların sonuçlarının bütünleştirilmesi (integrate) için istatistiksel tekniklerin kullanıldığı sistemik bir değerlendirmedir (Moher ve diğ., 2009: 334). Meta-analizlerde, kaynak çalışmaların sonuçları genellikle etki büyüklüğü olarak adlandırılan ve sonradan çalışmalar üzerinden birleştirilen metrik yapılara dönüştürülür ve bu yöntem aynı yapıya ait farklı ölçeklerin kullanıldığı ya da değişik şekillerde raporlanmış olan çalışmaların sonuçlarının sentezlenmesine olanak tanımaktadır (Littel, Corcoran & Pillai, 2008: 1-2). Kantitatif literatür değerlendirmeleri, hikayesel literatür değerlendirmelerine kıyasla, belirlenen bir alandaki araştırmaların daha objektif, daha doğru ve kesin bir resmini sunmaktadır (Fitzgerald & Rumrill, 2005: 319).

II.6.3. Bilimetri

Belirli bir alandaki bilimsel yayınları inceleyen iki ayrı yöntem olan bibliyometri ve bilimetrinin ilk bakışta oldukça benzer oldukları düşünülse de, amaçları bakımından birbirinden farklılık göstermektedirler. Bibliyometri bilimsel yayınlara ilişkin değerlendirmeler yapmayı amaçlarken, bilimetri bilim dallarının/bilim alanlarının analizi ile ilgilenmektedir (Al, 2009: 232). Bununla birlikte, birbiriyle oldukça ilişkili olan bilimetri ve bibliyometrinin birlikte kullanıldığı çalışmalar da mevcuttur (Konur, 2011; Montoya, Montoya, Gomez, Manzano-Agugliaro & Alameda-Hernández, 2014). Bilimetrinin amacı bilimetrik olguların karakteristiklerinin ve bilimsel araştırma süreçlerinin ortaya konulması olup, bilimetrik göstergeler bilimde var olan iletişim

süreçlerinin önemine ilişkin temel özelliklerin ortaya çıkarılmasına yardımcı olabilmektedir (Xiao, 2010: 554). Bilimetre, bilimsel yayınların türü (document type), dili, yılı gibi özelliklerinin incelenerek, araştırma konularının en sık dayandığı disiplinlerin ve en üretken; yazarların, ülkelerin, kurumların, dergilerin belirlenmesi (Konur, 2011; 2012a; 2012b), bilimsel yayınlarda incelenen farklı konulara ilişkin artışların bilimetrik göstergeler ve haritalama kullanılarak ortaya çıkarılması yoluyla, bilim alanlarının/bilim dallarının analiz edilmesine ve hatta ülkeler arası kıyaslamalar yapılmasına da (Leydesdorff & Gauthier, 1996: 431) olanak tanmaktadır. Bilimetre ve bibliyometri ile ilgili açıklamalar dikkatle incelendiğinde, bilimsel çalışmalardaki benzer parametreler (çalışmanın türü, konusu, dili, yılı gibi) üzerinden araştırmalar yapan bu iki yöntem yaklaşımının arasındaki fark da ortaya çıkmaktadır: bibliyometride amaç, alanın genel yapısının, ilişkili olduğu disiplinlerin ve alanyazının gelişiminin ortaya çıkarılması iken; bilimetrede asıl amaç araştırma konularının en sık dayandığı disiplinlerin ve bilimsel yayınlarda incelenen farklı konulara ilişkin artışların tespit edilerek bilim alanlarının/bilim dallarının analiz edilmesidir. Öyle ki, bilimin hassas ölçümler için çok boyutlu bir yapı olarak bilimetrik kavramsallaştırması, bilim felsefesi içine yerleşmekte ve bilimetrik bir çalışmanın genel organizasyonu bir yandan temellendirme (justification) ve ayırma/sınırlarını belirlemeyi (demarcation), diğer yandan metodolojik analiz ve ampirik araştırma yaklaşımını gerektirmektedir (Leydesdorff, 2001: 6).

II.6.4. İçerik Analizi

İçerik analizi; dökümanlar, mülakat dökümleri ya da kayıtlara ait çok sayıdaki verinin, daha anlamlı ve daha az sayıdaki kategorilere ayrılarak karakterize edilmesi ve karşılaştırılmasında kullanılan ve verilerin daha ileri analizler için kullanılmasını kolaylaştıran bir yöntemdir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2007: 268-

270). İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve anlaşılır şekilde düzenleyerek yorumlamaya yaramaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013: 259). İçerik analizinin bir diğer amacı ise, yazılı bir metnin yüksek güvenilirlik düzeyindeki kantitatif veriye dönüştürülmesi için sistematik ve objektif değerlendirme ölçütleri geliştirmektir (Singleton ve diğ., 1988: 347). İçerik analizi teknikleri; kitaplar, dergiler, şiirler, resimler, demeçler, mektuplar, yasalar, tüzükler ve bunlarla ilgili her türlü bileşen ya da koleksiyon da dahil olmak üzere farklı iletişim şekilleri veya araçlarından herhangi birine uygulanabilmektedir (Babbie, 1989: 293). Birimlerin (örneğin sözcüklerin) görünme sıklığını sayısal, yüzdesel ve oransal olarak ortaya koymayı amaçlayan ‘frekans analizi’, belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve belirli kriterlere göre kategoriler altında gruplandırılmasını amaçlayan ‘kategorisel analiz’, bir mesajdaki lehte ve aleyhte tutumları ölçme amacıyla kullanılan ‘değerlendirici analiz’, birimler arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan ‘ilişki (olumsallık) analizi’ ve özel analiz teknikleri (kapalılık göstergesi, vokabülerin zenginliği, Flesch göstergesi, bilgisayarla analiz) gibi çok farklı içerik analizi teknikleri bulunmaktadır (Bilgin, 2006: 18-28).

II.6.5. Kelime Bulutları (Word Clouds) Analizi

Görsel veri analizi tekniklerinden biri olan kelime bulutları analizinin, kalabalık ve karmaşık verinin, daha az, anlaşılır ve yorumlanabilir hale getirilmesine yardımcı olan bir tür içerik analizi tekniği olduğu söylenebilir. Kelime bulutu bir metin içerisindeki kelimeleri, sıklık derecelerini dikkate alarak görselleştirmeye yarayan bir araç olup, kaynak metinde görünme sıklığına bağlı olarak yazıtipi boyutu belirlenen kelimeleri bir araya toplamayı sağlamaktadır (Hunt, Gao & Xue, 2014: 2). Bir metin içerisinde en çok öne çıkan kelimelerin daha büyük yazıtipi boyutlarında ve bazen de farklı bir yazıtipi

renginde gösterildiği bu teknik, kelime ya da kelime gruplarının önemini ya da etkisini görsel olarak göz önüne sermektedir (Riggs & Hu, 2013: 522). Hunt, Gao ve Xue (2014: 2), araştırmalar üzerinden yapılan çalışmalarda, bu basit fakat etkili tekniğin, özellikle farklı yıllara ait kelime bulutları yanyana sunulduğunda bazı temel araştırma temalarının zaman içerisindeki kayboluşu, değişimi ve gelişiminin hızlı bir şekilde anlaşılmasını sağlayabileceğini, yalnızca zaman içerisinde ve dergiler arasındaki öne çıkan temalar ve kavramlardaki değişimin değil, aynı zamanda belirli bir yıl içerisinde aynı dergideki makalelerin başlık ve anahtar kelimeleri arasındaki uyumun da açık şekilde gözlemlenebileceğini ifade etmektedir. DePaulo ve Wilkonson (2014: 38-39), ‘bir resim bin kelimeye bedeldir’ deyişini okuyuculara hatırlatarak, kelime bulutlarının bir metnin görselleştirilerek gösteriminde popüler ve eğlenceli yollar olmasının yanısıra, büyük miktarlardaki veriyi frekanslara dayalı olarak özetlemekte, veriyi okumayı ve kavramayı kolaylaştıracak bütüncül, anlamlı bir resmi sunmakta olan bu tekniğin değerlendirme için de kullanışlı bir araç olduğunu ifade etmektedir.

Kelime bulutu analizi daha önce çeşitli yazarlar tarafından, makaleler üzerinden farklı araştırma alanlarına yönelik olarak uygulanmıştır (örn. Ahern, 2013 ve Haugerud, 2013 antropoloji alanını; Hunt, Gao ve Xue, 2014 turizm alanını incelemiştir). Ahern (2013) ve Haugerud (2013), American Ethnologist dergisinin ilgi alanı olan antropolojideki etki ve trendleri değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmalarında, 1982-2012 yılları arasında dergide yayınlanan makalelerin başlıkları ve anahtar kelimeleri üzerinden kelime bulutu analizi yapmıştır. Yazarlar çalışmalarında, dört farklı yılda yayınlanan makalelerin başlıkları ve anahtar kelimelerinde en sık geçen kelimeleri karşılaştırmışlardır. Hunt, Gao ve Xue (2014) turizm alanında yapılan araştırmaların gelişimini ortaya koymayı amaçladığı çalışmasında, en yüksek etki derecesine sahip dört

dergide (Annals of Tourism Research, Tourism Management, Journal of Travel Research ve Journal of Sustainable Tourism) 1982, 1992, 2002 ve 2012 yıllarında yayınlanan makalelerin başlıkları ve anahtar kelimelerini görsel veri analizi tekniklerinden kelime bulutu ile analiz etmiştir. Yazarlar çalışmada üç ayrı karşılaştırma yapmıştır: (1) tüm dergilerdeki makale başlıklarının farklı yıllara göre karşılaştırılması, (2) belirli bir yılda yayınlanan makalelerin başlıklarının dergilere göre karşılaştırılması ve (3) aynı yıllarda, aynı dergide yayınlanan makalelerin başlık ve anahtar kelimelerindeki eğilimlerin karşılaştırılması. Örneklenen bu çalışmalarda yapılan karşılaştırmaların, bu tezde cevap aranan araştırma sorularının bazılarıyla benzerlik göstermesi dikkat çekicidir.

II.6.6. Araştırma Yaklaşımları ve Tekniklerine İlişkin Bir Değerlendirme

Hunt ve arkadaşları bir alandaki bilimsel çalışmaları belirli bir sistematik düzen içerisinde inceleyen araştırmaları (scholarship on scholarship) beş kategoriye ayırmaktadır (Hunt, Gao & Xue, 2014: 1-2): (1) dergilerin takip oranları, sıralamaları ve atıf analizi üzerinden alandaki mekanizmalar, yayınlar ve ilişkilere odaklanan ‘en üretken yayınları inceleyen araştırmalar’, (2) alandaki kaynak bilgisini (source knowledge) ve gelecekteki gelişmelere temel oluşturan yayınları (seminal writings) inceleyen araştırmalar, (3) atıfta bulunan yazarlar üzerinden sosyal ağları ve işbirliğini ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmalar, (4) dergi editörlerinin bir bilimsel derginin odaklandığı alan(scholarship)’ın yapısı ve yönelimleri (trends) üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar ve (5) Google Akademik’in, dergilerin içeriği, fark edilirligi, adlandırılması ve dizinlenmesi üzerindeki etkisi de dahil olmak üzere turizm araştırmalarının geniş kapsamını değerlendiren araştırmalar. Hunt, Gao ve Xue (2014)’nun da belirtmiş olduğu gibi bir alandaki bilimsel bilgiyi araştıran araştırmalar çok çeşitli türlerde yapılabilmektedir. Ancak, araştırmanın amacı ve araştırma sorularına uygun olarak bir alandaki bilimsel bilginin hangi yöntemle

araştırılmasının daha doğru olacağına karar verebilmek için farklı yaklaşımlar ve teknikleri değerlendirmek gerekmektedir. Bilimsel çalışmalar üzerine yapılan araştırma yaklaşımlarından biri olan bibliyometri; etki faktörü, dergi sıralamaları, atıf sıklığı gibi konularda, incelenen alana yönelik önemli bilgiler sunsa da, bir alanın (örneğin rekreasyon) farklı disiplinler altında “nasıl” araştırıldığı hakkında fikir vermemektedir. Literatür değerlendirmelerinin ise bir alanın yapısı hakkında önemli bilgiler sunabilecek bir araştırma yaklaşımı olmasına rağmen, araştırmanın amacına daha uygun olduğu düşünülen bilimetric yaklaşımın benimsenmesine karar verilmiştir. Bilimetricin, rekreasyonun bir bilim dalı olarak analizi ve farklı disiplinler altında nasıl incelendiğine yönelik önemli bilgiler sunabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, görsel veri analizi tekniklerinden kelime bulutu analizinin, büyük miktardaki verinin daha hızlı ve doğru şekilde özetlenmesi için uygun bir araç olacağı ve elde edilen bulgular üzerinden sentez yapmayı kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

II.7. Tezin Yöntem Yaklaşımı

Bir alandaki bilimsel yayımların bilgisini tartışmak, sonraki araştırmalar için yol göstericidir. Bir alanın tanınabilmesi için belirli temel verilere sahip olmak gerekir. Örneğin bu alanın multidisipliner yapısına dahil olan disiplinlerin belirlenmesi ilk adımdır. Ardından bu temel disiplinlerin, araştırılan olguya bakış açıları/yaklaşımları belirlenir. Diğer disiplinlerin incelenen disipline yönelik ne gibi çalışmalar yaptıkları incelenebilir. Bu inceleme, daha önce farklı disiplinlerdeki ortak araştırma yapılarını (constructs) görmeyi sağlar.

Bu çalışma, bilim dalına ilişkin bir analiz amacı taşıması bakımından bilimetric bir çalışmadır. Daha önce konu ile ilgili bir başka çalışma yapılmamış olması sebebiyle, bu araştırma keşifsel bir nitelik taşımaktadır. Araştırmada ikincil verilerden yararlanılmıştır.

Araştırmanın evrenini Proquest veri tabanında 1917-2014 yılları arasında yayınlanmış, başlığında ‘rekreasyon’ kelimesi geçen ve konusu Proquest veri tabanı tarafından rekreasyon olarak belirlenmiş 664 tam metin İngilizce yüksek lisans ve doktora tezi oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan 664 tez, 163 farklı anabilim dalı/bölümden üretilmiştir. 664 tezden 98’i turizm / boş zaman (leisure) / ağırlama (hospitality) / otel / restoran ile ilişkili anabilim dalları / bölümlerden, 521’i diğer anabilim dalı/bölümlerden oluşmaktadır. Çalışmada örneklem belirleme yoluna gidilmemiştir. Ancak, anabilim dalı/bölümü belirsiz 45 tez, ilgili olduğu araştırma alanı tespit edilemeyeceğinden araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. 1917-2014 yılları arasında yayınlanan, başlığında ‘rekreasyon’ kelimesi geçen ve konusu Proquest veri tabanı tarafından rekreasyon olarak belirlenmiş 267’si yüksek lisans, 397’si doktora düzeyindeki toplam 619 tam metin İngilizce tez araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

II.8. Araştırma Süreci

Rekreasyonun ilişkili olduğu diğer disiplinleri belirlemek için Proquest veritabanında 1917-2014 yılları arasında yayınlanmış, *başlıkta* “recreation” kelimesi geçen, konusu Proquest tarafından “recreation” olarak sınıflandırılmış tam metin İngilizce 619 yüksek lisans ve doktora tezinin anabilim dalı/bölümü tespit edilmiş ve tabloluşturulmuştur. Yayınlanan tezlerin anabilim dalı/bölümü tespit edilmeye çalışılırken, tezlerde ‘major’, ‘major subject’, ‘program’, ‘degree in’, ‘department of’, ‘division of’, ‘faculty of’, ‘college of’, ‘school of’ ifadelerinin kullanılarak, bazılarında tezin çıktığı uzmanlık alan/ana dal, program, bölüm, fakülte ya da okul adlarından herhangi biri, bazılarında ise birden çoğunun birlikte verildiği görülmüştür. Bu durum tezlerin akademik araştırma alanının tespit edilmesi için sistematik bir veri toplama prosedürünün

oluşturulmasını gerektirmiştir. O nedenle, tezlerin anabilim dalı/bölümü belirlenirken aşağıdaki öncelik sırası dikkate alınmıştır:

- 1- Okul ya da fakülte adı (School/College/Faculty)
- 2- Bölüm adı (Division/Department)
- 3- Uzmanlık alanı / ana dal ya da program (major/program/degree in)

Araştırmanın örneklemini oluşturan tezlerin başlıkları ve tespit edilen bölüm/anabilim dalları güncelden eskiye doğru sıralı şekilde tablolaştırılmıştır. Turizm ile ilişkili anabilim dalı/bölümlerden çıkan tezlerin temel özelliklerini belirlemek için, tezler içerisinden *anabilim dalı/bölüm adlarında* ‘turizm’, ‘boş zaman (leisure)’, ‘eğlence (entertainment)’, ‘ağırlama (hospitality)’, ‘otel’ ve ‘restoran’ geçen 98 tez ayrılmış ve listelenmiştir. Diğer anabilim dalı/bölümlerden çıkan 521 tez de aynı şekilde listelenmiştir. Rekreasyonun farklı alanlar altındaki konumlanışını tespit edebilmek amacıyla, tüm tezler (n=619), anabilim dalı/bölümler üzerinden yapılan dört kategorili sınıflamaya göre ayrıca gruplanmıştır. Her kategorideki tez başlıkları ve anabilim dalı/bölüm isimleri benzer şekilde listelenmiştir.

III. BÖLÜM

ANALİZ, SENTEZ VE BULGULAR

Araştırmanın verisini oluşturan ve tez başlıklarından oluşan metni görsel analize uygun hale getirmek için metin üzerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Metin içerisindeki bütün kelimeler büyük harflere dönüştürülmüştür. Metin içerisinde sıkça geçen ‘rekreasyon’, ‘rekreasyonel (recreational)’ ve ‘çalışma (study)’ kelimeleri çıkarılmıştır. Ayrıca, edatlar çıkartılmış ve noktalama işaretleri kaldırılmıştır. Düzenlenen metin *wordle* programına aktarılmış ve kelime bulutları kullanılarak içerik analizi uygulanmıştır (wordle.net). Orjinal veriden daha doğru sonuçlar alabilmek için veri Türkçe’ye çevrilmeden analiz uygulanmış, kelime bulutu analizinde İngilizce olarak görünen kelimeler üzerinden yapılan sentez sonucunda elde edilen bulgular ve açıklamaları sunulmuştur. Kelime bulutlarında görülen kelimeler üzerinden sentez yapılırken, kelimelerin veri seti (tez başlıkları) içerisindeki bağlamı (hangi açıdan ele alındığı, birlikte kullanıldığı kelimeler v.b.) incelenmiştir.

III.1. Veri Analizi

Şekil 1 rekreasyon tezlerinin sunulduğu anabilim dalı / bölüm adlarını göstermektedir. Şekil 1’de sunulan bulut, rekreasyonun eğitim, fiziksel eğitim, sağlık, turizm, ekonomi, tarım ekonomisi, kırsal ekonomi, kaynak geliştirme, kaynaklar (turizm/doğal/orman), ormancılık, coğrafya, yönetim (turizm / rekreasyon / kaynak / çevresel), işletme/yönetim (administration) (park / eğitimsel / turizm /işletme / rekreasyon / kamu), boş zaman çalışmaları (leisure studies), ziraat, çevre tasarımı ve planlaması, sosyoloji, tarih, kinesiyoloji, spor, peyzaj mimarlığı, psikoloji gibi çeşitli disiplinler ve farklı uzmanlık alanları ile ilişki içerisinde bir alan olduğunu göstermektedir. Bulut;

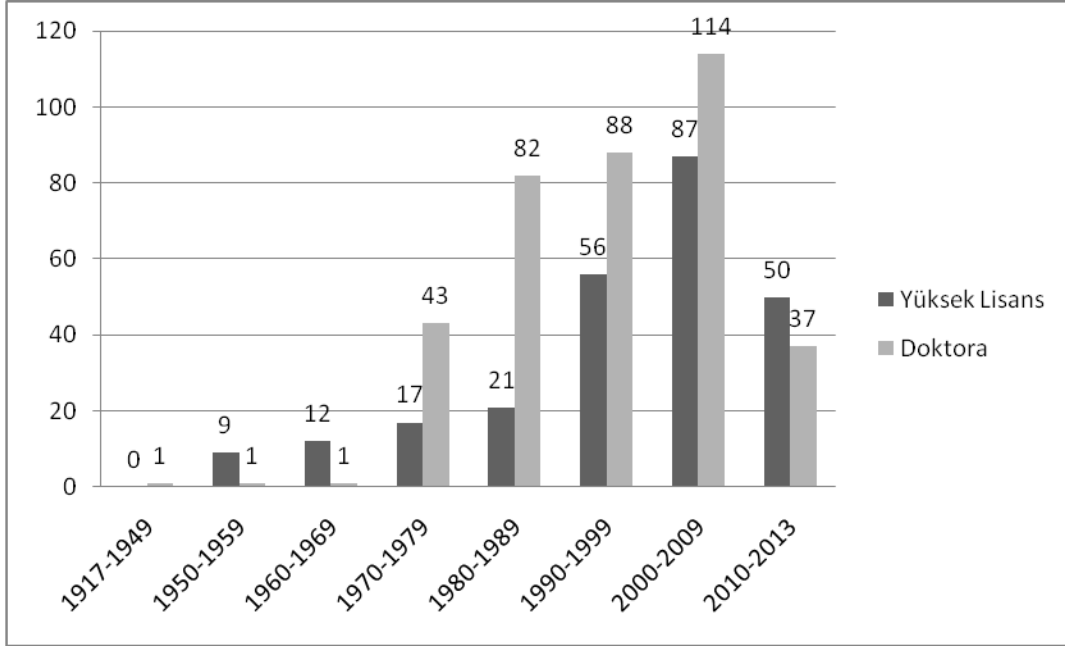
rekreasyonla en çok ilişkili olan alanların eğitim, beden eğitimi, sağlık, yönetim ve turizm olduğunu göstermektedir.

Şekil 1 : Rekreasyonla İlişkili Temel Araştırma Alanları (n=619)

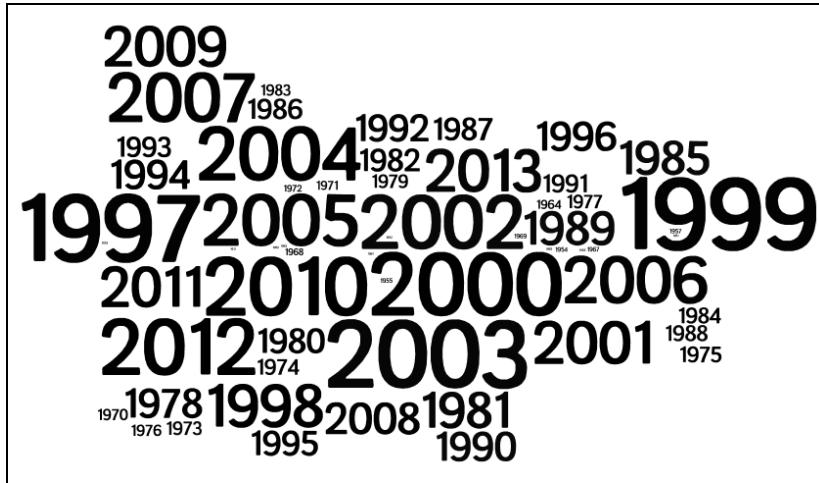
Şekil 2, rekreasyon konulu yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre dağılımını göstermektedir. 1917-1949 yılları arasında rekreasyon konulu yalnızca bir doktora tezi; 1950-1959 yılları arasında 9'u yüksek lisans, 1'i doktora olmak üzere toplam 10 tez; 1960-1969 yılları arasında 12'si yüksek lisans, 1'i doktora olmak üzere toplam 13 tez; 1970-1979 yılları arasında 17'si yüksek lisans, 43'ü doktora olmak üzere toplam 60 tez; 1980-1989 yılları arasında 21'i yüksek lisans, 82'si doktora olmak üzere toplam 103 tez; 1990-1999 yılları arasında 56'sı yüksek lisans, 82'si doktora olmak üzere toplam 144 tez; 2000-2009 yılları arasında 87'si yüksek lisans, 114'ü doktora olmak üzere toplam 201; 2010-2013 yılları arasında (4 yıllık dönem) ise 50'si yüksek lisans, 37'si doktora olmak üzere toplam 87 tez yayınlanmıştır. Grafiğin bütününe bakıldığında, rekreasyon konulu tezlerin 1970'li yıllardan itibaren hızlı bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir.

Şekil 2 : Rekreasyon Konulu Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 3, rekreasyon konulu tezlerin en çok yayımlandığı yılları görsel olarak sunmaktadır. Şekil 3 incelendiğinde, rekreasyon konulu tezlerin en çok 1997, 1999, 2000 ve 2003 yıllarında yayımlandığı görülmektedir.

Şekil 3: Rekreasyon Konulu Tezlerin En Çok Yayımlandığı Yıllar

Şekil 4 ve Şekil 5'teki bulutlar turizm ile ilgili alanlardan ve diğer araştırma alanlarından çıkan tez başlıklarının analiz sonuçlarını göstermektedir. Şekil 4'deki bulut

Rekreasyonun farklı alanlar altındaki konumlanışını tespit edebilmek amacıyla tez başlıklarının araştırmada tespit edilen bölüm / anabilim dallarına göre gruplanmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Tespit edilen anabilim dalı/ bölüm adları incelendiğinde, insanın duygusal düşünsel doğasıyla ilgili alanlar, insanın fiziksel doğası ile ilgili alanlar, doğal çevre ile ilgili alanlar ve yapılandırılmış çevre ile ilgili alanlar olarak dört kategoriden oluşan bir sınıflama yapılabileceği düşünülmüştür.

Tablo 8 : Araştırmada Tespit Edilen Anabilim Dalı/Bölgümlere Yönelik Bir Sınıflama

İnsanın Duygusal Düşünsel Doğası İle İlgili Alanlar	Eğitim, Turizm, Sosyoloji, Tarih, Psikoloji, Örgütsel Yönetim, Liderlik, Ekonomi, İşletme, Politika, Kamu Yönetimi, Kamu Politikası
İnsanın Fiziksel Doğası İle İlgili Alanlar	Sağlık, Kinesiyoloji, Beden Eğitimi, Egzersiz ve Spor
Doğal Çevre İle İlgili Alanlar	Coğrafya, Antropoloji, Doğal Kaynaklar
Yapılandırılmış Çevre İlgili Alanlar	Ziraat, Şehir ve Bölge Planlama, Çevre Tasarımı ve Planlaması, Tarım, Ormanlık, Peyzaj Mimarlığı, Mimarlık, Kırsal Ekonomi, Tarım Ekonomisi

*Yazar tarafından oluşturulmuştur.

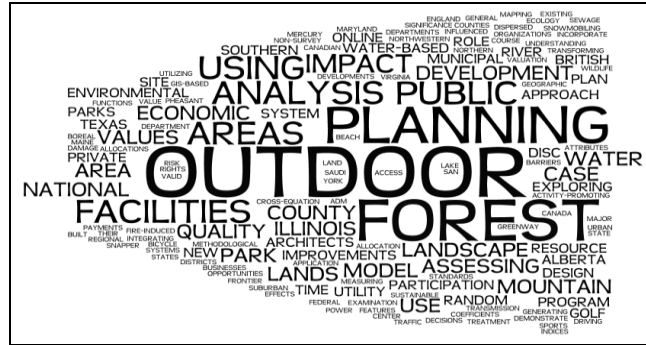
Veri setini oluşturan rekreasyon konulu tezlerin başlıkları, içerisinde geçen değişkenler, incelenen yapılar, kavramlar ve örneklenen kitle dikkate alınarak, insanın duygusal düşünsel doğası ile ilgili alanlar, insanın fiziksel doğası ile ilgili alanlar, doğal çevre ile ilgili alanlar ve yapılandırılmış çevre ile ilgili alanlar olmak üzere dört farklı kategoriye ayrılmıştır. Başlıkların, tezin ait olduğu kategoriye ilişkin fikir vermediği durumlarda tezlerin özet kısımları incelenmiştir. Özellikle birden fazla alana hitap eden çalışmalar gruplamaya yerleştirilirken, tezlerin çıktığı anabilim dalı / bölüm adları dikkate alınmıştır. Dört farklı kategori altında gruplanan tez başlıklarına ayrı ayrı kelime bulutu analizi uygulanmıştır. Şekil 6-7-8-9, bu kategorilerdeki tez başlıklarının analiz sonuçlarını göstermektedir.

Şekil 8: Doğal Çevre İle İlgili Alanlardaki Rekreasyon Tez Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler (n=27)

Şekil 8, doğal çevre ile ilgili alanlardaki rekreasyon konulu tez başlıklarında geçen kelimelerin sıklıklarını göstermektedir. Rekreasyon konulu tezler içerisinde; coğrafya, antropoloji ve doğal kaynaklar ile ilgili çalışmalar bu kategori altında toplanmıştır.

Şekil 9: Yapılandırılmış Çevre İle İlgili Alanlardaki Rekreasyon Tez Başlıklarında Sık Geçen Kelimeler (n= 47)

Rekreasyon konulu tezler içerisinde ziraat, şehir ve bölge planlama, çevre tasarımı ve planlaması, tarım, ormancılık, peyzaj mimarlığı, mimarlık, kırsal ekonomi, tarım ekonomisi ile ilgili tez başlıkları, yapılandırılmış çevre ile ilgili alanlar kategorisi altına toplanmıştır. Şekil 9, yapılandırılmış çevre ile ilgili alanlardaki rekreasyon konulu tez başlıklarında geçen kelimelerin sıklıklarını göstermektedir.

Araştırma sorularına cevap bulabilmek amacıyla, yukarıda verilen şekillerin sentezi takip eden kısımda açıklanmaktadır.

III.2. Sentez ve Bulgular

Sentez, araştırılan değişkenler (ne), araştırma kapsamı (nerede), örneklem türü (kim), araştırma yaklaşımı (nasıl), yöntem, zaman ifadesi (ne zaman) ve araştırılan aktivite kategorilerine göre oluşturulmuştur.

III.2.1. Turizm / Boş Zaman / Ağırlama / Otel / Restorant İle İlgili Araştırma Alanlarındaki ve Diğer Araştırma Alanlarındaki Tez Başlıklarının Sentezi

Rekreasyon tezlerinin, araştırma içeriği, kapsamı ve yaklaşımını daha net olarak tespit edebilmek için Tablo 9’da, Şekil 4 ve Şekil 5’deki bulutların bir sentezi sunulmuştur. Tablo 9, turizm ile ilgili araştırma alanları ve diğer araştırma alanlarından çıkan tez başlıkları analizinin karşılaştırmalı bir sentezini göstermektedir.

Tablo 9: Turizm ve Diğer Alanlardaki Rekreasyon Tez Başlıklarının Karşılaştırmalı Sentezi

	Diğer Araştırma Alanları (Şekil 5)	Turizm /Boş Zaman / Ağırlama / Otel / Restorant İle İlgili Araştırma Alanları (Şekil 4)
Araştırılan Değişkenler (Ne)	Katılım (Participation), Memnuniyet, Aktiviteler, Kalite, Algılar, Talep, Tutumlar (Attitudes), Yetkinlikler (Competencies), Davranış, Faydalar (Benefits), Değer(ler), Fayda (Utility), Tercihler (Preferences), Deneyim, Çatışma (Conflict), Refah, İhtiyaçlar, Risk, Uzmanlaşma, Özellikler (Characteristics), Maliyet, Kısıtlamalar (Constraints), Kişilik (Identity).	İhtiyaçlar, Katılım,Tercihler (Preferences), Deneyimler, Özellikler (Characteristics), Çatışma (Conflict), Katılım (Involvement), Aktiviteler, Algılar, Faydalar (Benefits), Kabul Etme (Acceptance), Yetkinlik (Competence), Fiyat, Kalite, Memnuniyet, Tutumlar (Attitudes), Özellik (Attribute), Tercihler (Choices), Uzmanlaşma, Davranış, Adalet, Hoşlanma (Enjoyment), İşbirliği (Collaboration).
Araştırma Kapsamı (Nerede)	Açık hava, Parklar, Alanlar (Areas), Vilayet (County), Üniversite, Belediyesel, Milli, Orman, Göl, Nehir, Alanlar (Sites), Araziler (Lands), California, Ontario, Dağ, Doğa, Koruma [Wilderness(areas)], Kırsal, British Columbia, Alberta, Michigan, Birlik (Association), Taşra (Backcountry), Wyoming, Merkez (Center), Yüksekokul (College), Texas, Birleşmiş Devletler (United States), Montana, Kampüs, Acentalar/Kuruluşlar (Agencies), Departmanlar, Enstitüler/Kurumlar	Açık hava, Parklar, Dağ, Michigan, Carolina, Orman, Illinois, Nehir, Üniversiteler, Kampüs, Araziler (Lands), Suya-Dayalı (Water-Based), Kırsal, Tesisler (Settings), Yerel, Belediyesel, Milli, Örgüt (Organization), Parkur (Trail), Koridorlar (Corridors).

	(Institutions), Tesis (Setting), Eyalet (State), Örgütsel, Tesisler (Facilities), Şehir (City).	
Örneklem Türü (Kim)	Toplum (Community), Halk (Public), Bireyler, Yöneticiler (Directors), Öğrenciler, Ziyaretçiler, Ergenler (Adolescents), Çocuklar, Gençler, Engelliler	Toplum (Community), Halk (Public), Afrikalılar, Ziyaretçiler, Amerikalılar, Gönüllüler, Erkekler, Yetişkinler, Katılımcılar, Uzmanlar (Professionals/Specialists), Kadınlar, Ergenler (Adolescent), Gençler, Çocuklar, Evsizler, Kanadalılar, Aileler, Bireyler, Öğrenciler, Çalışanlar(Employees), Tüketiciler, Azınlıklar, Personel(Staff)
Araştırma Yaklaşımı (Nasıl)	Analiz, Değerlendirme (Evaluation/Assessment/Assessing), Karşılaştırma, Keşfetme (Exploration), Uygulama (Application), Araştırma (Investigation), Etki (Influence, Effects, Impacts), İlişki, Anlama, Rol, Faktörler, İnceleme (Examination), Yaklaşım, Değerleme (Valuation), Çıkarımlar (Implications).	Analiz, İlişki, Değerlendirme(Evaluation/Assessment), Karşılaştırma, Uygulama (Application), Etki (Influence, Effect, Affect, Impact), Keşfetme (Exploratory, Exploring, Exploration), İnceleme (Examination), Anlama, Rol, Araştırma (Investigation, Survey), Kavramsal, Rehber (Guide), Faktörler, Çerçeve (Framework).
Zaman İfadesi (Ne Zaman)	Boş Zaman (Leisure)*	Boş Zaman (Leisure)*, Yarı-Zamanlı (Part-time).
Araştırılan Aktivite	Yönetim (Management), Hizmetler, Fiziksel, Eğitim (Education/Training), Dağıtım (Delivery), Uygulamalar (Practices, Applications), Oyun (Play), Terapötik, Koruma (Conservation), Planlama, Programlama, Turizm, Politika, Sağlık, Seyahat, Ulaşım, Spor, Ekonomi, Boş Zaman Aktiviteleri (Leisure)*	Oyun (Play), Yönetim (Management), Uygulamalar (Applications), Pazarlama, Ekonomi, Spor, Turizm, Fiziksel, Boş Zaman Aktiviteleri (Leisure)*, Hizmetler, Çevrim-İçi (Online), Programlama, Sağlık, Macera, Terapötik, Softbol, Slow-Pitch, Tedavi (Treatment).
Yöntem Yaklaşımları	Örnek (Case), Teori (Theory), Modeller (Models).	Teori, Model, Odak Grup Görüşmeleri.
Sentezde Dikkate Alınmayan Kelimeler	Çevresel, Su, Yeni, Kullanma/Kullanım, Seçilen (Selected), Sistem, Müfredat, Batı, Profesyonel, Programlar, Sosyal, Yaşam, Zaman, Kaynak (Resource), Örnekler (Patterns), Gelişim (Development), Algılanan (Perceived), Değişim (Change).	Çevresel, Dayalı (Based), Veri (Data), Kaynak (Resource), Gelişim (Development), Kullanma/Kullanım, Müfredat, İlgili (Related), Sosyal, Doğal (Natural), Profesyonel, Programlar, Gelişimsel (Developmental), Seçilen (Selected), Zaman, Örnekler (Patterns), Algılanan (Perceived), Türler (Types), İş (Job), Girdiler (Inputs), Metod, Odak (Focus), Perspektif, Derece (Degree), Köpek (Dog), Geçerli (Validated), Bilgi (Information), Toplama (Gathering), İspat Edilen (Demonstrated)

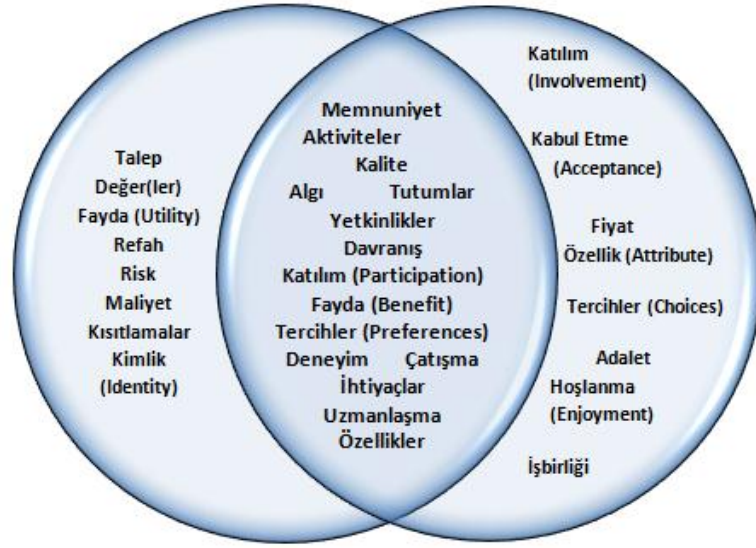
*‘Leisure’ kavramının; bazı tezlerde ‘boş zaman (leisure time)’, bazı tezlerde ‘boş zaman aktivitelerine katılım (leisure participation)’ olarak kullanıldığı görülmüştür. O nedenle, ‘leisure’ ifadesi sentez tablosunda hem ‘araştırılan aktivite’, hem de ‘zaman ifadesi’ kısımlarına yerleştirilmiştir.

Tablo 9’deki sentezde turizm ve diğer alanlardan çıkan tezlerin çeşitli parametrelere göre ön plana çıkan araştırma bilgileri sunulmuştur. Sentezden elde edilen bulgular ve çıkarımlar bir sonraki başlık altında tartışılacaktır.

III.2.2. Turizm /Boş Zaman / Ağrlama / Otel / Restorant İle İlgili Araştırma Alanları ve Diğer Araştırma Alanlarındaki Benzerlik ve Farklılıklar

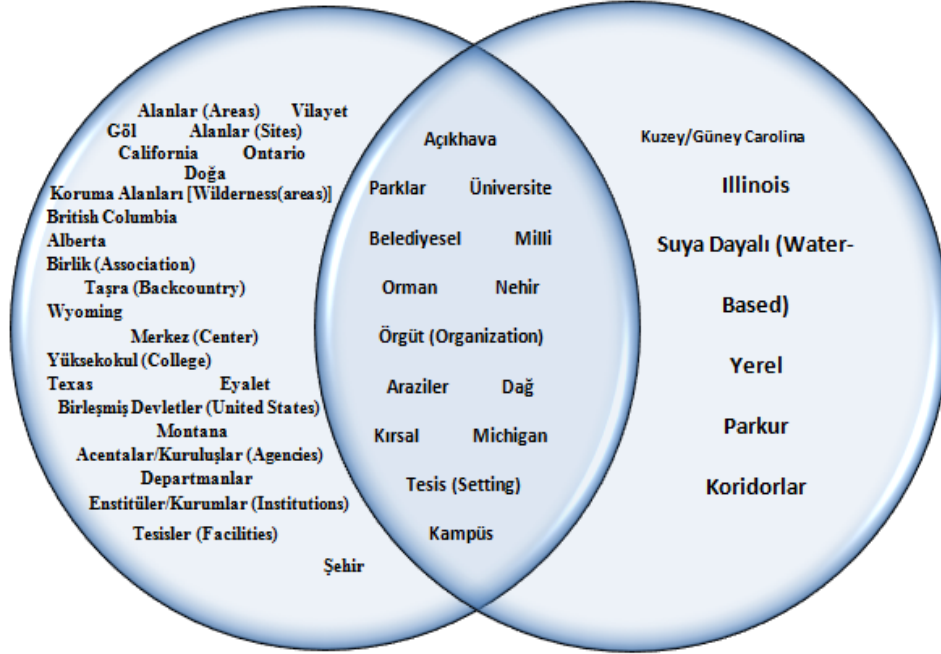
Araştırılan değişkenler (ne), araştırma kapsamı (nerede), örneklem türü (kim), araştırma yaklaşımı (nasıl), yöntem, zaman ifadesi (ne zaman) ve araştırılan aktivite kategorilerine göre oluşturulan sentez sonuçları, aynı kategorilere göre ‘Turizm /Boş Zaman / Ağrlama / Otel / Restorant’ ile ilgili araştırma alanları ve diğer araştırma alanlarındaki benzerlik ve farklılıkları gösterecek şekilde görselleştirilmiştir. Şekil 10-11-12-13-14-15 ve 16’da bulunan sol taraftaki kümeler diğer araştırma alanlarına; sağ taraftaki kümeler ise ‘Turizm /Boş Zaman / Ağrlama / Otel / Restorant’ ile ilgili araştırma alanlarına ait sentez bulgularını göstermektedir. Kümelerin keşişim alanları araştırmaların ortak yönlerini göstermektedir. Her bir şeklin ardından bulgularla ilgili açıklamalar yapılmış ve daha önce turizm alanında yapılan benzer bir çalışma olan Hunt, Gao ve Xue’nun (2014) bulguları ile karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır. Hunt, Gao ve Xue (2014) turizm alanında yapılan araştırmaların gelişimini ortaya koymayı amaçladıkları çalışmada, en yüksek etki derecesine sahip dört dergide (Annals of Tourism Research, Tourism Management, Journal of Travel Research ve Journal of Sustainable Tourism) 1982, 1992, 2002 ve 2012 yıllarında yayınlanan makalelerin başlıkları ve anahtar kelimelerini görsel veri analizi tekniklerinden kelime bulutu ile incelemiştir. Karşılaştırma için, yazarların dört farklı yılda tüm dergiler üzerinden yapmış olduğu analiz bulguları dikkate alınmıştır. Makaledeki bulutlar orijinal boyutlarında olmadığından, yalnızca okunabilir boyuttaki (yüksek frekansa sahip) kelimeler karşılaştırma için dikkate alınmıştır.

Şekil 10: Rekreasyon Konulu Tezlerde ‘Araştırılan Değişkenler’ deki Benzerlik ve Farklılıklar

Şekil 10 turizm ile ilgili alanlarda ve diğer araştırma alanlarında araştırılan değişkenlerdeki benzerlik ve farklılıkları göstermektedir. Diğer araştırma alanlarında en sık araştırılan değişkenlerin talep, değer(ler), fayda (utility), refah, risk, maliyet, kısıtlamalar, kimlik(identity) olduğu, turizm ile ilgili alanlarda ise katılım (involvement), kabul etme (acceptance), fiyat, özellik (Attribute), tercihler (Choices), adalet, hoşlanma (Enjoyment) ve işbirliği olduğu görülmektedir. Turizm ve diğer araştırma alanlarında ortak olarak araştırılan değişkenlerin ise; memnuniyet, aktiviteler, kalite, algı, tutumlar, yetkinlikler, davranış, katılım (Participation), fayda (Benefit), tercihler (Preferences), deneyim, çatışma, uzmanlaşma ve özellikler (characteristics) olduğu görülmektedir. Kalite, algı, memnuniyet, fayda (benefit), deneyim ve davranış değişkenleri Hunt, Gao ve Xue'nun (2014) bulguları ile benzerlik gösterse de; yazarların bulguları arasında çatışma, tercihler, katılım, aktiviteler gibi ifadelerin sıkça incelenen değişkenler olarak belirmediği tespit edilmiştir. Bu tespitten hareketle, ‘çatışma’, ‘tercihler’, ‘katılım’, ‘aktiviteler’ değişkenlerinin rekreasyon konulu turizm çalışmalarında daha çok incelendiğini söyleyebiliriz.

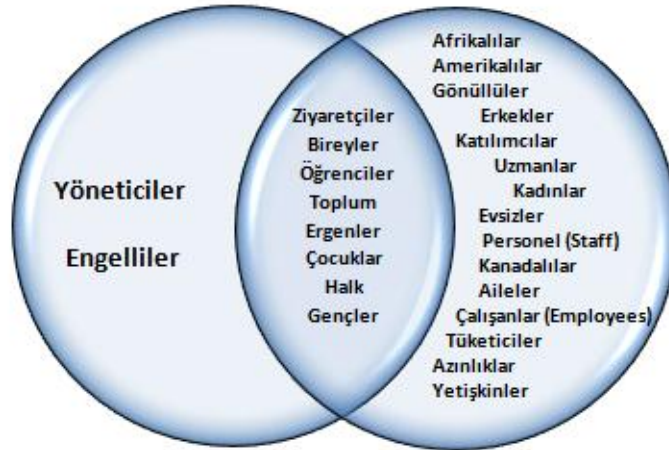
Şekil 11: Rekreasyon Konulu Tezlerin ‘Araştırma Kapsamı’ndaki Benzerlik ve Farklılıklar

Şekil 11 turizm ile ilgili alanlarda ve diğer araştırma alanlarında yayınlanan tezlerin araştırma kapsamı ile ilgili benzerlik ve farklılıkları göstermektedir. Diğer araştırma alanlarında yayınlanan tezlerin araştırma kapsamıyla ilgili ifadeler olarak; vilayet, göl, alanlar (areas, sites), doğa, koruma alanları [Wilderness(areas)], birlik (association), taşra (backcountry), merkez (center), yüksekokul (college), eyalet, Birleşmiş Devletler (United States), ajentalar/kuruluşlar (agencies), departmanlar, enstitüler/kurumlar (institutions), tesisler (facilities), şehir ve çeşitli eyalet isimleri (California, Ontario, Wyoming, Montana, British Columbia, Alberta, Texas) görülmektedir. Turizm ile ilgili alanlarda yayınlanan tezlerin araştırma kapsamıyla ilgili ifadeler olarak; çeşitli eyalet isimleri (Kuzey Carolina, Güney Carolina, Illinois), suya dayalı (Water-based), yerel, parkur ve koridorlar görülmektedir. Açık hava, üniversite, parklar, belediyesel, milli, orman, nehir, örgüt (organization), araziler, dağ, kırsal, tesis (setting), kampüs ve eyalet ismi olarak Michigan

ifadelerinin turizm ve diğer araştırma alanlarındaki tezlerde araştırma kapsamı olarak kullanılan ortak ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Şehir, milli, kırsal ve park ifadelerinin Hunt, Gao ve Xue'nun (2014) bulguları ile benzerlik gösterdiği görülse de; Hunt, Gao ve Xue'nun (2014) bulgularındaki farklılıklar olarak, otel, adalar, endüstri, destinasyon, bölgesel, uluslar arası, Avrupa ve bazı ülke isimlerinin (Mexico, Malaysia, Thailand, China, New Zealand, Australia) yer aldığı görülmüştür. Çalışmamızda rekreasyonla bağlantılı turizm çalışmalarını dikkate aldığımız düşünülürse, bu farklılığın sebebinin rekreasyonun turizmden farklı olarak ev dışına çıkma ya da ikamet edilen yer dışına seyahat etme zorunluluğunun bulunmaması olduğu düşünülmektedir. Yine de, otel, ada ya da farklı ülkeler gibi turistik destinasyonları kapsayan, rekreasyonla ilgili araştırmaların sayısının (varsa da) yetersiz olduğu söylenebilir.

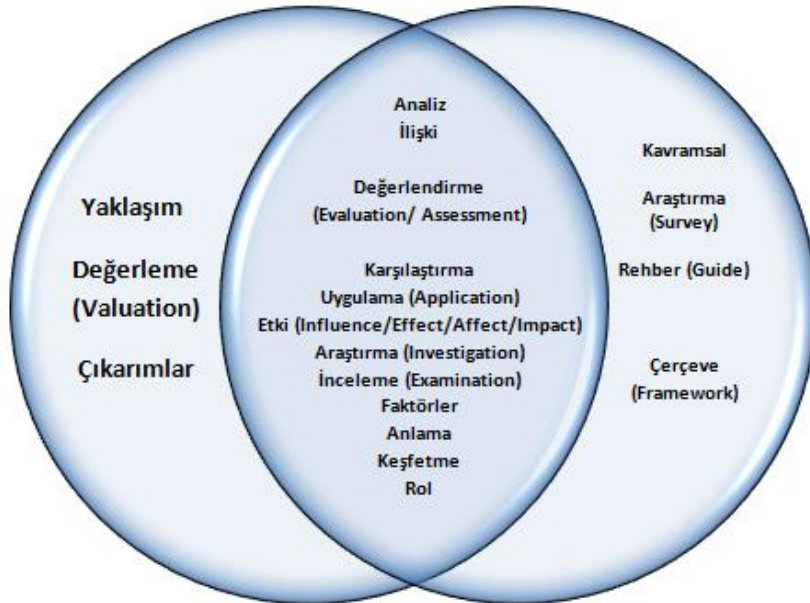
Şekil 12: Rekreasyon Konulu Tezlerin ‘Örneklem Türü’ndeki Benzerlik ve Farklılıklar

Şekil 12, turizm ile ilgili alanlarda ve diğer araştırma alanlarında yayımlanan tezlerde dikkate alınan örneklem türü ile ilgili benzerlik ve farklılıkları göstermektedir. Diğer araştırma alanlarında yayımlanan tezlerde dikkate alınan örneklem türü olarak öne çıkan ifadeler yöneticiler ve engelliler iken, turizm ile ilgili alanlarda Amerikalılar, Afrikalılar, Kanadalılar, erkekler, kadınlar, katılımcılar, gönüllüler, uzmanlar, evsizler, personel (staff),

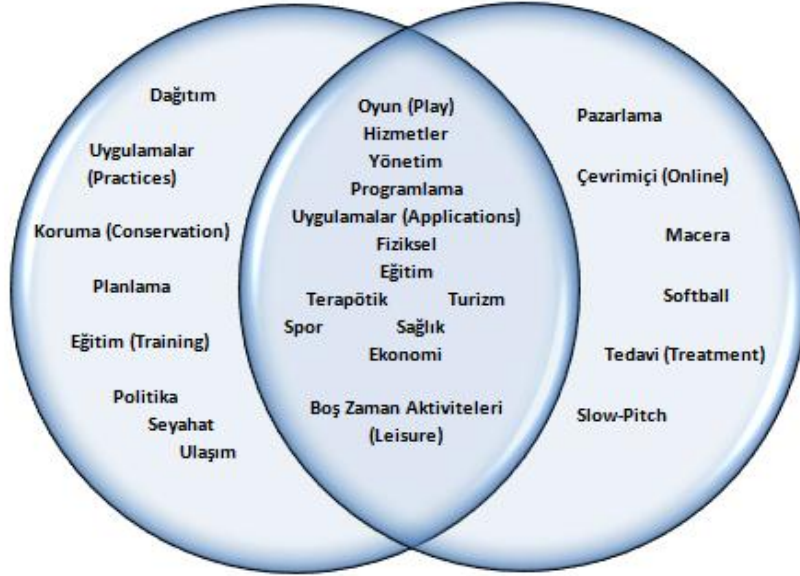
aileler, çalışanlar (employees), tüketiciler, azınlıklar, yetişkinler gibi diğer alanlara nispeten daha çeşitli örneklem türleri üzerinde çalışıldığı görülmektedir. Ziyaretçiler, bireyler, öğrenciler, toplum/lar (community/communities), ergenler, halk (public), gençler ise turizm ve diğer araştırma alanlarının ortak olarak dikkate aldığı örneklem türlerini göstermektedir. Toplum, gönüllüler, ziyaretçiler ifadelerinin Hunt, Gao ve Xue'nun (2014) bulguları ile benzerlik gösterdiği görülse de, yazarların bulgularında ayrıca ön plana çıkan örneklem türü olarak 'turistler' görünmektedir. Araştırma bulgularımız arasında araştırılan örneklem türü olarak turistlerin görünmemesinin sebebinin, çalışmamızda rekreasyon konulu turizm araştırmalarını dikkate almamız ve belirtilen örneklem türü ne olursa olsun (erkekler, kadınlar, katılımcılar, gönüllüler, uzmanlar, evsizler, aileler, çalışanlar, tüketiciler, azınlıklar, yetişkinler gibi), bu kişilerin bir turist olmaktan çok, bir rekreasyon katılımcısı ya da rekreasyon kaynakları kullanıcısı ya da rekreasyon çalışanları olarak dikkate alınması olduğu düşünülmektedir.

Şekil 13: Rekreasyon Konulu Tezlerin 'Araştırma Yaklaşımı'ndaki Benzerlik ve Farklılıklar

Şekil 13, turizm ile ilgili alanlarda ve diğer araştırma alanlarında yayınlanan tezlerin araştırma yaklaşımları ile ilgili ifadelerdeki benzerlik ve farklılıkları göstermektedir. Diğer araştırma alanlarında yayınlanan tezlerin araştırma yaklaşımıyla ilgili ifadeler değerlendirme (valuation), çıkarımlar ve yaklaşım iken, turizm ile ilgili alanlarda kavramsal, araştırma (survey), rehber (guide) ve çerçeve (framework) ifadeleri görülmektedir. Turizm ve diğer araştırma alanlarında araştırma yaklaşımıyla ilgili olarak kullanılan ortak ifadelerin analiz, ilişki, değerlendirme (evaluation, assessment), karşılaştırma, uygulama (application), etki (influence, impact, effect, affect), araştırma (investigation), inceleme (examination), faktörler, anlama, keşfetme ve rol olduğu görülmektedir. Ortak ifadeler incelendiğinde, tezlerin genellikle; ‘anlama’, ‘keşfetme’, ‘değerlendirme’ ve ‘karşılaştırma’ amaçlarına yönelik olarak bir takım ‘analiz’ teknikleri ile ‘etki’ ve ‘ilişki’ lerin arandığı çeşitli ‘araştırma’, ‘inceleme’ ve ‘uygulama’ ları içerdiği söylenebilir. Anlama, analiz, etki (effect, impact, influence), çerçeve (framework), keşfetme, faktörler, rol, çıkarımlar, yaklaşım, uygulama ifadelerinin Hunt, Gao ve Xue’nun (2014) bulguları ile benzerlik gösterdiği görülmüştür. Araştırma yaklaşımının hem turizm ve diğer sosyal araştırma alanlarında hem de yazarların bulguları ile kendi çalışmamızın bulguları arasında önemli farklılıklar olmadığını söyleyebiliriz. Yalnızca, yazarların bulguları arasında (bulutta yer alacak frekans büyüklüğüne sahip olmadığı düşünülen) ‘ilişki’ ifadesi görülememiştir. Buradan hareketle rekreasyon konulu araştırmalarda turizm araştırmalarının bütününe kıyasla değişkenler arası ‘ilişki’ nin daha sık incelenmiş olduğu söylenebilir.

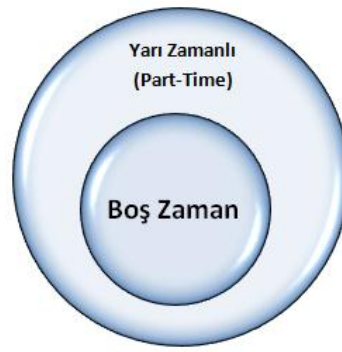
Şekil 14: Rekreasyon Konulu Tezlerde ‘Araştırılan Aktiviteler’deki Benzerlik ve Farklılıklar

Şekil 14, turizm ile ilgili alanlarda ve diğer araştırma alanlarında yayınlanan tezlerde araştırılan aktivitelerle ilgili ifadelerdeki benzerlik ve farklılıkları göstermektedir. Diğer araştırma alanlarında yayınlanan tezlerde araştırılan aktivitelerle ilgili ifadelerin; dağıtım, uygulamalar, koruma (conservation), planlama, eğitim (training), politika, seyahat ve ulaşım iken, turizm ile ilgili alanlarda yayınlanan tezlerde araştırılan aktivitelerle ilgili ifadelerin; pazarlama, çevrimiçi, macera, tedavi (treatment), bazı sporlar (softbol ve slow-pitch) olduğu görülmektedir. Turizm ve diğer araştırma alanlarında yayınlanan tezlerde araştırılan aktiviteyle ilgili olarak gözlenen ortak ifadelerin oyun (play), hizmetler, yönetim, programlama, uygulamalar (applications), fiziksel, eğitim, terapötik, turizm, spor, sağlık, ekonomi ve boş zaman aktiviteleri (leisure) olduğu görülmektedir. Pazarlama, politika, seyahat, boş zaman aktiviteleri (leisure), yönetim, ekonomi, planlama ifadelerinin Hunt, Gao ve Xue'nun (2014) bulguları ile benzerlik gösterdiği görülmekle birlikte, çalışmamızın bulguları arasında planlama, politika, eğitim ve seyahat ifadeleri ile daha çok diğer araştırma alanlarındaki rekreasyon konulu tezlerde

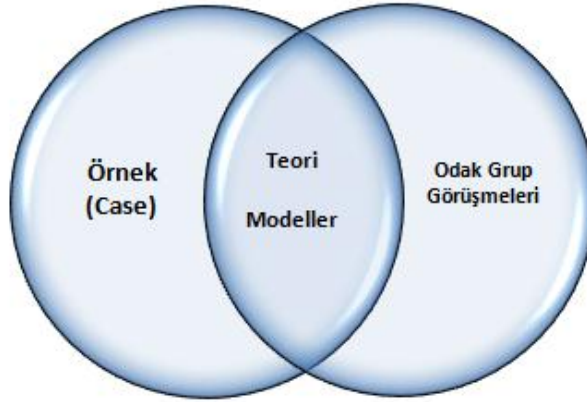
rastlanmaktadır. Ayrıca yazarların bulguları arasında olan ‘ağırlama (hospitality)’ ifadesi rekreasyon konulu tezlerin araştırılan aktiviteleri arasında görülememektedir. Buradan hareketle, ağırlama sektöründe rekreasyon ile ilgili araştırmaların (varsa da) yetersiz olduğu söylenebilir.

Şekil 15: Rekreasyon Konulu Tezlerde Geçen ‘Zaman İfadeleri’ndeki Benzerlik ve Farklılıklar (Büyük Küme= Turizm İle İlgili Araştırma Alanları; Küçük Küme= Diğer Araştırma Alanları)

Şekil 15, turizm ile ilgili alanlarda ve diğer araştırma alanlarında yayınlanan tezlerde belirtilen zaman ifadelerindeki benzerlik ve farklılıkları göstermektedir. Boş zaman (leisure)’ın turizm ve diğer sosyal araştırma alanlarında yayınlanan tezlerde belirtilen ortak zaman ifadesi olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, rekreasyonun hangi alanda araştırılmış olursa olsun boş zaman ile ilişkilendirildiğini söyleyebiliriz. Hunt, Gao ve Xue’nun (2014) 1982 yılına ait bulgularındaki boş zaman ifadesi bulut içerisinde önemli bir büyüklükte görünmektedir. Fakat, yazarların takip eden yıllara (1992, 2002, 2012) ilişkin bulgularında boş zaman ifadesinin görülememesi (ifade bulutta görülemeyecek kadar küçük bir frekansa sahip olabilir), boş zamanın turizm çalışmaları içerisinde 90’lı yıllardan itibaren az çalışıldığını göstermektedir. Ayrıca, turizm alanındaki tezlerde görülen ‘yarı-zamanlı (part-time)’ ifadesi, turizm alanının diğer alanlardan farklı çalışma koşullarının da incelenmiş olduğunu göstermektedir.

Şekil 16: Rekreasyon Konulu Tezlerin ‘Yöntem Yaklaşımları’ndaki Benzerlik ve Farklıklar

Şekil 16, turizm ile ilgili alanlarda ve diğer araştırma alanlarında yayınlanan tezlerde belirtilen yöntem yaklaşımına ilişkin ifadelerdeki benzerlik ve farklılıkları göstermektedir. Teori ve modeller turizm ve diğer araştırma alanlarının ortak yöntem yaklaşımına ilişkin ifadelerken, turizmde odak grup görüşmeleri ve diğer araştırma alanlarında örnek olay çalışmalarının (case study) yapıldığı görülmektedir. Örnek (case) ve teori ifadeleri Hunt, Gao ve Xue'nun (2014) bulgularında da görülen ifadelerdir.

III.2.3. Farklı Alanlardaki Rekreasyon Tezlerin Araştırma Konularının Tespit Edilmesi

İnsanın duygusal düşünsel doğası ile ilgili alanlar kategorisi, toplam 511 tez başlığını içermekte olup, rekreasyon konusunda yazılan tezlerin büyük çoğunluğunun (% 83) insanın duygusal düşünsel doğası ile ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Bu kategoriye ait tez başlıklarına ilişkin kelime bulutundaki (Şekil 6'daki) en belirgin (metin içerisindeki frekansı en yüksek) kelimeler incelendiğinde, insanın duygusal düşünsel doğası ile ilgili tezlerde rekreasyonun; toplum, gençler, ergenler, öğrenciler, yöneticiler, uzmanlar, engelliler, aileler, ziyaretçiler, çalışanlar, yetişkinler ve çocuklar gibi çok çeşitli örneklem türleri üzerinde incelendiği görülmektedir. Bu kategorideki tezlerde en çok araştırılan

değişkenler ise; davranış, fayda, aktiviteler, ihtiyaç, talep, tutum, katılım, memnuniyet, deneyim, tercihler (preference/choice), kalite, refah, ilgilenim (involvement), kültür, kısıtlamalar, risk, algı, çatışma, değer, maliyet, özellikler, deneyim, yeterlikler ve uzmanlaşmadır. Boş zaman, rekreasyon ve eğitimle ilgili olarak; boş zaman / boş zaman aktiviteleri (leisure), rekreasyon programları ve hizmetleri, boş zaman eğitimi, rekreasyon eğitimi ve rekreasyon müfredatları konularının, insanın duygusal / düşünsel doğası ile ilgili alanlarda çalışılmış olduğu görülmektedir. Bu alanda yönetimle ilgili olarak; rekreasyon yönetimi, rekreasyon programları yönetimi, rekreasyon alanlarının yönetimi, kamu alanlarının yönetimi, risk yönetimi, çatışma yönetimi, ziyaretçi etki yönetimi, gelir yönetimi ve örgütsel yönetim konuları çalışılmıştır. Rekreasyonun ekonomik boyutuyla ilgili olarak; rekreasyon talebi modellemesi (recreation demand modelling), rekreasyon talebini etkileyen çevresel ve politik faktörler, talep modelleri ve rekreasyon talebinin tahminlenmesi, rekreasyonun ekonomik değeri (value) ve ekonomik etkileri, kamu ve rekreasyon politikası konuları çalışılmıştır. Turizm ile ilgili olarak; boş zaman ve turizm davranışları, turizm ve rekreasyon alanlarında sürdürülebilir gelişim uygulamaları, rekreasyon ve turizm etki analizi, rekreasyon ve turizm talebi, kırsal turizm ve rekreasyon, açık hava rekreasyonu ve doğa turizminin çevresel etkileri, turizm ve rekreasyona yönelik tutundurma faaliyetleri konuları çalışılmıştır.

İnsanın fiziksel, zihinsel ve ruhsal bakımdan sağlıklı olmasını destekleyen ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik aktivite ve terapiyi içeren terapötik rekreasyon ve terapötik rekreasyon programlarının, hem insanın duygusal / düşünsel doğası hem de insanın fiziksel doğası ile ilgili olduğu görülmektedir. Terapiye yönelik olarak psikoloji, sosyoloji ve örgütsel yönetim ile ilgili terapötik rekreasyon araştırmaları ya da terapötik rekreasyon eğitimi ile ilgili araştırmalar, insanın duygusal / düşünsel doğası ile ilgili temel

bilim alanları kategorisi kapsamında değerlendirilirken; doğrudan sağlık, psikiyatri, rehabilitasyon ve fiziksel aktiviteye yönelik terapötik rekreasyon araştırmaları insanın fiziksel doğası ile ilgili temel bilim alanları kategorisine dahil edilmiştir. İnsanın duygusal/düşünsel doğası ile ilgili alanlardaki Terapötik rekreasyon ile ilgili tezlerde; terapötik rekreasyonun sosyal etkileri, terapötik rekreasyonun yaşamsal faydaları, terapötik rekreasyon müfredatı çeşitliliğine yönelik öğrenci algıları, boş zaman ve terapötik rekreasyon eğitimi, boş zaman yaşam stilini desteklemeye yönelik terapötik rekreasyon programları, toplumsal terapötik rekreasyon programı, terapötik rekreasyonda kalite değerlendirme, terapötik rekreasyon yöneticilerine yönelik iş analizi, terapötik rekreasyon çalışanlarda tükenmişlik, terapötik rekreasyon uzmanlarının mesleki gelişim ihtiyaçları, terapötik rekreasyon yöneticilerinin yeterlikleri, terapötik rekreasyonda uzmanlaşma, terapötik rekreasyon müfredatı değerlendirme, terapötik rekreasyonun bir hizmet olarak incelenmesi konularının çalışıldığı tespit edilmiştir.

İnsanın fiziksel doğası ile ilgili alanlar kategorisi toplam 34 tez başlığından oluşmakta olup, verinin % 5'ini içermektedir. İnsanın fiziksel doğası ile ilgili alanlarındaki tezlerde; farklı toplumlar ya da topluluklar, gönüllüler, terapötik rekreasyon uzmanları, engelliler, hastalar, öğrenciler, bunama hastaları, otizm hastaları, çocuklar, istismara uğrayan ergenler, psikiyatrik yardım alan ergenler gibi çeşitli örneklem türleri üzerinden çalışıldığı görülmektedir. Bu kategoride, softbol, slow-pitch, kaya tırmanıcılığı, atletizm gibi sporlarla ilgili çalışmalar dikkat çekmektedir. Ayrıca, insanın fiziksel doğası ile ilgili alanlarındaki rekreasyon konulu tezlerde; terapötik rekreasyon hizmetleri, sağlık kuruluşlarındaki rekreasyon programları, yaşlılar için rekreasyon, spor ve fiziksel aktivite olanakları, topluluk sporları, farklı toplumların fiziksel aktiviteleri, alkol bağımlılığının önlenmesine yönelik terapötik rekreasyon hizmetleri, üniversite rekreasyonunda

yaralanmalar ve yapısal faktörler, üniversitelerde fiziksel rekreasyon için tesis planlaması ile ilgili trendler ve sorunlar, fitness ve rekreasyonun ortak faydaları konuları çalışılmıştır.

Doğal çevre ile ilgili alanlar kategorisi toplam 27 tez başlığından oluşmakta olup, verinin %4'ünü oluşturmaktadır. Doğal çevre ile ilgili alanlardaki tezlerde, koruma alanları, dağlar, göller, ekoturizm alanları, rekreasyon alanları ve ağaçlandırılmış alanlar üzerinden araştırmalar/incelemler yapılmış olup; rekreasyonun doğal çevre, ağaçlandırılmış alanlar ya da koruma alanları üzerindeki etkisinin (impact) izlenmesi (monitoring), rekreasyon alanlarının sınıflandırılması, rekreasyon alanlarının korunması, rekreasyon alanlarına erişim konuları çalışılmıştır.

Yapılandırılmış çevre ile ilgili alanlar kategorisi toplam 47 tez başlığından oluşmakta olup, verinin % 8'ini oluşturmaktadır. İlgili kategorideki tezlerde, açık hava rekreasyon alanları, parklar, kamu orman alanları, milli park ve ormanlar, rekreasyon tesisleri, belediye park ve rekreasyon departmanları üzerinden araştırmalar/incelemler yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılandırılmış çevre ile ilgili alanlardaki rekreasyon konulu tezlerde; farklı eyaletlerdeki açık alan rekreasyon alanlarının analizi, açık alan rekreasyon kaynaklarının planlanması, geliştirilmesi, açık alan rekreasyon alanlarında peyzaj planlaması, açık alan rekreasyonunun çevresel ve ekonomik etkileri, orman planlaması ve rekreasyon için kaynak tahsisati, kamu alanlarında rekreasyonun planlanması, ormancılık uygulamalarının rekreasyon üzerindeki etkileri, rekreasyon tesis alanlarının değerlendirilmesi, rekreasyonel alanlarda su kalitesinin iyileştirilmesi konuları çalışılmıştır.

Tablo 10. İnsanın Duygusal Düşünsel Doğası İle İlgili Alanlar (n=511, %83)

Araştırmada Saptanan Bölümler/ABD	Örneklenen Kitle	Araştırılan Değişkenler	İncelenen Yapılar/Konular	
Eğitim, Turizm, Sosyoloji, Tarih, Psikoloji, Örgütsel Yönetim, Liderlik, Ekonomi, İşletme, Politika, Kamu Yönetimi, Kamu Politikası	Toplum, Gençler, Ergenler, Öğrenciler, Yöneticiler, Uzmanlar, Engelliler, Aileler, Ziyaretçiler, Çalışanlar, Yetişkinler, Çocuklar	Davranışlar, Fayda, Aktiviteler, İhtiyaç, Talep, Tutum, Katılım, Memnuniyet, Deneyim, Tercihler (Preference/Choice), Kalite, Refah, İlgilenim (Involvement), Kültür, Kısıtlamalar, Risk, Algı, Çatışma, Değer, Maliyet, Özellikler, Deneyim, Yeterlikler	Boş Zaman, Rekreasyon ve Eğitim	Boş zaman / boş zaman aktiviteleri (leisure), rekreasyon programları ve hizmetleri, boş zaman eğitimi, rekreasyon eğitimi ve rekreasyon müfredatı
			Rekreasyon ve Turizm	Boş zaman ve turizm davranışları, turizm ve rekreasyon alanlarında sürdürülebilir gelişim uygulamaları, rekreasyon ve turizm etki analizi, rekreasyon ve turizm talebi, kırsal turizm ve rekreasyon, açık hava rekreasyonu ve doğa turizminin çevresel etkileri, turizm ve rekreasyona yönelik tutundurma faaliyetleri
			Terapötik Rekreasyon	Terapötik rekreasyonun sosyal etkileri ve yaşamsal faydaları, terapötik rekreasyon müfredatı çeşitliliğine yönelik öğrenci algıları, boş zaman ve terapötik rekreasyon eğitimi, boş zaman yaşam stili desteklemeye yönelik terapötik rekreasyon programları, toplumsal terapötik rekreasyon programları, terapötik rekreasyonda kalite değerlendirme, terapötik rekreasyon yöneticilerine yönelik iş analizi, yöneticilerin yeterlikleri, terapötik rekreasyon çalışanlarında tükenmişlik, terapötik rekreasyon uzmanlarının mesleki gelişim ihtiyaçları, terapötik rekreasyonda uzmanlaşma, terapötik rekreasyon müfredatı değerlendirme, terapötik rekreasyonun bir hizmet olarak incelenmesi.
			Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi	Rekreasyon yönetimi, rekreasyon programları yönetimi, rekreasyon alanlarının yönetimi, kamu alanlarının yönetimi, risk yönetimi, çatışma yönetimi, ziyaretçi etki yönetimi, gelir yönetimi ve örgütsel yönetim
			Rekreasyon, Ekonomi ve Politika	Rekreasyon talebi modellenmesi (recreation demand modelling), rekreasyon talebini etkileyen çevresel ve politik faktörler, talep modelleri ve rekreasyon talebinin tahminlenmesi, rekreasyonun ekonomik değeri (value) ve ekonomik etkileri, kamu ve rekreasyon politikası

Tablo 11. İnsanın fiziksel doğası ile ilgili alanlar (n=34, %5)

Araştırmada saptanan bölümler/ABD	Örneklenen Kitle	İncelenen Yapılar/Konular
Sağlık, Kinesiyoloji, Beden Eğitimi, Egzersiz ve Spor	Farklı toplumlar ya da topluluklar, gönüllüler, terapötik rekreasyon uzmanları, engelliler, hastalar, öğrenciler, bunama hastaları, otizm hastaları, çocuklar, istismara uğrayan ergenler, psikiyatrik yardım alan ergenler	Softbol, slow-pitch, kaya tırmanıcılığı, atletizm, terapötik rekreasyon hizmetleri, sağlık kuruluşlarındaki rekreasyon programları, yaşlılar için rekreasyon, spor ve fiziksel aktivite olanakları, topluluk sporları, farklı toplumların fiziksel aktiviteleri. alkol bağımlılığının önlenmesine yönelik terapötik rekreasyon hizmetleri, üniversite rekreasyonunda yararlanmalar ve yapısal faktörler, üniversitelerde fiziksel rekreasyon için tesis planlaması ile ilgili trendler ve sorunlar, fitness ve rekreasyonun ortak faydaları

Tablo 12. Doğal çevre ile ilgili alanlar (n=27, %4)

Araştırmada saptanan bölümler/ABD	Örneklenen Kitle	İncelenen Yapılar/Konular
Coğrafya, Antropoloji, Doğal Kaynaklar	Koruma alanları, dağlar, göller, ekoturizm alanları, rekreasyon alanları, ağaçlandırılmış alanlar.	Rekreasyonun doğal çevre, ağaçlandırılmış alanlar ya da koruma alanları üzerindeki etkisinin (impact) izlenmesi (monitoring), rekreasyon alanlarının sınıflandırılması, rekreasyon alanlarının korunması, rekreasyon alanlarına erişim.

Tablo 13. Yapılandırılmış çevre ile ilgili alanlar (n=47, %8)

Araştırmada saptanan bölümler/ABD	Örneklenen Kitle	İncelenen Yapılar/Konular
Ziraat, Şehir ve Bölge Planlama, Çevre Tasarımı ve Planlaması, Tarım, Ormancılık, Peyzaj Mimarlığı, Mimarlık, Kırsal Ekonomi, Tarım Ekonomisi	Açık hava rekreasyon alanları, Parklar, kamu orman alanları, milli park ve ormanlar, rekreasyon tesisleri, belediye park ve rekreasyon departmanları,	Farklı eyaletlerdeki açık hava rekreasyon alanlarının analizi, açık hava rekreasyon kaynaklarının planlanması ve geliştirilmesi, açık hava rekreasyon alanlarında peyzaj planlaması, açık hava rekreasyonunun çevresel ve ekonomik etkileri, orman planlaması ve rekreasyon için kaynak tahsisatı, kamu alanlarında rekreasyonun planlanması, ormancılık uygulamalarının rekreasyon üzerindeki etkileri, rekreasyon tesis alanlarının değerlendirilmesi, rekreasyonel alanlarda su kalitesinin iyileştirilmesi

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim, turizm, sosyoloji, tarih, psikoloji, sağlık, kinesiyoloji, spor, coğrafya, ekonomi, ormancılık, işletme, ziraat, çevre tasarımı ve planlaması ve peyzaj mimarlığı gibi birçok disiplinle ilişki halinde olan rekreasyon özellikle 1970'lerden itibaren hızla gelişmekte olan bir araştırma alanı haline gelmiştir. Bu çalışmada, rekreasyonun farklı alanlar altındaki konumlanışından hareketle, farklı bölümler altında açılan rekreasyon ile ilgili bölümlerin müfredat kapsamaları belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, rekreasyonun dört farklı açıdan dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır:

1- Rekreasyon, insanların duygusal/düşünsel doğası ile ilgili bir olgudur. Böylece, bu alanla ilgili disiplinlere ait rekreasyon eğitimi tasarımlarında, insanın psikososyal ve bilişsel yapısının dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca, destinasyonun kamu politikası, rekreasyon politikası, hukuk kuralları, ekonomisi, rekreasyon alanları ve tesislerine yönelik talebin tahminlenmesi ile bu alan ve tesislerin fizibilite çalışmaları, finansmanı, işletilmesi, uygulanacak fiyat ve ücret gösterme politikası, ekonomik etkileri gibi konularla, boş zaman ve rekreasyon eğitimi, eğitimde rekreasyon, turizm ve terapötik rekreasyonun psikososyal boyutu bu kategoriyle ilgili rekreasyon bölümlerinin müfredat kapsamına girmektedir.

2- Rekreasyon, insanların fiziksel olarak sağlıklı olmasını destekleyebilecek bir olgudur. Sağlık ve spor ile ilgili alanlardaki eğitim tasarımlarında, insanların fiziksel olarak sağlıklı olmasını destekleyecek ve toplumun farklı kesimlerine uygun (örneğin; yaşlılar, gençler,

engelliler, çocuklar) fiziksel aktivite, spor türleri ve terapötik rekreasyon uygulamalarına odaklanılmasının uygun olabileceği düşünülmektedir.

3- Büyük çoğunluğu açık alanlarda gerçekleştirilen rekreasyon aktiviteleri için doğal çevre üzerinden (örneğin; ağaçlandırılmış alanlar, doğal ormanlar, göl çevresi, koruma alanları) belirli rekreatif alanlar ayrılmaktadır. rekreasyon aktiviteleri için hangi alanların tahsis edileceği, bu alanların nasıl planlanacağı, rekreasyon aktivitelerine ayrılacak alanlarının doğal çevre üzerindeki etkisinin tahminlenmesi, izlenmesi, rekreasyon alanlarının sınıflandırılması, rekreasyon alanlarına erişim güzargahlarının belirlenmesi gibi konular doğal çevre ile ilgili alanların ilgi kapsamına girmektedir.

4- Rekreasyon aktiviteleri için tahsis edilecek olan rekreasyon alanları ve rekreasyon tesislerine yönelik olarak, yapılandırılmış çevre unsurları da rekreasyon için oldukça önemli bir husustur. Bu bağlamda, rekreasyon alan ve tesislerinin planlanması, tasarımı, peyzajı, mimarisi, inşası yapılandırılmış çevre ile ilgili alanların ilgi kapsamına girmektedir.

Bu dört kategori, rekreasyonun var olabilmesi ve sürdürülebilmesi açısından bir zincirin halkaları gibi birbirini tamamlamaktadır. O nedenle, tüm kategorilerin bir bütün halinde dikkate alınarak, birbirini destekleyerek gelişmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, farklı fakülte ve yüksekokullar altında verilen rekreasyon eğitiminin belirli şekillerde birbirinden ayrılması gerekmektedir.

Turizm ile ilgili fakülte ve yüksekokullarda açılmakta olan 'rekreasyon yönetimi' bölümlerinin müfredat ve ders tasarımları planlanırken, alanın multidisipliner yapısı da dikkate alınarak, hem insanın psiko-sosyal ve bilişsel yapısına yönelik olarak

psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji derslerinin, hem de planlama ve politika, hukuk, ekonomi, işletme ve finans konularının dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, turizm ile ilgili fakülte ve yüksekokullar altında açılan 'rekreasyon yönetimi' bölümlerinin müfredatları belirlenirken; psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, ekonomi, işletme, finans, muhasebe gibi derslerin yanı sıra, rekreasyonun genel yapısı, rekreasyon alanları ve yönetimi / park ve rekreasyon tesisleri yönetimi, rekreasyon programlama, açık alan rekreasyonu, terapötik rekreasyon, rekreasyon işletmeciliği, rekreasyon hizmetleri pazarlaması, rekreasyonel liderlik, rekreasyon işletmelerinde insan kaynakları yönetimi, rekreatif alan planlaması, rekreasyon politikası, genel turizm, turizm hukuku ve rekreasyona ilişkin yasal düzenlemeler gibi derslerin de öncelikli olarak dikkate alınması önerilmektedir.

Beden eğitimi ve spor ile ilgili fakülte ve yüksekokullarda açılmakta olan rekreasyon bölümlerinin müfredat ve ders tasarımları planlanırken, toplumun farklı kesimlerine uygun (örneğin; yaşlılar, gençler, engelliler, çocuklar) fiziksel aktivitelere ve spor türlerine odaklanılması önerilmektedir. Bu bölümlerin müfredatları belirlenirken, topluluk sporları, bireysel sporlar, anatomi, kinesiyoloji, fitness, spor psikolojisi, egzersiz fizyolojisi, fiziksel rekreasyon programlama, rekreasyonel liderlik, fiziksel aktivite ve sağlık, spor yaralanmaları ve ilk yardım gibi konulara odaklanılabilir.

Rekreasyonun tüm boyutlarının bütünleşik bir şekilde gelişmesi gerektiğinden daha önce bahsedilmiştir. Fakat görüldüğü gibi, terapötik rekreasyon ile ilgili olan kısım, ne turizm ne de beden eğitimi ve spor ile ilgili bölümlerdeki eğitim tasarımlarına tam olarak yerleşmemektedir. Terapötik rekreasyonun hem sosyal bilimler hem de sağlık ve spor bilimleri ile ilgili olması rekreasyonun bu boyutunun mevcut eğitim sistemindeki konumunun tespitini zorlaştırmaktadır. Yurtdışındaki eğitim kurumlarında, rekreasyonun

bu boyutunun genellikle ‘sağlık, spor ve rekreasyon’ adlı eğitim programları içerisinde yer aldığı görülmektedir. Özel gereksinimli bireylere (hasta, yaşlı ve engelliler) yönelik olarak tasarlanmış rekreasyonel aktiviteler yoluyla onların eğlenerek, oynayarak, keyif alacağı uğraşlar edinerek, yarışarak gelişimlerine ve tedavi süreçlerine katkıda bulunan ‘terapötik rekreasyon’ (Karaküçük, 2014:74) ile ilgili olarak ‘terapötik rekreasyon anabilim dalı’ nın açılmasının, rekreasyonun bu boyutunun gelişmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer amacına ilişkin olarak, turizm ile ilgili araştırma alanları ve diğer sosyal araştırma alanlarındaki rekreasyon konulu tezlerin araştırma temaları arasındaki benzerlik ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular araştırmacılara daha önce rekreasyon konusunda yazılan tezlerde hangi değişkenlerin araştırıldığı (ne), rekreasyonun hangi kapsamda (nerede), hangi yöntemle (nasıl), hangi örneklem türleri üzerinde (kim) araştırıldığı, en çok hangi araştırma tekniklerinin kullanıldığı, hangi zaman ifadelerinin kullanıldığı (ne zaman) ve rekreasyonla ilgili hangi aktivitelerin araştırıldığını göstermektedir. Aynı zamanda bu temalardan daha önce araştırılmayanların tespit edilerek çalışılması, ileriki araştırma tasarımlarında özgünlüğü sağlama yollarından biri olabilir. Örneğin, rekreasyon konulu tezlerde araştırılan değişkenlere yönelik olarak, öğrenme, oyun ve performans; araştırma kapsamı bağlamında farklı ülkeler, oteller ve restoranlar; örneklem türüne ilişkin olarak, sporcular ve yaşlılar; araştırma yöntemi olarak bibliyometri ve bilimetri; araştırma tekniği olarak içerik analizi veya kelime bulutu analizini dikkate alan çalışmaların yetersiz (varsa bile) olduğu görülmüştür.

Temel amacı Türkiye’de açılmakta olan rekreasyon bölümleri müfredatları için kapsam önermek olan bu çalışma, aynı zamanda rekreasyon literatürünün genel serimini yapmaktadır. O nedenle, lisans düzeyindeki müfredat geliştirme çalışmalarına katkı sağlamanın yanı sıra, var olan ve açılacak olan anabilim dallarındaki rekreasyon konulu çalışmalar için de ufuk açıcı olabileceği düşünülmektedir. Bilimetric bir çalışma olma özelliği taşıyan bu çalışmanın rekreasyonla ilgili literatür değerlendirmeleri ve meta-analizleri destekleyebileceği düşünülmektedir. Ayrıca, çok sayıdaki nitel verinin hızlı bir şekilde analiz edilmesine yardımcı olan ve bulguların görselleştirilmesi için kullanışlı bir araç olan kelime bulutu analizinin kullanıldığı bu çalışmanın diğer nitel veri analizi gerektiren çalışmalara örnek teşkil edebileceği düşünülmektedir. Ancak, oldukça pratik bir teknik olan kelime bulutu analizinin bazı kısıtlarının olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Örneğin, verinin tamamının İngilizce olduğu bu araştırmada, kelime bulutu analizi orijinal veri üzerinden yapılmış ve görsellerdeki kelimeler İngilizce olarak raporlanmıştır. İngilizce ve Türkçe’nin gramer yapısı bakımından farklılık göstermesi nedeniyle (örneğin, Türkçe’nin sondan eklemeli bir dil olması) verinin Türkçe’ye çevrilmesinin, verinin ayıklanmasını ve analizden aynı bulguları elde etmeyi zorlaştıracığı düşünüldüğünden veri orijinal hali ile analize tabi tutulmuştur. Araştırmacıların bu tekniği kullanırken, tekniğin kısıtlarını da göz önünde bulundurması önerilmektedir.

Bu çalışma Proquest veri tabanında yayınlanmış olan rekreasyon konulu yüksek lisans ve doktora tezleri ile sınırlıdır. Benzer bir çalışmanın rekreasyon konulu dergilerdeki makale başlıkları ve anahtar kelimeleri üzerinden yapılmasının, rekreasyon alanının yapısı ile ilgili daha kapsamlı bilgi sağlayabileceği düşünülmektedir. Yine dergilerde farklı yıllara ait periodlarda yayınlanan makale başlıkları ve anahtar kelimeleri analiz edilerek rekreasyon araştırmalarının tarihsel olarak değişim ve gelişimi, bulutlarda

ortaya çıkan ve kaybolan konular incelenerek ortaya çıkartılabilir. Ayrıca, Türkiye’de yayınlanmış rekreasyon konulu tezler ile yabancı tezler karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ahearn, L. M. (2013). Commentary: Keywords as a literacy practice in the history of anthropological theory. *American Ethnologist*, 40 (1): 6-12.
- Akademik Turizm Eğitimi Arama Konferansı Sonuç Bildirgesi. (2014). 02.06.2014 tarihinde <http://www.anatoliajournal.com/aramak/6.sonuc.htm> adresinden alınmıştır.
- Akyıldız, M. (2012). Rekreasyon bölümleri koordinasyon toplantısının ardından. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23 (1), 146-147.
- Al, U. (2009). Türkiye'nin görelî atıf etkisi üzerine bibliyometrik bir çalışma. *Bilim Dünyası*, 10 (2), 231-244.
- Al, U., Soydal, İ., & Yalçın, H. (2010). Bibliyometrik özellikleri açısından bilgin değerlendirilmesi. *bilig*, 55 (1), 1-20.
- Albinus, L. (2013). Can science cope with more than one world? A cross-reading of Habermas, Popper, and Searle. *J Gen Philos Sc*, 43, 3-20.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Amaro, S., & Duarte, P. (2013). Online travel purchasing: A literature review. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 30 (8), 755-785.
- Argan, M. (2004). Spor ve turizm pazarlamasının kesişim noktası olarak spor turizmine kuramsal bir bakış. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 15 (2), 158-168.

- Arıca, R. (2014). Seyahat işletmeciliği literatürünün gelişim süreci: Türkiye’de hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyometrik olarak incelenmesi. (N. Kozak & E. Günlü, Ed.), *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 446-462). Aydın: Detay Yayıncılık.
- Ariew, R. (1990). Christopher Clavius and the classification of sciences. *Synthese*, 83, 293-300.
- Atkins, R. K. (2006). Restructuring the sciences: Peirce's categories and his classification of the sciences. *Transactions of The Charles S. Peirce Society*, 42 (4), 483-500.
- Aydın, B. (2014). Yükseköğretim kurulu tez merkezinde (YÖKTEZ) yiyecek içecek işletmeciliği alanında kayıtlı bulunan tezlerin bibliyometrik analizi. (N. Kozak & E. Günlü, Ed.), *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 55-70). Aydın: Detay Yayıncılık.
- Aziz, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Babbie, E. (1989). *The practice of social research fifth edition*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Babbie, E. (2008). *The basics of social research fourth edition*. Belmont: Thomson Wadsworth.
- Baggio, R., Scott, N., & Cooper, C. (2010). Network science: A review focused on tourism. *Annals of Tourism Research*, 37 (3), 802-827.

- Balcı, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Barca, M. (2011). Third academic tourism education conference: the scientific state of tourism as a discipline. *Anatolia - An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 22 (3), 428-430.
- Becken, S. (2011). A critical review of tourism and oil. *Annals of Tourism Research*, 38 (2), 359-379.
- Biglan, A. (1973). The characteristics of subject matter in different academic areas. *Journal of Applied Psychology*, 57 (3), 195-203.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bloisi, W., & Hoel, H. (2008). Abusive work practices and bullying among chefs: A review of the literature. *International Journal of Hospitality Management*, 27 (4), 649-656.
- Brooker, E., & Joppe, M. (2013). Trends in camping and outdoor hospitality—An international review. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 3 (4), 1-6.
- Cambridge Dictionaries Online, 4 Temmuz 2014 tarihinde <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/science> adresinden alınmıştır.
- Castro-Nuño, M., Molina-Toucedo, J. A., & Pablo-Romero, M. P. (2013). Tourism and GDP: A meta-analysis of panel data studies. *Journal of Travel Research*, 52 (6) 745–758.

- Chen, R. X., Cheung, C., & Law, R. (2012). A review of the literature on culture in hotel management research: What is the future?. *International Journal of Hospitality Management*, 31 (1), 52-65.
- Chen, C. C., & Petrick, J. F. (2013). Health and wellness benefits of travel experiences a literature review. *Journal of Travel Research*, 52 (6), 709-719.
- Cochrane, L. (2011). Society and the scientific paradigm. *The International Journal of Science in Society*, 2, 193-200.
- Cong, L., Newsome, D., Wu, B., & Morrison, A. M. (2014). Wildlife tourism in China: a review of the Chinese research literature. *Current Issues in Tourism*, (ahead-of-print).
- Cook, D., Mulrow, C., & Haynes, R. (1997). Systematic reviews: synthesis of best evidence for clinical decisions. *Annals of Internal Medicine*, 126 (5), 376-380.
- Çakır, M. (2009). Quo vadis, homo academicus? Turizmin bilim dalı olarak geliştirilmesine yönelik çalışmalar. *10. Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 1239-1254). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Denktaş Şakar, G., & Cerit, A. (2013). Uluslararası alan indekslerinde Türkiye pazarlama yazını: bibliyometrik analizler ve nitel bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27 (4), 37-62.
- DePaolo, C. A., & Wilkinson, K. (2014). Get your head into the clouds: Using word clouds for analyzing qualitative assessment data. *TechTrends*, 58 (3), 38-44.

- De Waal, C. (2005). Why metaphysics needs logic and mathematics doesn't: mathematics, logic, and metaphysics in Peirce's classification of the sciences. *Transactions of The Charles S. Peirce Society*, 41 (2), 283-297.
- Diekmann, A., & McCabe, S. (2011). Systems of social tourism in the European Union: A critical review. *Current Issues in Tourism*, 14 (5), 417-430.
- Durko, A. M., & Petrick, J. F. (2013). Family and relationship benefits of travel experiences: A literature review. *Journal of Travel Research*, 52 (6) 720–730.
- Easterling, D. S. (2004). The residents' perspective in tourism research: a review and synthesis. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 17 (4), 45-62.
- Edwards, M. B., & Matarrita-Cascante, D. (2011). Rurality in leisure research: a review of four major journals. *Journal of Leisure Research*, 43 (4), 447-474.
- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü [OECD]. (2002). Frascati klavuzu: Araştırma ve deneysel geliştirme taramaları için önerilen standart uygulama. 19.09.2014 tarihinde http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/frascati_tr.pdf adresinden alınmıştır.
- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü [OECD]. (2006). Revised field of science and technology (fos) classification in the Frascati Manual. 19.09.2014 tarihinde <http://www.oecd.org/science/inno/38235147.pdf> adresinden alınmıştır.
- Erdoğan, E. (2009). Platon ve Aristoteles'in bilimlere ilişkin sınıflamaları. *flsf Dergisi*, 7, 137-162.

- Erdoğan, E. (2011). *Bilim ve metafizik üzerine tarihsel bir soruşturma*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Evren, S. & Kozak, N. (2013). Bibliometric analysis of tourism and hospitality related articles published in Turkey. *Anatolia – An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 25 (1), 61–80.
- Feyerabend, P. (1999). *Yönteme karşı*. (Çev. Başer, E.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Özgün çalışma 1996 yılında yayınlanmıştır)
- Fiore, S., Hoffman, R., & Salas, E. (2008). Learning and performance across disciplines: An epilogue for moving multidisciplinary research toward an interdisciplinary science of expertise. *Military Psychology*, 20 (1), 155-170.
- Fitzgerald, S., & Rumrill, P. (2005). Quantitative alternatives to narrative reviews for understanding existing research literature. *Work*, 24 (1), 317-323.
- Floyd, M. F., Bocarro, J. N., & Thompson, T. D. (2008). Research on race and ethnicity in leisure studies: a review of five major journals. *Journal of Leisure Research*, 40 (1), 1-22.
- Ghermandi, A., & Nunes, P. (2013). A global map of coastal recreation values: Results from a spatially explicit meta-analysis. *Ecological Economics*, 86 (1), 1-15.

- Gjerald, O., & Øgaard, T. (2008). Why should hospitality management focus more on the construct of basic assumptions? A review and research agenda. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 8 (4), 294-316.
- Glanzel, W., & Schubert, A. (2003). A new classification scheme of science fields and subfields designed for scientometric evaluation purposes. *Scientometrics*, 56 (3), 357-367.
- Goel, S. (2010). *Well rounded curriculum – an insight from Biglan’s classification of disciplines*. Nisan 26, 2014 tarihinde <http://goelsan.wordpress.com/2010/07/27/biglans-classification-of-disciplines/> adresinden alınmıştır.
- Goh, C., & Law, R. (2011). The methodological progress of tourism demand forecasting: a review of related literature. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 28 (3), 296-317.
- Gottlieb, S. (1997, Nisan 8). *What is science?* Religion & science - The best of enemies, the worst of friends: The Harbinger Sempozyumunda sunulmuş bildiriden. 4 Temmuz 2014 tarihinde http://www.theharbinger.org/articles/re1_sci/gottlieb.html adresinden alınmıştır.
- Henderson, K. A., & Gibson, H. J. (2013). An integrative review of women, gender, and leisure: Increasing complexities. *Journal of Leisure Research*, 45 (2), 115-135.
- Green, B., Johnson, J., & Adams, A. (2006). Writing narrative literature reviews for peer-reviewed journals: secrets of the trade. *Journal of Chiropractic Medicine*, 5 (3), 101-117.

- Gülcan, B. (2009). Türkiye'deki turizm akademisyenleri turizmi ayrı bir bilim dalı olarak kabul ediyorlar mı? *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 1-23.
- Gülpinar, Ö., & Güçlü, A. (2013). How to write a review article? *Turkish Journal of Urology*, 39 (1), 44-48.
- Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (2014). Anabilim dalları. 16.05.2014 tarihinde http://www.egitimbilimleriinstitusu.hacettepe.edu.tr/anabilim_dallari.html adresinden alınmıştır.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., Dinç, Y. (2003). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi örnek animasyon uygulamaları*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Hall, C. (2011). Publish and perish? Bibliometric analysis, journal ranking and the assessment of research quality in tourism. *Tourism Management*, 32 (1), 16-27.
- Hazar, A. (2003). *Rekreasyon ve animasyon*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Henderson, K. A., & Hickerson, B. (2007). Women and leisure: premises and performances uncovered in an integrative review. *Journal of Leisure Research*, 39 (4), 591-610.
- Hesford, J. W., & Potter, G. (2010). Accounting research in the cornell quarterly: a review with suggestions for future research. *Cornell Hospitality Quarterly*, 51 (4): 502-518.
- Korkmaz, S. (2011). *Genç kadın haltercilerde koparma tekniğinin biyomekanik analizi*. (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Huang, X., Wall, G., & Bao, J. (2007). Comparative review of research on environmental impacts of tourism in English and Chinese literatures. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 12 (1), 33-46.
- Hunt, C., Gao, J., & Xue, L. (2014). A visual analysis of trends in the titles and keywords of top-ranked tourism journals. *Current Issues in Tourism* , 17 (10), 849-855.
- Ip, C., Law, R., & Lee, H. A. (2011). A review of website evaluation studies in the tourism and hospitality fields from 1996 to 2009. *International Journal of Tourism Research*, 13 (3), 234-265.
- Johns, N., & Lynch, P. (2007). The self-catering accommodation market: A review of electronic and other sources. *International Journal of Hospitality Management*, 26 (2), 293-309.
- Kaczynski, A. T., Mannell, R. G., & Manske, S. R. (2008). Leisure and risky health behaviors: a review of evidence about smoking. *Journal of Leisure Research*, 40 (3), 404-441.
- Kaján, E., & Saarinen, J. (2013). Tourism, climate change and adaptation: A review. *Current Issues in Tourism*, 16 (2), 167-195.
- Kandampully, J., Keating, B. W., Kim, B. P., Mattila, A. S., & Solnet, D. (2014). Service research in the hospitality literature insights from a systematic review. *Cornell Hospitality Quarterly*, 55 (3), 287-299.
- Karaküçük, S. (2014). Terapötik Rekreasyon ve Uzmanlığı(Liderliği). (H. M. Şahin, H. Taşkın, S. Aktaş, M. Esentaş & F. Şahin, Ed.), *II. Uluslararası Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi Özet Kitapçığı*. (s. 74-80).

- Kaya, B. (2014). Annals of Tourism Research Dergisinde 2004-2013 yılları arasında yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi. (N. Kozak & E. Günlü, Ed.), *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 39-54). Aydın: Detay Yayıncılık.
- Kızanlıklı, M. M. (2014). Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında rekreasyon eğitiminin yapısı. *International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue 1*, 46-60.
- Kim, M. G., Wang, C., & Mattila, A. S. (2010). The relationship between consumer complaining behavior and service recovery: an integrative review. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 22 (7), 975-991.
- Koçak, G. (2012). Bilimsel araştırmada temel kavramlar. Sever, S. & İspir N. (Ed.) *İletişim Araştırmaları içinde*, (s. 1-15). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kodaş, D. (2014). International Journal of Wine Business Research (IJWBR) dergisinin bibliyometrik özellikleri açısından incelenmesi. (N. Kozak & E. Günlü, Ed.), *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 98-112). Aydın: Detay Yayıncılık
- Kong, H., & Cheung, C. (2009). Hotel development in China: a review of the English language literature. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 21 (3), 341-355.
- Konur, O. (2011). The scientometric evaluation of the research on the algae and bio-energy. *Applied Energy*, 88 (1), 3532-3540.

- Konur, O. (2012a). The evaluation of the global research on the education: A scientometric approach. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 47 (1), 1363 – 1367.
- Konur, O. (2012b). The scientometric evaluation of the research on the production of bioenergy from biomass. *Biomass and Bioenergy*, 47, 504-515.
- Kuhn, T. (2005). *Bilimsel devrimlerin yapısı*. (Çev. Kuyaş, N). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
(Özgün çalışma 1962 yılında yayımlanmıştır)
- Kusluvan, S., Kusluvan, Z., Ilhan, I., & Buyruk, L. (2010). The human dimension a review of human resources management issues in the tourism and hospitality industry. *Cornell Hospitality Quarterly*, 51 (2), 171-214.
- Law, R., Leung, R., & Buhalis, D. (2009). Information technology applications in hospitality and tourism: A review of publications from 2005 to 2007. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 26 (5-6), 599-623.
- Law, R., Leung, D., & Cheung, C. (2012). A systematic review, analysis, and evaluation of research articles in the Cornell Hospitality Quarterly. *Cornell Hospitality Quarterly*, 53 (4), 365-381.
- Law, R., Wu, J., & Liu, J. (2014). Progress in Chinese hotel research: A review of SSCI-listed journals. *International Journal of Hospitality Management*, 42, 144-154.
- Lee, M. J., & Back, K. J. (2005). A review of economic value drivers in convention and meeting management research. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17 (5), 409-420.

- Le-Klöhn, D. T., & Hall, C. M. (2014). Tourist use of public transport at destinations—a review. *Current Issues in Tourism*, (ahead-of-print).
- Leung, R., & Law, R. (2010). A review of personality research in the tourism and hospitality context. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27 (5), 439-459.
- Leung, D., Law, R., van Hoof, H., & Buhalis, D. (2013). Social media in tourism and hospitality: A literature review. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 30 (1-2), 3-22.
- Leydesdorff, L. (2001). *The challenge of scientometrics: the development, measurement, and self-organization of scientific communications*. USA: Universal Publishers.
03.12.2014 tarihinde <http://www.bookpump.com/upb/pdf-b/1126816b.pdf> adresinden alınmıştır.
- Leydesdorff, L., & Gauthier, E. (1996). The evaluation of national performance in selected priority areas using scientometric methods. *Research Policy*, 25 (1), 431-450.
- Li, M. (2012). Cross-cultural tourist research: A meta-analysis. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, (ahead-of-print).
- Li, S., & Jago, L. (2013). Evaluating economic impacts of major sports events—a meta analysis of the key trends. *Current Issues in Tourism*, 16 (6), 591-611.
- Lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitülerinin Teşkilât ve İşleyiş Yönetmeliği. (1983, Mart 3). 17976 sayılı T.C. Resmi Gazete, 17.09.2014 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17976.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17976.pdf> adresinden alınmıştır.

- Littel, J., Corcoran, J., & Pillai, V. (2008). *Systematic reviews and meta-analysis*. New York: Oxford University Press.
- Long, J., & Hylton, K. (2014). Reviewing research evidence and the case of participation in sport and physical recreation by black and minority ethnic communities. *Leisure Studies*, 33 (4), 379-399.
- Luigi, L. (2011). The objectivist and relativist shift in epistemology: Objectivity and reliability in psychoanalysis. *Contemporary Psychoanalytic Studies*, 13, 141-172.
- Mair, J., Ritchie, B. W., & Walters, G. (2014). Towards a research agenda for post-disaster and post-crisis recovery strategies for tourist destinations: a narrative review. *Current Issues in Tourism*, (ahead-of-print).
- Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. (2014). Anabilim / bilim dalları. 16.05.2014 tarihinde <http://turkiyat.marmara.edu.tr/anabilim-bilim-dallari/> adresinden alınmıştır.
- Medina-Muñoz, D. R., Medina-Muñoz, R. D., & Zúñiga-Collazos, A. (2013). Tourism and innovation in China and Spain: a review of innovation research on tourism. *Tourism Economics*, 19 (2), 319-337.
- Metin, T.C. (2013). *Boş zaman literatürünün dünyadaki gelişimi: Leisure Science dergisinde yayımlanan makaleler üzerine bir inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Metin, T.C., Kesici, M., Kodaş, D. (2013). Rekreasyon olgusuna akademisyenlerin yaklaşımları, *Journal of Yaşar University*, 30 (8), 5021-5048.

- Moher, D.; Liberati, A.; Tetzlaff, J.; Altman, D.G.; PRISMA Group. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: The PRISMA statement. *BMJ*, 339, 332-336.
- Montoya, F., Montoya, M., Gomez, J., Manzano-Agugliaro, F., & Alameda-Hernández, E. (2014). The research on energy in Spain: A scientometric approach. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 29 (1), 173-183.
- Morilla, F., Bordons, M., & Gomez, I. (2003). Interdisciplinarity in science: A tentative typology of disciplines and research areas. *Journal of The American Society for Information Science And Technology*, 54 (13), 1237-1249.
- Nanay, B. (2011). What if reality has no architecture? *The Monist*, 94 (2), 181-196.
- Nanda, D., Hu, C., & Bai, B. (2006). Exploring family roles in purchasing decisions during vacation planning: review and discussions for future research. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 20 (3-4), 107-125.
- Nasim, O. (2012). The spaces of knowledge: Bertrand Russell, logical construction, and the classification of the sciences. *British Journal for the History of Philosophy*, 20 (6), 1163-1182.
- Nepal, S. K. (2009). Traditions and trends: A review of geographical scholarship in tourism. *Tourism Geographies*, 11(1), 2-22.
- Nergiz, H. G. (2014). Türkiye’de lisansüstü turizm tezlerinin bibliyometrik profili (1990-2013). (N. Kozak & E. Günlü, Ed.), VII. *Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 212-221). Aydın: Detay Yayıncılık.

- Neumann, W. (2006). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Boston: Pearson Education, Inc.
- Newsome, D., Smith, A., & Moore, S. A. (2008). Horse riding in protected areas: a critical review and implications for research and management. *Current Issues in Tourism, 11* (2), 144-166.
- Palmer, A., Sese, A., & Montano, J. (2005). Tourism and statistics: Bibliometric study 1998–2002. *Annals of Tourism Research, 32* (1), 167-178.
- Park, Y. A., & Gretzel, U. (2007). Success factors for destination marketing web sites: a qualitative meta-analysis. *Journal of Travel Research, 46* (1), 46-63.
- Patterson, R. (2007, Şubat 22). *What is Science?*. 4 Temmuz 2014 tarihinde <https://answersingenesis.org/what-is-science/what-is-science/> adresinden alınmıştır.
- Peng, B., Song, H., Crouch, G. I., & Witt, S. F. (2014). A meta-analysis of international tourism demand elasticities. *Journal of Travel Research*, (ahead-of-print).
- Phillips, P., & Moutinho, L. (2014). Critical review of strategic planning research in hospitality and tourism. *Annals of Tourism Research, 48*, 96-120.
- Phillips, E., & Pugh, D. (1994). *How to Get a PdD: A handbook for students and their supervisors*. Bristol: Open University Press.
- Pierskalla, C. D., Lee, M. E., Stein, T. V., Anderson, D. H., & Nickerson, R. (2004). Understanding relationships among recreation opportunities: A meta-analysis of nine studies. *Leisure Sciences, 26* (2), 163-180.

Pietarinen, A. (2006). Interdisciplinarity and Peirce's classification of the sciences: A centennial reassessment. *Perspectives on Science*, 14 (2), 127-152.

Proquest, 13.03.2014 tarihinde <http://www.proquest.com/> adresinden alınmıştır.

Pullman, M., & Rodgers, S. (2010). Capacity management for hospitality and tourism: A review of current approaches. *International Journal of Hospitality Management*, 29 (1), 177-187.

Riggs, R.J. & Hu, S.J. (2013). Disassembly liaison graphs inspired by word clouds. *Procedia CIRP* 7, 521 – 526.

Riley, M. (2007). Role interpretation during service encounters: a critical review of modern approaches to service quality management. *International Journal of Hospitality Management*, 26 (2), 409-420.

Rodgers, S. (2005). Selecting a food service system: a review. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17 (2), 147-156.

Rubin, A., & Babbie, E. (1989). *Research methods for social work*. California: Wadsworth, Inc.

Saruhan, Ş. C., & Özdemirci, A. (2011). *Bilim, felsefe ve metodoloji: Araştırmada yöntem problemi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

- Savoiu, G. (2013). Principles, landmarks and stages of scientific research in the field of economics, finalized by papers published in prestigious journals. *Anfiteatru Economic*, , 21.07.2014 tarihinde http://www.amfiteatruconomic.ro/RepereAleCercetarii/SavoiuGheorghe_Principles.pdf adresinden alınmıştır.
- Savoiu, G. (2014). The impact of inter-, trans- and multidisciplinary on modern taxonomy of sciences. *Current Science*, 106 (5), 685-690.
- Schommer-Atkins, M., Duell, O. K., & Barker, S. (2003). Epistemological beliefs across domains using Biglan's classification of academic disciplines. *Research in Higher Education*, 44 (3), 347-366.
- Serra Cantalops, A., & Salvi, F. (2014). New consumer behavior: A review of research on eWOM and hotels. *International Journal of Hospitality Management*, 36, 41-51.
- Shelby, L. B., & Vaske, J. J. (2008). Understanding meta-analysis: A review of the methodological literature. *Leisure Sciences*, 30 (2), 96-110.
- Shievers, J.S. ve deLisle, L.J. (1997). *The story of leisure, context, concepts and current controversy*, Human Kinetics Publishers, USA.
- Singleton, R., Staitis, B., Straits, M., & McAllister, R. (1988). *Approaches to social research*. New York: Oxford University Press.
- Sirtes, D., & Oberheim, E. (2006). Einstein, entropy and anomalies. *Albert Einstein Century International Conference* (s. 1147-1154). American Institute of Physics.

Social Science Citation Index, 13.09.2014 tarihinde <http://science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=SS&SC=MW> adresinden alınmıştır.

Solnet, D. J., Paulsen, N., & Cooper, C. (2010). Decline and turnaround: a literature review and proposed research agenda for the hotel sector. *Current Issues in Tourism*, 13 (2), 139-159.

Song, H., Dwyer, L., Li, G., & Cao, Z. (2012). Tourism economics research: A review and assessment. *Annals of Tourism Research*, 39 (3), 1653-1682.

Song, H., Liu, J., & Chen, G. (2013). Tourism value chain governance: Review and prospects. *Journal of Travel Research*, 52 (1) 15–28.

Sourouklis, C., & Tsagdis, D. (2013). Workforce diversity and hotel performance: A systematic review and synthesis of the international empirical evidence. *International Journal of Hospitality Management*, 34, 394-403.

Standing, C., Tang-Taye, J. P., & Boyer, M. (2014). The impact of the internet in travel and tourism: A research review 2001–2010. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 31 (1), 82-113.

Stoecker, J. (1993). The Biglan classification revisited. *Research in Higher Education*, 34 (4), 451-464.

Stolk, P., Markwell, K., & Jenkins, J. M. (2007). Artificial reefs as recreational scuba diving resources: a critical review of research. *Journal of Sustainable Tourism*, 15 (4), 331-350.

Stone, M. J., & Petrick, J. F. (2013). The educational benefits of travel experiences: a literature review. *Journal of Travel Research*, 52 (6), 731-744.

Sun, X., Jiao, Y., & Tian, P. (2011). Marketing research and revenue optimization for the cruise industry: A concise review. *International Journal of Hospitality Management*, 30 (3), 746-755.

Tang, L. R. (2014). The application of social psychology theories and concepts in hospitality and tourism studies: A review and research agenda. *International Journal of Hospitality Management*, 36, 188-196.

Taplin, J., Dredge, D., & Scherrer, P. (2014). Monitoring and evaluating volunteer tourism: a review and analytical framework. *Journal of Sustainable Tourism*, 22 (6), 874-897.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), 26.08.2014 tarihinde <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/4/plan6.pdf> adresinden alınmıştır.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), 26.08.2014 tarihinde <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/3/plan7.pdf> adresinden alınmıştır.

T.C. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı. (1994). T.C. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'nca hazırlanan Üniversitelerarası Kurulca Doçentlik Sınavı Açılacak Anabilim - Anasanat, Bilim ve Sanat Dalları. 16.05.2014 tarihinde <http://adek.emu.edu.tr/documents/tba.pdf> adresinden alınmıştır.

T.C. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı. (2014). T.C. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı Doçentlik Sınavı Alanları ve Başvuru Koşulları. 16.05.2014 tarihinde <http://www.uak.gov.tr/?q=node/13> adresinden alınmıştır.

Tekeoğlu, M. (1998). *Sosyal Bilimlere Temel Yaklaşım*. Adana.

The Science Council. *What is Science?*. 4 Temmuz 2014 tarihinde <http://www.sciencecouncil.org/definition> adresinden alınmıştır.

Tijssen, R. (2010). Discarding the 'basic science/applied science' dichotomy: A knowledge utilization triangle classification system of research journals. *Journal of The American Society For Information Science and Technology*, 61 (9), 1842-1852.

Torkildsen, G. (2005). *Leisure and Recreation Management*. London and New York: Routledge.

Torres-Delgado, A., & Saarinen, J. (2014). Using indicators to assess sustainable tourism development: a review. *Tourism Geographies*, 16 (1), 31-47.

Trompf, G. (2011). The classification of the sciences and the quest for interdisciplinarity: A brief history of ideas from ancient philosophy to contemporary environmental science. *Environmental Conservation*, 38 (2), 113-126.

- Tsang, N. K., & Hsu, C. H. (2011). Thirty years of research on tourism and hospitality management in China: A review and analysis of journal publications. *International Journal of Hospitality Management*, 30 (4), 886-896.
- Turan, A. (2014). Turizm konulu yüksek lisans tezlerinin bibliyometrik özellikleri (1984-2013). (N. Kozak & E. Günlü, Ed.), *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 3-15). Aydın: Detay Yayıncılık.
- Tureng Sözlüğü. (ty). 19.09.2014 tarihinde <http://tureng.com/search/review> adresinden alınmıştır.
- Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik (2005, Haziran 21). 25852 sayılı T.C. Resmi Gazete, 28.08.2014 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx> adresinden alınmıştır.
- Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 4 Temmuz 2014 tarihinde <http://www.tubaterim.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (TDK). (ty). 16.05.2014 tarihinde www.tdk.gov.tr adresinden alınmıştır.
- Türkiye Beyzbol, Softbol, Korumalı Futbol ve Ragbi Federasyonu. 21.01.2015 tarihinde <http://www.tbsf.org.tr/incele.php?id=Njc=> adresinden alınmıştır.
- Türktarhan, G. (2013). *Türkiye turizm pazarlama alanyazınının gelişim süreci (1990-2012)*. (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tütüncü, Ö. (2008). Rekreasyon yönetimi'ne yönelik üniversite düzeyinde bir müfredat geliştirme önerisi. *Anatolia: Turizm Araştırma Dergisi*, 19 (1), 93-103.

- Tütüncü, Ö., Taş, İ. & Kiremitçi, İ. (2012). Rekreasyonda Kurumsallaşma ve Uzmanlaşma. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23 (1), 112-116.
- Umbach, P. (2007). Gender equity in the academic labor market: An analysis of academic disciplines. *Research in Higher Education*, 48 (2), 169-192.
- University of Georgia, Department of Geology, What is Science?.*Some Definitions of Science*. 4 Temmuz 2014 tarihinde <http://www.gly.uga.edu/railsback/1122sciencedefns.html> adresinden alınmıştır.
- Van den Besselaar, P., & Heimeriks, G. (2001). Disciplinary, multidisciplinary, interdisciplinary: -concepts and indicators. (M. Davis & J. S. Wilson, Ed.), *Paper for the 8th conference on Scientometrics and Informetrics* , (s. 705-716), The Sydney, Australia: The University of New South Wales.
- Van der Meer, J. (2013). Background beliefs, ideology and science. *Perspectives on Science and Christian Faith*, 65 (2), 87-103.
- Van Raan, A. (2005). For your citations only? Hot topics in bibliometric analysis. *Measurement*, 3 (1), 50-62.
- Verma, R. (2010). Customer-choice modeling in hospitality services: A review of past research and discussion of some new applications. *Cornell Hospitality Quarterly*, 51 (4) 470–478.
- Waltman, L., & Van Eck, E. (2012). A new methodology for constructing a publication-level classification system of science. *Journal of The American Society For Information Science and Technology*, 63 (12), 2378-2392.

- Wang, Y., & Davidson, M. C. (2010). A review of micro-analyses of tourist expenditure. *Current Issues in Tourism, 13* (6), 507-524.
- Wang, L., Law, R., Hung, K., & Guillet, B. (2014). Consumer trust in tourism and hospitality: A review of the literature. *Journal of Hospitality and Tourism Management, 21* (1), 1-9.
- Wang, E., Zhao, L., Zhou, Y., & Little, B. B. (2013). Valuing outdoor recreation activities using a meta-analysis model in China: an empirical study. *Tourism Economics, 19* (2), 415-432.
- Watson, S. (2008). Where are we now? A review of management development issues in the hospitality and tourism sector: implications for talent management. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 20* (7), 758-780.
- Wen, I. (2009). Factors affecting the online travel buying decision: a review. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 21* (6), 752-765.
- Wordle, 19.09.2014 tarihinde <http://www.wordle.net/create> adresinden erişilmiştir.
- Xiao, N. (2010). The evaluation of research by scientometric indicators. *The Journal of Academic Librarianship, 36* (6), 554-555.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2007). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, C. (2001). *Bilimin öncüleri*. Ankara: Ajans-Türk Matbaacılık.
- Yiu, M., & Law, R. (2014). Review and application of knowledge management and knowledge sharing in tourism. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 19 (7), 737-759.
- Yüncü, D., Coşkun, İ.O., Sevil, T., Özel, Ç.H., Yüncü, H.R., Şimşek, K.Y. (2013), Ed. Argan, M., *Rekreasyon yönetimi*, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2855, Açık Öğretim Yayını No:1812, Eskişehir.
- Zandersen, M., & Tol, R. (2009). A meta-analysis of forest recreation values in Europe. *Journal of Forest Economics*, 15 (1), 109-130.
- Zanon, D., Doucouliagos, C., Hall, J., & Lockstone-Binney, L. (2013). Constraints to park visitation: A meta-analysis of North American studies. *Leisure Sciences*, 35 (5), 475-493.
- Zhong, L., Leung, D., Law, R., & Wu, B. (2013). eTourism in China: A review of the Chinese-language literature. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 18 (5), 464-482.
- Zhong, L., Wu, B., & Morrison, A. M. (2015). Research on China's tourism: A 35-year review and authorship analysis. *International Journal of Tourism Research*, 17 (1), 25-34.
- Zorba, E. (2008, Eylül). Türkiye'de rekreasyona bakış açısı ve gelişimi. *Gazi Haber Dergisi* , 52-55, 21.10 2014 tarihinde http://www.erdalzorba.com/resimler/dosyalar/43_03_11_2010_rekreasyon1.pdf adresinden alınmıştır.

Zorba, E., Cerit, E., Gümüşdağ, H. & Evli, M. (2013). Rekreasyon Bölümlerinin Tercih Edilme Nedenleri ve Bölüm Öğrencilerinin Beklentilerinin Araştırılması. Uluslar arası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi, 8 (3), 21.10.2014 tarihinde <http://sstbdergisi.com/?sayfa=dergelist&aranan=1> adresinden alınmıştır.

EKLER**Ek 1: Turizm, Konaklama, Boş Zaman ve Rekreasyon ile İlgili ‘Literatür Değerlendirmesi’, ‘Meta-analiz’ ve ‘Bibliyometri’ Çalışmaları (n=73)**

	Künye	Konu	Araştırma Türü
1	Zhong, Wu, & Morrison, 2015	Çin turizmi	Literatür değerlendirmesi
2	Long & Hylton, 2014	Spor ve fiziksel rekreasyona katılım	Literatür değerlendirmesi
3	Peng, Song, Crouch, & Witt, 2014	Uluslararası turizm talep esneklikleri	Meta-analiz
4	Standing, Tang-Taye, & Boyer, 2014	İnternetin seyahat ve turizme etkisi	Literatür değerlendirmesi
5	Cong, Newsome, Wu, & Morrison, 2014	Çin'de vahşi yaşam (wildlife) turizmi	Literatür değerlendirmesi
6	Li, 2014	Kültürler-arası turist davranışları	Meta-analiz
7	Torres-Delgado & Saarinen, 2014	Sürdürülebilir turizm gelişimi göstergeleri	Literatür değerlendirmesi
8	Mair, Ritchie, & Walters, 2014	Turist destinasyonları için felaket sonrası ve kriz sonrası kurtulma (recovery) stratejileri	Literatür değerlendirmesi
9	Taplin, Dredge, & Scherrer, 2014	Gönüllü turizmi	Literatür değerlendirmesi
10	Tang, 2014	Ağırlama ve turizm çalışmalarında sosyal psikoloji teorileri ve kavramlarının kullanımı	Literatür değerlendirmesi
11	Law, Wu, & Liu, 2014	Çin otelleri	Literatür değerlendirmesi
12	Serra Cantalops & Salvi, 2014	Otel endüstrisinde elektronik ağızdan ağıza pazarlama (electronic word-of-mouth)	Literatür değerlendirmesi
13	Le-Klähn & Hall, 2014	Turistlerin toplu taşıma araçlarını kullanımı	Literatür değerlendirmesi
14	Kandampully, Keating, Kim, Mattila, & Solnet, 2014	Ağırlamada hizmet	Literatür değerlendirmesi
15	Yiu & Law, 2014	Turizmde bilgi yönetimi ve bilgi paylaşımı	Literatür değerlendirmesi
16	Phillips & Moutinho, 2014	Ağırlama ve turizmde stratejik planlama	Literatür değerlendirmesi

17	Medina-Muñoz, Medina-Muñoz, & Zúñiga-Collazos, 2013	Turizmde inovasyon	Literatür değerlendirmesi
18	Wang, Zhao, Zhou, & Little, 2013	Rekreasyon aktiviteleri değerlemesi (valuation)	Meta-analiz
19	Stone & Petrick, 2013	Seyahat deneyiminin eğitimsel faydaları	Literatür değerlendirmesi
20	Song, Liu, & Chen, 2013	Turizm değer zinciri yönetimi	Literatür değerlendirmesi
21	Durko & Petrick, 2013	Seyahat deneyiminin aileler ve ilişkilere yönelik faydaları	Literatür değerlendirmesi
22	Chen & Petrick, 2013	Seyahat deneyiminin sağlık ve iyilik haline (wellness) yönelik faydaları	Literatür değerlendirmesi
23	Castro-Nuño, Molina-Toucedo, & Pablo-Romero, 2013	Turizmin ekonomik büyümeye etkisi	Meta-analiz
24	Leung, Law, van Hoof, & Buhalis, 2013	Turizm ve ağırlamada sosyal medya	Literatür değerlendirmesi
25	Amaro & Duarte, 2013	Online seyahat hizmeti satın alma	Literatür değerlendirmesi
26	Zanon, Doucouliagos, Hall, & Lockstone-Binney, 2013	Park ziyaretine yönelik kısıtlamalar (constraints)	Meta-analiz
27	Henderson & Gibson, 2013	Kadınlar ve boş zaman (leisure)	Literatür değerlendirmesi
28	Sourouklis & Tsagdis, 2013	İşgücü çeşitliliğinin otel performansına etkisi	Literatür değerlendirmesi
29	Kaján & Saarinen, 2013	Turizm ve iklim değişimi ilişkisi	Literatür değerlendirmesi
30	Li & Jago, 2013	Büyük spor organizasyonlarının ekonomik etkileri	Meta-analiz
31	Zhong, Leung, Law, & Wu, 2013	Çin'de elektronik turizm	Literatür değerlendirmesi
32	Chen, Cheung, & Law, 2012	Otel yönetiminde kültür	Literatür değerlendirmesi
33	Law, Leung, & Cheung, 2012	Cornell Hospitality Quarterly dergisinde yayınlanan makalelerin genel yapısı	Literatür değerlendirmesi
34	Song, Dwyer, & Cao, 2012	Turizm ekonomisi	Literatür değerlendirmesi
35	Goh & Law, 2011	Turizm talebi tahminlemesi	Literatür değerlendirmesi

36	Edwards & Matarrita-Cascante, 2011	Boş zaman ve rekreasyonda kırsal alanlar ve kırsal meseleler	Literatür değerlendirmesi
37	Ip, Law, & Lee, 2011	Turizm ve ağırlama alanlarında web sitesi değerlendirmeleri	Literatür değerlendirmesi
38	Tsang & Hsu, 2011	Çin'de turizm ve ağırlama yönetimi	Literatür değerlendirmesi
39	Sun, Jiao, & Tian, 2011	Kruvaziyer endüstrisi	Literatür değerlendirmesi
40	Diekmann & McCabe, 2011	Avrupa Birliğinde Sosyal Turizm Sistemleri	Literatür değerlendirmesi
41	Becken, 2011	Turizm ve petrol	Meta-analiz
42	Leung & Law, 2010	Turizm ve ağırlamada kişilik (personality)	Literatür değerlendirmesi
43	Pullman & Rodgers, 2010	Ağırlama ve turizmde kapasite yönetimi	Literatür değerlendirmesi
44	Kim, Wang, & Mattila, 2010	Tüketici şikayet davranışı ve hizmet telafisi (service recovery)	Literatür değerlendirmesi
45	Wang & Davidson, 2010	Turist harcamaları	Literatür değerlendirmesi
46	Solnet, Paulsen, & Cooper, 2010	Otel sektöründe gerileme (decline) ve toparlanma (turnaround)	Literatür değerlendirmesi
47	Verma, 2010	Ağırlamada Müşteri Tercih Modellemesi	Literatür değerlendirmesi
48	Kuslivan, Kuslivan, Ilhan, & Buyruk, 2010	Turizm ve ağırlama endüstrisinde insan kaynakları yönetimi	Literatür değerlendirmesi
49	Hesford & Potter, 2010	Cornell Hospitality Quarterly dergisindeki muhasebe araştırmalarının genel yapısı	Literatür değerlendirmesi
50	Baggio, Scott, & Cooper, 2010	Ağ bilimi (network science) ve turizm	Literatür değerlendirmesi
51	Nepal, 2009	Coğrafya alanındaki turizm temaları	Literatür değerlendirmesi
52	Law, Leung, & Buhalis, 2009	Ağırlama ve turizmde bilgi teknolojileri uygulamaları	Literatür değerlendirmesi
53	Wen, 2009	Online seyahat hizmeti satın alma kararını etkileyen faktörler	Literatür değerlendirmesi
54	Kong & Cheung, 2009	Çin'de otel endüstrisinin gelişimi	Literatür değerlendirmesi

55	Shelby & Vaske, 2008	Meta-analiz tekniği ve zorlukları	Literatür değerlendirmesi
56	Kaczynski, Mannell, & Manske, 2008	Boş zaman (leisure) ve sigara kullanımı ilişkisi	Literatür değerlendirmesi
57	Floyd, Bocarro, & Thompson, 2008	Boş zaman (leisure)'da ırk ve etnik yapı	Literatür değerlendirmesi
58	Gjerald & Øgaard, 2008	Ağırlama işletmelerinde çalışan biliş (cognition) yönetimi	Literatür değerlendirmesi
59	Bloisi & Hoel, 2008	Tahrik edici (abusive) iş uygulamaları ve mutfak şefleri arasında sataşma (bullying)	Literatür değerlendirmesi
60	Watson, 2008	Ağırlama ve turizm endüstrisinde yönetim gelişimi	Literatür değerlendirmesi
61	Newsome, Smith, & Moore, 2008	Koruma alanlarında binicilik	Literatür değerlendirmesi
62	Park & Gretzel, 2007	Destinasyon pazarlama web sitelerinde başarıyı etkileyen faktörler	Meta-analiz
63	Stolk, Markwell, & Jenkins, 2007	Rekreasyonel tüplü dalış kaynakları olarak yapay resifler	Literatür değerlendirmesi
64	Henderson & Hickerson, 2007	Kadınlar ve boş zaman (leisure)	Literatür değerlendirmesi
65	Riley, 2007	Hizmet kalitesi yönetiminde modern yaklaşımlar	Literatür değerlendirmesi
66	Johns & Lynch, 2007	'Kendin pişir kendin ye (self-catering)' konaklama sektörü	Literatür değerlendirmesi
67	Huang, Wall, & Bao, 2007	Turizmin çevresel etkileri	Literatür değerlendirmesi
68	Nanda, Hu, & Bai, 2006	Tatil planlama sürecindeki satın alma kararlarında ailenin rolü	Literatür değerlendirmesi
69	Rodgers, 2005	Yiyecek servis sistemi	Literatür değerlendirmesi
70	Lee & Back, 2005	Toplantı ve kongre yönetimi	Literatür değerlendirmesi
71	Palmer, Sese, & Montano, 2005	Turizm araştırmalarında istatistiksel yöntemlerin kullanımı	Bibliyometri
72	Pierskalla, Lee, Stein, Anderson, & Nickerson, 2004	Rekreasyon fırsatları	Meta-analiz
73	Easterling, 2004	Yerel halkın turizm sistemlerindeki rolü	Literatür değerlendirmesi